

Sarusi Mihály

A CSABAI SZAJNÁN

II., javított, bővített kiadás

SARUSI MIHÁLY

A csabai Szajján

2. javított, bővített kiadás

Magyar Téka Erkel Sándor Könyvesház
Békéscsaba, 2011

Kiadó:
Magyar Téka Erkel Sándor Könyvesház
Békéscsaba

Felelős kiadó:
Dr. Barta Kálmán

A címlap Kállai Júlia alkotása

Az író arcképét Pászti György készítette

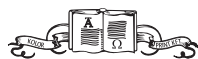
Logóterv: Szereday Ilona
reklámgrafikus és festőművész

Támogató:
Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata
Oktatási Kulturális és Sportbizottsága

ISBN: 978-963-88781-7-5

ER: 55

Sarusi Mihály ©
Magyar Téka Erkel Sándor Könyvesház ©

Kolorprint Nyomdaipari Kft.

TÓTHÉK ÉS A TÓTOK

A Secko jedno, de nem mindegy nótájára

Tóthékat a tótok Csallóközből telepítették ki, hogy helye legyen a szlovákok által fölbiztatott csabai népnek. Jártak az agitátorok, hogy a tótoknak Tótországban a helyük! Kapnak ottan, mármint a Felvidéken meg a Kisalföldön, akkora magyar gazdaportát! Mert aki futott, hát bizony a cseléd futott, akinek semmije sem volt, remélte, hogy lesz. Ha már bujtogatták, hogy lesz, mert elzavarjuk a magyarokat a Duna mögé!

A gazdája nem ment. Ült a fenekén, mondhatták neki, hogy mekkora elnyomás van itt, a szlovák levegőt sem kap, ezer éve ülnek rajtunk, hát most szabaduljunk, testvérek! A gazda tapodtat sem mozdult. Azelőtt is inkább azt írta be magáról, hogy magyar, minek az okoskodás, minek tótnak maradni. Jó föld ez, száz magyar hold, nye dám! Semmiféle szlávságért.

Tán tízezer szegény csabai futott az elzavart magyarok meg a kitelepített eleki és dunántúli németek helyére. A szülővárosban alig volt fölosztandó föld, legalábbis annyi, amennyi ennek a tenger csabjanszki cselédcsaládnak kellene. Hát föld az, mely életet sem ad, ha csabai is az a föld? Hát föld az, ahonnan harmadfélszáz eszten-deje ide települtek: Nógrád, Kis-Hont, Nagy-Hont, Pest, Gömör, Turóc, Zólyom, Liptó, Nyitra, Zsolna? Most vissza, a hegyekbe? Hát majdnem oda, csak ide a kárpáti havas alá, immár a Szlovák-Alföldre!

Különös, a proosztó mindenike se futott. Pedig lett volna miért odébbállni. Pánszka politika, pán rendír! A gyűlések hazugsága! No, te kis totocska, tucc-e már magyár? S ha nem tudott a tót gyerek, suhogott a nádpálca. Vagy ha nem suhintott, hát sértett magában a szó, a bántás. Oskolában, hivatalban, honvédségnél, nemcsak idegenben, Békés-Gyulán avagy Szögedében, itthon, Csabán is! Ismeri az ország, hogy Tógyeme na kergát, vízállás megtekintővát!

Hát ennyit ér a mi nyelvünk, hogy legyen min röhögni. Az igazi szlovákok is csak mérgelődnek, ha meghallanak minket, hogy miért csavarjuk el így az anyanyelvet, tanuljunk meg rendesen beszélni! Tanuljuk meg az ő irodalmi nyelvüket! A csabai tót költőre ma is csak legyintenek, tájnyelven ír, érdektelen.

Hát mit tehet itt az ember? A fölemelkedés egyetlen útja a magyarosodás volt. Főleg az utóbbi száz évben, hogy már az egyházi iskola is eladta magát a magyar nacionalistáknak. Behódolt, s ha ők, az urak, akkor mi, kicsi senkik, mit tehetünk? Magyaroknak kell itt lenni, ha török, ha szakad. Achimot máig nem tudják lenyelni! Mert hogy tót volt s paraszt. Csabai!

Csabai... Csabainak lenni: vállalni Csabát: ezek vagyunk. Ha magyarosodik, hát magyarosodik, magyarosodunk mink magunk! Elsőnek jött a magyar tanító, másodiknak a trianoni menekült sereg, s harmadikul, végezetül, megkoronázná ezt az újmódi Csabát: a kitelepülés és az újabb magyar megtelepedés.

– Hülye tót város – fut innen a máshonnan ide keveredett magyar értelmiségi.

– Úgy összetartanak, hogy!

– Nekem itt ne beszéljen tótul, mondja magyarul! – ordít a buszmegállónál a maradék tanyasíra az újcsabai.

Hallgatni kell, csak otthon szólni, lassan otthon sem. Mert mivégre is? Minek erőlködni? Ennek már úgyis lóttek. Befellegzett a csabai tótoknak. Ma háromezerre becsülik azt a nem régi negyvenezret. A nyelvet ismerők száma ennek két-háromszorosa lehet. Jó vicc, ismerik a nyelvet. Honnan? Az iskolában tanulták? Vagy utazgattak Szlovákiában? Olyan antennát eszkábáltak, hogy Pozsonyig látnak? Na ne! Ismerik, mert szlovákok. Csak nem merik vállalni, leszoktak róla. Mint választási malac az anyjáról. Elvették tőle.

Mit is? A hitet, hogy érdemes anyanyelven szólni. Ami régen nem hit dolga volt, hanem a legtermészetesebb. Ha már egyszer világra hozta őket az anyjuk.

A gazdákat, mondom, mindez sose izgatta. Ők már rég letettek az egészeztől, hamarabb megtanultak alkalmazkodni. Csak ez a rongyos béresnép felejt nehezen.

Tóthék Jancsi fia egy szót sem tud szlovákul, mégis jól megértik egymást. Együtt dolgoznak, együtt szívják ezt a kubik-szaggal teli csabai levegőt, s ha a fiúk néha tóra fordítják is, Jancsit nem bántja, tudja, hogy nem ellene teszik. Az apjától hallotta, hogy náluk meg magyarul nem volt szabad beszélni. Hát mondják!

A kocsmában is. Ha felöntenek a garatra, bizony hamar átüt a vér a vitézkötésen.

– Nemzetiségi kérdés? Ne ugrass, ez már legalább húsz évet késett!

S a szesz által föláztatott gátakat áttöri a lélek legmélyéről föltörő keserűség.

– A fiaim nem értik az apámat!

Ő még érti. Nem azért, mert szlovákórára járt, csak mert akkor még ez volt a nép nyelve. Ezt a gyereket írathatná ő már akármilyen iskolába, úgyse menne vele semmire. Kíírhatják, hogy Dom, hogy Rada, Kino, Bibliotéka, de hogy ulica, miért nem írják? Minden házra! Ezt a várost mi építettük! A semmiből! Ide épült az a színház is, de minek? Azt hiszed, nekünk? Csak hogy azzal is magyarosítsanak! Áchim azért szavazott a múzeum ellen, mert annak se volt köze a néphez! Gondolod, hogy akkor 'nemzetiségi' lett volna?

– Mi az, hogy kisebbség? Itt mindig mi voltunk többen! Mi voltunk a többség. Bohn-gyári melósok meg béresek!

Megadták volna ők a magyaroknak a kisebbségi jogokat, csak hát ők szorultak volna reá. Ha lett volna. Semmi sincs itt, pajtás. Ez már késő.

– Késő bánat, most már utánam a vízözön – ordít a zenegép.

– Ne rondíts ide, zárd el!

Jancsi odamegy, kirántja a vezetékét. Érti ő, hogyne. Csak valahogy nem érti a világot. Mert hogy ő eljött *Onnan*, s most *Itt* majdnem ugyanabba a sorba került. Kisebbségi.

– Az apám mért nem tanított szlovákul?! Beadom a lányomat a szlovák általánosba.

– Csak azt ne! Ha mi nem, hát te se okoskodj.

Ezt már Antí mondja, aki belépett a szesztelen egyletbe, s ott igen fölvitte az Isten a dolgát. Ő még órára sem engedte a gyerekeit, nehogy emiatt kivigyék Szlovákiába.

– Láthattad, kiállítottam a költeményeimet a Színkörben, aztán a kutya se vette észre.

Magyarul is, tótul is ott volt a falon, aztán miket írtak az emlékönyvbe! ... Jobb nem gondolni rá. Az az igazság, hogy kinevettek. A fiam azt mondta, hogyha még egyszer meg merem ezt tenni, hozzá többet be ne tegyem a lábam. Rajta is röhögtek.

Ki szereti, ha semmibe veszik. A nyelvét. Mert az akkor nyilván nem is nyelv. Az ember előre tekint, fölfelé néz, haladni akar a korral.

– Hát milyen világ ez?

– Ne ordíts, nem lenne ez rossz világ.

– És Csabán élsz, ne feledd!

– Csak ugye én is hiába nem járattam szlovákra a leányomat, mégis szlovák gimnáziumba íratam. Tiltottam tőle, menjen inkább a Rózsába, többre viszi, de az olyan csökönyös volt, hogy az anyja megsajnálta, s melléállt. Két nővel meg én sem bírok. És nekem lett igazam! A pozsonyi főiskolára jelentkezett, bele is fért volna a keretbe, de nem engedték! Azt mondták, hogy ha minden tót diák Szlovákiában akar tanulni, meghal a szegedi főiskola. Menjen Szögedébe! Oda meg azért nem vették föl, mert nem ismerte eléggé az irodalmi szlovákokat. Inkább magyarokat vettek föl, akik könyvből tanulták a hivatalos nyelvet!

– Na, Tóth, ehhez mit szólsz?

Tóth nem szól semmit, nem tehet ő arról, hogy hívják.

Szereti Csabát. Tóthék nagyon jól érzik magukat Békéscsabán. A vasút lakást is adott, előbb az öreg Tóthnak, aztán most Jancsi-

nak. Az öreg nagy fékező volt, ő meg már villanyvonatot vezet! A dolgozó embert Csabán megbecsülik. Akár Tóth, akár Zsibrita.

– Menni kéne, menni kéne, menni kéne...– ujjong a zenegép.

– Nem megyünk sehová!

Jancsi fölhörpinti a maradékot, siet, van egy kis béke-kertje, várja a permetezés.

– Hát akkor, *Dobro zdrajja!*

BRÜCHLIK MEG BRUCHANEK

A Pre cso nás, Kotkodács nótájára

Brüchlik meg Bruchanek abban az időben született, amikor a bukaresti király csabai látogatására Regátból vonatozták ide a népviseletes románságot, hogy ricolthasson: éljen a mi királyunk, mutassa az antant-tiszteknek, mekkora oláh város ez a Csaba, ez a nagy tót fészek. Hogy Csabán mekkora lelkesedéssel fogadja a bennszülött nép a főlzabadító és román királyt. Ugye, a Tiszáig, vagy meddig.

Szóval akkor nagy csönd volt Csabán, kit a vörösök, kit meg a fehérek ijesztettek meg, s ebbe a csabai csöndbe született bele Brüchlik meg Bruchanek. Nem Kulkanek, az a szomszéd. Brüchlikék a Vasút utcán laktak, persze csak így mondják, hogy Vasút utca, mert egyébként már Andrassy út, ahogy nemsokára Andrassy útnak hívják az akkor már Sztalinról elkeresztelt utat, mint emlegetik még Sztalin útnak a mostani Tanácsköztársaság útját. Mondom, itt laktak Brüchlikék, az egész család úgy nézett ki, mint aki ecetes, szóval igen savanyú ábrázatú egy nép volt mindég ez a Brüchlik, melleleg szabó valamennyi. Bruchanekék meg örök életükben kereskedők voltak, azt lehet mondani egytől egyig. És eléggé jellemző volt Bruchanekékre, hogy folyton-folyvást vihogtak, így, ebbe a világba született be savanya Brüchlik meg röhögő Bruchanek.

Mondom, jókor, ha nem a legjobbkor születtek. Áldott csönd fogadta őket, nem volt itt egy nyikkanás se. Tót, zsidó, sváb, magyar: secko jedno. Értem? Azért mondom. Mondom, különösen azért jött jókor ez a világra érkezés, mert rögtön bevonulhattak, ahogy kitört a mostani háború. Alighogy megkezdődött a második verekedés, az első végeztek világra jött nemzedék már kémlelhette is a leget: merről jön a golyó, hogy időben félreléphessen. Mert amilyen ökör, még nekem szaladna. Jobb kitérni.

Brüchlik meg Bruchanek sose érezte magát olyan jól, mint ezen az estén. Itt a behívó! Szedteveteterémtette, Muszkaországot is be-

vesszük! Hallod-e, te seggfej, az első fiúk már elindultak kerékpárral neki a muszkáknak, úgyhogy mi következzünk! Csak lövünk, csak lövünk, a végin tölteni is elfelejtünk; csak lövünk, lövöldözünk, a mindenségit! Nem oda, Buda! Egyszer se volt Csabán kutyavásár!

Brüchlik és Bruchanek két elválaszthatatlan barát. Szinte már kamerád. Brüchlik anyukája egy életre eltette magát savanyúságnak, hogy megtudta, viszik a fiát bakának, s bizony nem emberre, hanem embert köll szabnia avval a szuronnal. Bruchanek bácsi meg csak rotyogott, ugyan már, fiaim, több is veszett Doberdónál! A két fiú bevagonírozott, irány! Ki tudja, hová.

Eltelt néhány esztendő, míg az öregek levelet kaptak Brüchliktől meg Bruchanektól. Kétségtelen, tábori posta jött, de az minden volt, csak levél nem. Ami kevés igaz még ráfért a levelezőlapra, gyorsan áthúzta, olvashatatlan vastagon, a cenzor. Brüchlik tovább ecetesedett, Bruchanek már kibírhatatlan hangon visított, csak egyre bele a háborúba. A feljebbvalók, ők csak úgy becézték őket, hogy senkik, ugrálhattak egyhuzamban reggeltől estig, rá se csesztek. Csak tették a dolgukat: megúszni szárazon, ép bőrrel, végtagot párostul, szóval egyben maradván. Nem is volt valami jó hírük. Ezeknek a búbánatos meg fakutya magyar bakáknak.

Fagabund, fágábund, vagabund! Valahogy így csúfolták őket a német katonák. Ez a fágábund annyit tesz, mint hazátlan, bitang csavargó, nincs hazája, mint a románoknál a bangyen. Utálta is a németet Brüchlik meg Bruchanek, Csabáról. A latrina falát teleakasztották rajzolt németekkel. Brüchlik utóbb azon törte a fejét, ne nyújtsa-é be a partizán-kérvényt, hátha elősmerik, ugye. Annak, ami.

Mondom, ez így sokáig nem mehetett, néhány évre rá fogságba estek. Haj, de örültek nekil Mehetnek Szibériába! Urálontúl! Halld, majd' oly jól hangzik, mint a Tiszántúl! Csak a Kárpátokban vetették be őket, addig mindig átvészelték, biztos ők lehettek a tartalék, hogy majd ők, ha majd ők, ha majd Brüchlik meg Bruchanek Csabáról!

Ám hiába vetették harcba őket, csak fogságba estek. Azt mondják, ők voltak az első golyók. Az elmúlt évben annyi kaszárnyaud-

vart fölkúratott velük a jutási pajtás, hogy igazán könnyen ment: átküsztek az orosz vonalba. Zsupsz, s már benne is voltak. Úgy is mondhatnánk, abban, nyakig.

Jaj, kérem, az oroszok olyan jól bántak mivelünk! Az anyjuk hátsában nem volt olyan dolguk. Csak be a dutyiba, enni is adtak, öt deka halat, mindennap adtak öt deka halat, akkora dézsából mérték, mint nálunk a káposztáshordó. Mindennap két deka cukor, hús deka kenyér, hát még ha grammjával számolom. Én mondom, a kintiek nem éltek ilyen jól. Az egyik mester áldott jó ember volt, fehérorosz ő is, mindennap adott valakinek a kecsketejéből.

Egy Brjanszk melletti kisvárosba kerültek. Először voltak ott németek is, de nem jöttünk ki velük, a fronton még a közkatona is csak így hívott bennünket, magyar katonákat: fágábund, vágábund, vagabund, vagy hogy ejtették. Az valami olyasmit jelent: csavargó, neked még hazád sincs, te senki! Nem szeretttük őket, nagyon fönnhordták az orrukat.

Egyszer csak eltűntek a táborból, maradtak magyarok háromszázan, Brüchlik meg Bruchanek. A faluban se laktak többen, pedig a háború előtt kilencezer lelkes volt, csak azok éltek most itt, akik épp akkor a szomszéd faluban jártak. A németek fölgújították körbe a városka szélső házaít, s ahogy menekültek az emberek, legéppuskáztak mindenkit, senki se maradt életben. Később visszajöttek azok is, akiket a gyárakkal máshová telepítettek, majd a háború után, a japán fegyverletételt követően, a katonák. Akkor már hatszázan lehettek.

A magyar tábori csendőrök is sok disznóságot csinálhattak, mert az elején a nép nagyon nem szerette a magyar foglyokat. Volt úgy, hogy köpködtek. Három év múlva, amikor a tábor a szomszéd vasútállomásra gyalogolt, hogy hazamenjen a társaság, az egész falu velük ment. Búcsúzáskor jobban ríttak, mint Brüchlik meg Bruchanek. Tényleg megszerették őket.

Brüchlik meg Bruchanek lett a mozgatója minden értelmek dolognak. Mindjárt az elején kiállt eléjük a parancsnok, ki van itt lakatos? Mert hogy ember kellett a kinti üzembe. Bármiféle iparos

mehetett volna, kellett a munkáskéz. Volt ott műszerészről ácsig mindenféle mesterember, mégse jelentkezett senki. Az a hír járta, hogy otthon nincs, aki arasson, hazaviszik a parasztokat, aki meg szakember, marad. Hát ki akart maradni? Brüchlik meg Bruchanek állt csak ki, a többi aztán nekik esett: megmarhultatok?

Ők jártak jobban. Amazok vághatták a fát méterszám, nekik jó dolguk lett. Brüchlik meg Bruchanek kifogta Amerikát. A fehér-orosz asszonyok igen örültek a munkába állásuknak. Későbbben többen is kijöttek iparos emberek a táborból, úgyhogy a végén többen végleg visszajöttek.

Ami igaz, igaz, lassan kiderült, ha nem viszik is haza a földműveseket, csak jobb a favágás. Kitűnő finn fűrészgépekkel dolgoztak, csak odatették a fához, s már nézhették, merre dől a rengeteg erdő. Ketten álltak egy fához, s százötven-kétszáz százalékra teljesítették az előírást. Jobban kerestek, mint a műhelyiek, lassacskán azok is visszaszívárogtak. Brüchlik meg Bruchanek is vágta a fát, aztán megint kijárt a városba.

Hogy, hogy nem, gyöngyösbokrétát, színházat, dalárdát, rezesbandát alakított a tábor. Leginkább azért, mert Brüchlik meg Bruchanek azt mondta: márpedig nem külön, hanem együtt eszik a baka és az őrmester! Márpedig a táborban mindenki egyenlő. Egyébként hadifogoly. Ha valamék krumplivirágos kapcabetyár uralni merészelt, a fiúk jól megrakták. Lett ott demokrácia!

A tábor parancsnoka azt mondta, dróton belül azt tesznek, amit akarnak. Így lehetett ez a többi táborban is, de másutt valahogy csak megmaradt a régi szellem. Amikor Brüchlik meg Bruchanek műkedvelői a közeli táborokba látogattak, csak röhögtek rajtuk, a tiétek mintatábor! Nem igaz, csak Brüchlik meg Bruchanek kihasználta a lehetőséget. Igazi demokrácia lett a lágéban.

Brüchlik meg Bruchanek beállt az ácsok közé is, amikor az egyik kolhoz embereket kért az istállóépítéshez. Mentek vagy tizenketten. Soha olyan dolguk nem lesz. Csak ettek, ittak meg dolgoztak. Őr se volt velük, ahogy odaértek, visszament a táborba.

Ahogy leesett a hó, lett vagy háromméteres, mert a kerítés tetején jártak ki a táborból. Már rég hallottak hírt az ácsokról, a parancsnok fölhívta a kolhozot, mi van a fiúkkal. Nemsoká mennek vissza.

Egy hét múlva megint beszéltek rádión, akkor indultak haza. A havat letaposták, járni lehetett már rajta, adtak nekik két szánt. A táborban várták, várták Brüchlik meg Bruchanek bandáját, ám azok mintha eltűntek volna. Az ott úgy volt, semerre se mehettél anélkül, hogy valaki észre ne vegyen, s az őrség már tudta is, merre vették az irányt. Úgy figyelték ott az idegeneket, mint most nálunk a határőrfalvakban. A fiúk Kijev felé szánkáztak, fölszálltak a munkácsi vonatra, s a határon fogták el őket. Onnan aztán se ki, se be.

Munkácsigment értük az ór, átvette Brüchlik meg Bruchanekékat. Csak fárasztó volt az út, elszundított az orosz fiú, azok meg, amikor egymás mellé ért a munkácsi és a kijevi vonat, nem átszálltak? Persze ez meg ott maradt. Munkácson megint elkapták őket, ugyanaz az ór ment értük, megint elaludt, Brüchlik meg Bruchanek ismét átvezényelte az ácsokat a munkácsi vonatra, ők vissza, haza, amaz meg egy szál maga Kijevig. Harmadszorra a Kijev és Brjanszk közti vonatról tudtak csak megszökni, természetesen átmásztak a másikra. Amikor az ór Munkácson érte őket, Brüchlik meg Bruchanek csak ennyit mondott: pajtás, most már nyugodtan alhatsz, majd mi felkötünk. Három a magyar igazság, ha harmadszorra se sikerült, még egyszer, negyedszer nem ugrunk meg. Talán még ringatták is a foglárgyereket.

Úgy voltak vele, hogy onnan úgyse szökik meg senki. Meg se büntették őket. Szervezték tovább a parasztszínházat meg a munkásdalárdát, hallgatták a politikai előadásokat, Brüchlik meg Bruchanek, dicséretes előmenetellel.

Ám mielőtt ismét megszökhettek volna, jött a parancs, irány haza! Már mint hogy haza, de hova? Mert az számított, ki hol született. Brüchlik meg Bruchanek tábori egykomáját, az Al-Dunához telepített bukovinai székely gyerkőcöt elébb Romániába vitték, onnan kérhette magát Délszlávországba vagy Magyarországra.

Megkeverték őket, mint azokat, akiknek gyermekeik lettek a fehér orosz asszonyoktól. Nekik is menniük kellett, Brüchlik meg Bruchanek vigasztalta őket, ne féljete, Rákosi egyenesen visszazavar benneteket! Így is lett, Magyarországról többen visszamentek Fehéroroszországba. Ma Belorussziának mondják. Pedig nem is belo, hanem bjelo.

A hadifogságban Brüchlik meg Bruchanek olyan ügyes ember lett, hogy szülei már rájuk akarták sózni az üzletet. Mondom, azért, mert ezek biztos jól menő üzletté varázsolják a kócerájt. Ám Brüchlik meg Bruchanek nemhiába volt fehéroroszországi hadifogolytáborban, megértette a fölvilágosító antifasiszta előadásokat, nem leszünk mi piszkos kizsákmányolók! Ha már egyszer Matyi hazahozta őket, elmentek a nagyiparba sztahanovistának.

Ma is élnek, ha meg nem haltak. Mondom, ha meg nem halt Brüchlik meg Bruchanek. Ámbár a brjanszki erdőben megtanulták, egyet nem szabad: idő előtt elpatkolni. Így több mint valószínű, Brüchlik meg Bruchanek, a volt kispolgári elem jól érzi magát az új világban. Az öreg Brüchlik meg Bruchanek nagy-nagy bánatára. Mondom, bánatukra, ha még élnek.

SZLUKA, A VÍZHORDÓ

A Kapus bol dobri, ale csatári boli gólképtelen nótájára

A Cédulás volt a kedvence. Meg hát az is tetszett neki, hogy ilyenkor nem ő dolgozott.

A pályán vizet árulók közt akadtak ugyan felnőttek is, de hát ezek csak amolyan műkedvelő vízholdók. Igaz, valamikor a meccseken csak a Szlukához hasonló emberek kínálhatták a jó ártézi vizet, szóval, akik ebből éltek, de hát nagyot változott a világ. A gyerekek egyre szemtelenebbek, különösen amióta bejött a demokrácia, Szluka meg társai hiába kergették meg őket, a pálya másik végénél csak bemerészkedtek. S nem futhattak annyi gyerek után.

– Friss vizet! – röppen föl egy vékony hang, és Szluka boldogan nézi a meccset. Végre nem kell dolgoznia. Nézheti ezt a Cédulás pajtást, hogy tornássza ki a legveszélyesebb labdákat is. Hordják csak a gyerekek, cipeljék a kannát a Bánát-kútról, szedjék csak össze azt a néhány forintot, fagylaltozzanak, vegyenek mézes cukrot! Legalább így ő nyugton van. Szombaton meg vasárnap, amikor foci-meg kézilabdameccs van a Csányi utcában.

Fedővel mérni a vizet, hát ez már nem az ő esete. Az igazi vízholdónak ez már nem üzlet, persze valamikor ez is jól jött. Iszákos nép jár a mérkőzésekre, a csabaiak szeretik leöblíteni a torkukba keveredett port, mert akkor még salakos volt a pálya, no meg egy pillanatra ártézi vízzel hűteni bírósziástól meg napsütéstől hevült testüket. Ja, kérem, ma már ez is másképp van, szokta mondani a Sarokházban, a mai meccseken inkább sört isznak.

Fura, ettől a szeszes italtól sem lesznek vadabbak a csabaiak, mint attól a hajdani ártézi víztől. Vízivó korokban hány bírót kergettek meg! Ma ez is ritkább.

Szluka a meccsen élte ki magát. Egész nap cipelni a házakhoz a vizet, naponta tíz kilométereket húzni a kannával teli kiskocsit, és

akkor éppen hogy megvolt a hideg vízre való. Igaz, családja sose volt, így egymaga valahogy megélt a vízholdásból.

A mai emberek? Fürdőszobájuk van, már szinte mindenütt bent a kigyósi víz, az ártézi kutakra csak az ingyencek járnak, akik úgy megszokták a Bánát-kutat, a Strandot, a jaminai, a nagytemplom mögötti, a Petőfi utcai, a kaszárnya előtti, a vasúti meg a többi kutat, hogy ma is elszaladnak a kannával, mert inni csak abból lehet. A zavaros csapvízzel bizony összehasonlítani sem lehet. Míg él az a nemzedék, amelynek Szlukáék hordták a vizet, az apadó ártézi kutak közönsége megmarad.

Persze nem hordták ők minden házhoz, az azért túlzás lett volna. Csak a gazdák meg az urak rendelték Szlukánál a vizet, kímélték a gyermekeiket, csak nem fogják be őket ilyen tróger munkára. A bérest meg a cselédet is sajnálták vízholdásra használni, Szlukáék olcsóbbak voltak. Meg néhány jómódú öregasszonynak vitte a vizet, mert egyébként még az egyedül élő vén csoroszláknak is gyerekek szaladtak vízért.

– Hozz vizet Bartolák néninek is!

A szegény ember gyereke akár kétszer is fordult, csak hogy a szomszéd néni szomjan ne vesszen.

Szóval igazából Szluka jól megfért a vízholdó gyerekekkel. Azt lehet mondani, afféle munkamegosztás alakult ki. Mint lám, itt, a meccsen is.

– Hát ez a Cédulás!...

Már megint nem gól. A Vörös Meteor kapusa burookban születt, mert annak gólt rúgni... szinte lehetetlen. Ha a labda a vinkli felé tekeredik, kinyomja; amikor az ötszről vágja rá a csatár, biztos, hogy őt találja telibe; ha meg a közönséggel veszekszik, hiába fordít hátat a pályának, az ellenfél a kornerzászlót találja el. Amikor föllöki a centert, és a bírót is elküldi a bús fenébe, hiába ítélnék tizenegyest, ritkán lesz abból gól. A legtöbbször senki se vállalja a büntetőrúgást, jól tudják, hogy Cédulás kivédi! Ha oda se néz, akkor is. Mondom, vagy fölévágják, vagy a kapufát trafálják el, de a háló meg se moccan.

Igaz, egyszer olyan ideges volt, hogy maga rúgta be a tizenegyest. Míg az ellenfél totojázott, hogy ki is rúgja, Cédulás mérgebén ott termett, s úgy bevágta, hogy a labda az utcán elütött egy járókelőt. Előbb persze átszakította a hálót.

Szluka ilyenkor volt a legboldogabb. Ma ilyen meccsek nincsenek. Akad ugyan egy-két játékos, aki a drukkerok kedvence, vagy mert annyit cselez, hogy még a bíró is dühbe gurul, vagy mert úgy kaszál, hogy lábszár legyen a talpán, amelyik kibírja.

– Puha vagy!– szokta ilyenkor ordítani a mi Szluka szurkolótársunk.

Máskor meg Cédulást piszkálja:

– Nem kérsz egy fődő vizet?

Más se kell annak, kergetni kezdi. Szluka szedheti a lábát, a nézőtér tombol.

Az Agyag meg az Építők pályájára is járt, de az valahogy más volt. Valahogy az más világ. Hát még ez a mai Előre. Azt se lehet mondani, hogy csak azért szerette ezt a Törekvéspályát, mert az első kerületi nép vízfordója volt, s így igazán otthon érezhette magát. Estefelé, ha már elfáradt, vízfordás után elment a pályára, odaállt a kapu mögé, s visszapasszolhatta a lasztit a focistáknak. De nemcsak ezért. Talán azért, mert itt játszott az a híres NB/I-es csapat? Igaz, negyvenöt után, az első nemzeti bajnokságban csak fél fordulót játszottak, s a csabaiak egyből ki is estek, de hát micsoda meccsek voltak itt! Hogy porzott a környék valamennyi utcája, amikor meglódult haza a nép! Másnap kétszer annyi vizet árulhatott. S hogy ordított a közönség!

Szluka akkor még az Aranykapcába járt, ott költötte el a maradék pénzét. Persze az is igaz, nem sokat kellett költenie, az emberek mindig meghívták, fizettek neki. Bolondos ember, meglehet, se szakmája, se rendes munkája, legalábbis a tisztviselő meg egyéb urak szerint, s félnótás is valamennyire, de talán épp ezért szerették ott, az Aranykapcában, s a megmaradt öregek ma, a Sarokházban. Mert a hajdani kuncsaftok most már inkább idejárnak.

Cédulásról azt se tudja, hol dolgozik, ha Vörös Meteor, akkor talán kereskedősegéd, de azért szereti. Vérbeli játékos, olyan arénát csinál, hogy a drukkerok szinte az ő kedvéért járnak a Meteor meccseire. Korábban Fülöp volt ilyen, az meg akkora ember, hogy nem kellett amögé semmiféle söprögető, megtette az egymaga is centerhalfként. Azon az Isten se ment át. Vagy már Cédulás után Csicskás! Ő meg úgy csavarta a szögletet, hogy az volt a csoda, ha nem hullott a hálóba. A kapus hiába rendelte oda az egész csapatot, Csicskás mindig jól rájuk ijesztett, emlékszem, egyszer a Légi-erőkre. Hát azt öröm volt nézni. Aztán Osgyán, aki biztos tornász volt, mert amikor fölvták, akkorát szaltózott, hogy néha átesett a taccsbíron is. Meg később az a Tanár úr, már azt se tudja, hogy hívták, csak hogy Tanár, mert úgy kezelte a tököt, s miután kicselezte a kornerzászlót is, biztos, hogy rosszul adott be. De azok a cselek... Újabban meg ez a Láza gyerek. Ha az megindul, bekk létre meg se áll a tizenhatosig, s úgy beragasztja, hogy ha véletlenül a kapust találja el, bizony ő is a hálóban köt ki, hát még a labda.

Igen, a Csányi utcába ma is kijár, de hát itt már nincsenek nagy meccsek, nincs közönség se. Öreg fejjel, hogy a házakba bevezették a vizet, megpróbálkozott még a vízárulással, de a Kórház utca tízhúszeszes közönsége kicsúfolta.

– Nézd, Szluka, hahaha!

Nagyon a szívére vette, valamikor nem így volt. Most miből éljen? A tökmagos Bandi bácsi felesége se árulhat a stadionban, biztos, mert az emberek összeköpködik a lelátót, de legalább a kapunál kereskedhet, onnan nem zavarhatják el, nincs hozzá joguk, de hát ő mit csináljon? Odaállhat a kannáival, az emberek inkább a Föld gyomrába lépnek be. Ki iszik már meccsen vizet?

Hogy nem hal éhen? Leginkább a kocsmáknak köszönheti. Az emberek ott még nem felejtették el. Igaz, a vize már ott sem kell, de ezzel-azzal megkínálják. Néha harapnivalóval is, csak az a baj, hogy inkább kitolnak vele. Öntik belé a piát, élvezik, milyen csúnya részeg. Ilyenkor eltántorog a legközelebbi ártézi kúthoz, megnézi,

folyik-e még. Nemrég megesett velem, hogy beleokádott, s csak azért nem verték meg, mert ma már nem állnak sorba a kútnál. Mivel maga volt, az alig csurgó víznek sírhatta el, micsoda szégyen! Hogy ő ártézi kútba rókázzon... Szluka, a vízholdó, aki ebből élt!

Legalább Cédulást látná, de az valahogy eltűnt a városból. Cédulás biztos megértene! Meghívná egy kis levesre, s nem döntené bele a pálinkát, vízzel kínálná. Hús után, hús közben. Ártézi vízzel. Ártézi vízzel, akit Cédulás hozott a kútról. Neki.

Bolond Szluka. Hogy beállna még a focizó fiúk közé!

– Nézd csak, ebből olyan balösszekötő lesz!

Nem véletlen. Miután ballal kilőtte a villanykörtét, az ártézi kút alá hajtotta buksi fejét.

SZABADKÍGYÓSI TANYÁK

A Legjavan van, mint a csabai csizmadia nótájára

– Látja, én vagyok abban az egyenruhában! Valami sátoros ünnepen fényképezte egy rab. A szabadkígyósi tanyák után.

– Te rusnya, ne hazudozz!

– Persze hogy nem a szabadkígyósi tanyáknál, a Tiszán, de nem mondhatom meg, hogy pontosan hol. Még nincs rá amnesztia.

Hogy persze a nap a fényesi csapszék táján! A Hobbi-negyed Hobbihoz címzett italmérésének teraszán dülöngélnek a röhögéstől a részegek.

– Politikai tiszt voltam, karhatalmista. A táborban több ezer rab, mindenféle külföldi fasiszta tisztek, meg magyarok. Duzzasztották a Tiszát.

– Miért nem a Köröst duzzasztottátok?

– Jó dolgom volt, sose lesz olyan fáin életem! Csak kimentem a dűlőn a szabadkígyósi tanyák közepibe, s dőltek hozzám a leányok. Tudod, egykomám, a szép egyenruha meg a pénz! Mert akkor a kis pénz is nagy pénz volt.

– Akkor még egy kört neki!

– Fölöstökömrre többnyire nádirigó-fütyöt kaptak, máskor azt se, s már mehettek is dolgozni. Egyik-másik a Tiszába fulladt, főleg amikor árvíz jött, s úgy dolgoztak, hogy öröm volt nézni. Különös, gyorsabban járt a kezük, mint nektek. Más világ volt az!

– Azért jöttél ide te is műszak helyett!

– Akkor így nem beszélhetél volna. Ha valaki ugrált, jól oda-pörköltünk. Akkor még becsülete volt a munkának.

– Akkor miért vittétek el Földesi bácsit?

– Miska bácsit úgy elvitték az ávosok, hogy két évig senki se hallott róla! Pedig tizenkilences volt; nemrég érmet kapott.

– Szemenszedett hazugság, rágalom, elvtárskaim.

– Nekem itt ne elvtársazz, bibás!

– Mi ok nélkül senkit sem bántottunk!
– Rohad a beled, hogy ilyen büdöset csinálsz?
– Csak néha reggeli helyett jött a parancs, gyerünk begyűjteni! Értitek, összeszedni az ugrálókat. Mondták nekem, hogy ez a Földesi bácsi, nem hittem, mert hát hogy kerül ide a szabadkígyósi tanyákra az a megrögzött vöröskatona?
– Rohadék, itthon miért nem szóltál?
– Mert ő is átállt! A Vadkacsában azt találta mondani, hogy ők ezt másképpen gondolták, ha tudta volna, mi lesz belőle, tíz holdjával majdnem kulák, hát bizony sose tesz esküt a kommünre!
– Tényleg ezt mondta. Emlékszem, a Vadkacsába a régi szervezett munkások jártak. Reggelre kelve elvittétek!
– Nem én voltam, én csak az építkezésen láttam. És akkor úgy voltunk vele, hogy ezt csak az ellenforradalmárok állítják, meg akik hallották; nem hittünk nekik, a fele sem igaz. Úgy voltunk velük, hogy itt mindenki szándékosan torzít.
– Szóval mi mindnyájan hazudunk. Öntsd belé azt az istentelen törkölyt!
– Emlékeztek, ötvenhatban hogy megléptem az ablakon?
– Kaptál volna a pofádra.
– Szóval nekem hiába mondták, hogy ez a Földesi bácsi, lehet, hasonlított rá, mégsem hittem. Én másban hittem. És ha fölismerem, segíthetek rajta? Mert jó, fölismerhettem volna, amikor épp nem volt összeverve a pofázmánya. Ugyan kérem. Ha mégis ő volt, valamit tényleg csinált. Mondom, arra gondoltam, például fölgyújtotta a saját asztagját, hogy rongálja a népi demokráciát.
– Szerencséd, hogy visszajöttél közénk, mert most leköpnélek.
– Visszajöttem? Sose voltam én tót gyerek!
– Az anyád istenit, csak köztünk nőttél föl! Hát csabai vagy te?
– Egyszer aztán fölöstökre rigófütty helyett lövést kaptak. Nem volt rádiójuk, de összeraktak egyet. Nagy svihákok voltak azok! Persze csupa mérnök, tanár, gazdaember. Úgy emlékszem, még usztasák is voltak.

– Akik most is lövöldöznek?
– Azok. Megtudták, hogy az új kormány más húrokat penget.
– De finoman fogalmazol, a fene vigyen el, hol tanultad?
– Mondom, hogy még a végén hazaengedik őket. Ítélet nélkül voltak ott.
– Azt mondják, ma is vannak.
– Na, azért ne túlozzunk. Csak úgy, bele a nagyvilágba, de hát megérdemelték. Ezer évig nyúztak minket, hát most visszakapták kamatostul az úri kapcabetyárok. Mi nem sajnáltuk őket!
– Hát némelyikre nagyon ráfért. Csakhogy ti Földesi bácsit is kupán vágátok!
– Hogy szavamát másikba ne öltsem, zavarogni kezdtek. Kevesen voltunk, persze jó fegyverünk volt. Rémitő, ahogy a térre tömörült az a sok ezer fogoly! Rikoltoztak, hogy márpedig vége a rabságnak, hallották a rádióban. Ha ezek nekimennek a kerítésnek, nem állunk ellen.
– Ott volt Földesi bácsi is?
– Kuss, ő már akkor hazajött.
– Már hogy jött volna?!
– Azt mondtam, csak akkor lőjete, ha másképp nem megy. Elég sokan meghaltak. Maga a miniszter jött le. Fiúk, a kutya úristenit, kevés a hullá! Sokkal többet kellett volna lepuffantani. A külföldieket a kutya se keresi, a többi pedig magyar állampolgár, velük azt csinálunk, amit akarunk, belügy.
– Most már értem, miért ugrottál ki az ablakon.
– Hát, könyörgöm, csúnya früstök volt.
– A kitüntetések az úttörőkre hagyod? Ha addig szét nem verik a pofád.
– Látjátok, még ez az önkéntes rendőr sem ért. Hálátlan a világ, ki tudja, miért, mostanában eléggé hanyagolnak. Elfelejtik, hogy mi mennyit tettünk ezért az országért. Mi mindent nem vállaltunk!
– Mássz már ki az asztal alól, megharap a kutyám!

– Meg kell adni, szemét világ volt a Horthy alatt. Nézd meg, hogy él ma a nép! Annyi a pénzük, el se tudják költeni, itt már a második házuk épül. Na persze, a doktoroknak.

– Mindezt nekünk köszönhetitek, rongyosok! Most miért kell köpködni? Főnt is, ha szóba hozom, azonnal másra terelik a beszédet. Hátra veregetnek, jól van, Varga elvtárs, te mi emberünk vagy, számítunk rád!

– Majd ha lőnek.

– Csak te itt ne lövöldözz!

– Látod, akar a fene lövöldözni. Gyertek, nézzétek meg, milyen szép házat építettem. Régen a szegény embernek nem futotta ilyenre! Ennek a rendszernek köszönhetitek.

– Földesi bácsi él még?

– Ezek a tacsókó semmit se tudnak. Itt élnek ebben a városban, de fingjuk sincs semmiről!

– Rég eltemették. A gyerekei elköltöztek, a ház új gazdája lebontotta azt a nádtetőset, kőházat emelt a helyire.

– Földesi bácsi rendes ember volt. Tudod, utána megkerestem, azt mondta, semmi az egész. Megbocsátott.

– Csak azt ne mondd, hogy megölelt!

A dűlőúton újabb koma érkezik. Kerékpárját az árokpartra dönti, s rendel egy kört abból az átkozottul bűdös pálinkából.

NYAKKENDŐS VALAH

A Dobos bov valamirevaló nótájára

Valah most is mit csinál, rövidnadrágban kapálja az utcai virágágyást. Szereti a rendet, jaj, de nagyon szereti, pontos ember a Valah tanító úr, a virágok díszsorfalat állnak. Ha valaki tisztában akar lenni Valah bácsi lelki világával, csak a katonás virágmenetet kell jól szemügyre vennie.

Hajaj, valamikor az Istennek sem vett volna föl rövidnadrágot, a tanítónak adnia kell magára, nem ereszkedhet le ehhez a szedett-vedett népséghez. Ezek a bugris tótok egyébként is útálják a rövidnadrágos segédlegényeket, nem kell őket bosszantani. Jobb átnézni rajtuk, mindig így gondolkozott.

Míntha leszokott volna a nyakkendőről, legalábbis ez a mostani szerelése ezt mutatja. De különben is, mostanában rákapott a kerékpárra, s ahhoz alig illik a nyakravaló. Még tanítani is így jár, tédig érő rövidnadrágban. Persze, amikor az idő engedi. Kocsija sose volt, s úgy néz ki, már nem is lesz. A fia, igen, a fia, az már motorizálta magát, vett neki elébb egy Pannóniát, nemrég meg egy kopott Skodát. Ha komolyabbat kíván, hát majd megkeresi a rávalót. Közgazdász lett az ő egy szem gyermekéből, jól nevelt úriember.

Érdekes, az se jár nyakkendőben. Amolyan modern gyerek lett, csak pulóver a zakó alatt, és Isten álgya. Semmi körülményesség, semmi komolykodás, valósággal megveti a nyakkendőt. Valah bácsinak eléggé fáj a dolog, minek gyűjtött ő annyi nyakkendőt, akkorára tára van, hogy kitesz egy sublótót. Abba hajtogatta őket, néhanapján előveszi egyiket is, másikat is, végigcirógatja, ha nem látja senki, még föl is köti.

Ki tudja, miért szokott le a nyakkendőről. Valahogy így ütött ki. A feleségének sehogy sem tetszik, de ő megfogadta, többé nem tesz semmit sem a nyakába. Minek szorítsa, ha egyszer egyre megy. Tanítónak született, s tanítóként teszi le a lantot.

Hogy közben mást is művelt, csak kevesen tudják. A szomszédok, a távoli rokonság, néhány megmaradt ösmerős, és slussz. A gyerekek, akiket még tanít néhány évig, mit se sejtjenek, a tanteszület is egészen új már, az a sok máshonnan szalajtott ifjú nevelő honnan tudná, ki volt ez a Valah bácsi.

Nagy ember volt, de még mekkora ember. Ahogy bejöttek az oroszok, azonnal belépett a pártba, s nem is akármelyikbe, egyenest a kommunisták közé. Kellett az értelmiségi is, örömmel fogadták, nagy szervező lett belőle. Nyüzsgött, mindenben benne volt, mutatta magát, s ami igaz, igaz, volt hozzá tehetsége. Ma is azt mondják, arany keze van, amibe belekezd, biztos sikerül.

Meg bizonyára jó szeme is van, mert mindig megszagolta, honnan fúj a szél, mondhatnám, rögtön nyakkendőt váltott. Akkor piros kendőt viselt, hogy nemsokára csak Valah pájtásnak hitták. Igaz, ő vezette az úttörőcsapatot, de amikor igazgató lett, akkor se maradt el az úttörő-kendő. Valósággal abban parádézott, még a városi gyűlésekre is fölkötötte, s hazafelé menet se tette zsebre.

Leginkább azzal volt sikere, hogy első a rend, rend a lelke mindennek, s hát kétségtelen, itt mindenki rendre vágyott. Rendre a sok kalamajka után, rendre az iskolában is. A gyerekeit úgy betanította, hogy a fölvonuláson öröm volt nézni őket, mindig ők vitték el a pálmát. Meglehet, május elseje előtt két hónappal kezdte a menetgyakorlatot, s a lurkók többet voltak a pályán, mint az oskolában, dehát nekik aztán nem fáj. Annyit meneteltette őket, hogy az ő iskolájából soha senki el nem ájult volna. Úgy megszokták a kiscsávók, hogy tanítás után is ezzel szórakoztak:

*Öt líba egy sorba-kafa...a bum,
Mennek a templomba-kafa...a bum.
Elöl megy a sátán,
Lófa...t visz a hátán,
Bakafa-a bum.*

Valah erről csak később hallott, senki se merte beárulni a gyerekeket. Nemrég egy volt tanítványa mesélte, milyen jól érezték magukat, amikor ezt a menetdalt fújták. Jobb is, hogy nem akkor, mert ki tudja, mit tett volna. Nagy sugdosó volt ez a Valah bácsi, bármilyen hangos ember, csak-csak elsutogta magát, amikor valamelyik főmuftival hozta össze a sors. Csak belemondta a fülébe, ki mit vétett, s az illető megnézhetette magát. Úgy kirúgták, mint a pinty. Többek között így lett igazgató is. Elődje valaha főcserkész volt, s hogy ezt leleplezte, ő lett a göré.

Otthon, az utcán alig lehetett látni. Folyton-folyvást dolgozott, módfelett szeretett tevékenykedni, ez volt az eleme, s így a szomszédok csak elvétve akadtak vele össze. Akkor is minék. Jó, ha köszönt, nemhogy leállt volna beszélgetni velük. Csak megbiccintette a fejét, és kész, ez is megvolt. Az asszony még nálánál is rártartibb, ő egyenesen szóba sem állt ezzel a tót, meg jöttment népséggel. Igaz, ők se idevalók, de ezek az erdélyi meg felvidéki menekültek is csípték a szemét. Mindenféle borbélylegény, vasutas, postás, szóval senki. A tótok meg csak potyeszoljanak, majd megmagyarosítja őket az ő drágalátos ura. Mármint a gyerekeiket, s akkor aztán lóttek ennek a tót koszfészeknek.

A kis Valah is értette a módját, hogyan kell nem köszönni. Ha játszani akart, anyukája elkísérte a legközelebbi tanárgyerekhez, s így véletlenül sem állt az utca kölkei közé. Nem mondom, a Körösre néha ő is eljárt, persze csak ha az apukája is vele volt, télen meg csak fölkötötte a korcsolyát, de hogy beállt volna a hokicsapatba, azt már nem. Inkább egymaga kerengett a jégen, mutatta, mit tud, s ha elesett, inkább hazament, mint hogy folytassa. Valahékat nem is szerette senki.

Bármily meglepő, a nyakkendő letétele óta se változott a Valah család.

Valamivel ötvenhat előtt történhetett, hogy kikerült a pártból, s örülhetett, hogy taníthat. Valójában ezt is megúsza, nem vitték a szabadkigyósi munkatáborba. Egy nála is ügyesebb tanár bácsi

kitudakolta, hogy miféle ember volt ez a Valah még a Horthy-fasizmus ideje, és akkor bizony alaposan elkeseredett a mi Valah bácsink. Persze akkor még nem volt annyira bácsi, mint most, de a gyerekek csak így hívták. Mondom, lelepleződött, hogy nyilas volt.

A fölöttesei alaposan elcsodálkoztak, még hogy a Valah nyilas lenne, ám a dolog csak bizonyossá vált. Az utcában régóta emlegették, hogy ez a Valah micsoda szemét ember, hol ilyen, hol olyan ingben jár, mert mondanom sem kell, abban az időben már nemcsak a nyakkendője volt vörös, sokszor még az alsónadrágja is, és ez igen csípte a szomszédság szemét. Ők akkor se voltak párttagok, most se, hát akkor minek hordja olyan magasan az orrát, mit heneceg, inkább meghúzná magát. Látod, fiam, ezeknek áll a világ. Legyen bármilyen világ, ők fölhalálják magukat. Azt hiszem, ő vitette el Maklik bácsit is, leleplezte, hogy mekkora kulák. Nem volt nehéz, került neki vagy száz hold ebből a jó csabai földből, nem volt nehéz elvitetni.

Valah akkor nagyon elkeseredett, mert hát ő vérbeli közösségi ember, csupa tenni akarás, minek ez az okvetetlenkedés. Mit tehet ő arról, hogy akkoriban a nyilasok kerültek hatalomra, ő akkor is csak jobbító szándékból állott közéjük, nem bántott ő egyetlen zsidót sem, hogyan is bántotta volna őket, amikor félig-meddig a felesége is az. Éppen hogy azért lépett be abba a piszok pártba, hogy javítson az elnyomottak helyzetén, mert hát kívülről könnyű pofázni, be kell állni, s úgy tud tenni valamit az ember. Hány embert megmentett ő, hajaj, de hányat, ezt most elfelejtik? Ezt is vegyük elő, ne csak a dolog nehezebbik oldalát. És nem elsőnek állt a kommunista pártba is, legalábbis a tanítók közül, mármint az ő iskolájában. Hát ezért tett ő annyit, hogy most egyszerűen seggbe rúgják?

Sokat nem okoskodhatott, jobb volt csöndben lenni, nem is lett különösebb baja. Hogy az emberek kárörvendőek? Istenem, a világ mindig ilyen volt, sosem értette meg azokat, akik a többiekénél is többet vállalnak a vállukra. Szemét népség, én mondom neked, némelyik már nem is köszön, és olyan szemtelenül méregetnek,

hogy fölforr bennem a vér. Én mindig a magyarságért dolgoztam, inamszakadtáig a haladást szolgálom ezután is. Kívülről könnyű ugatni, vállalni kell a közéletiséget, nem igaz, hogy régen nem lehetett jót is tenni. Fordult a kocka, a tisztességes magyar ember csak ezt tehet, be a pártba, a legszebb reményű gyülekezetbe, abba, amely tényleg a legtöbbet ígéri, amelyiké a jövő! A vak nem látta, hogy itt kinek jön föl a csillaga. Hát az a baj, hogy megvan a magamhoz való eszem? Éppen hogy ezzel szolgálta a legjobban a munkás nép érdekét. Minden körülmények között. Ha fú, ha fagy, a gáton állni! Ehhez kell érteni, kispajtás, nem pedig kívülről okoskodni, mindig csak bírálni, leköpni a rendszert. Rend minden rendszerben szükséges, és én a rend embere vagyok.

Rövidnadrágját letolja, ráül az öreg fabudi ülőkéjére, s már nem füstölög. Azt nézd meg, azt az utcai ágyást, vagy itt belül az udvaron a kiskertet! Ilyen egyenes virágsorokat máshol nem látsz! Ezek a hülye tótocskák lehetnek bármekkora parasztok, ez, az én kertem a szebb. Na, tőlem aztán jöhetnek palántáért.

Nem jön hozzá senki, nem kell attól tartania, de hát valahogy vissza kell adnia. Jól megmondja nekik, így a hátuk mögött, a jó öreg fabudin ücsörögve. Száztizenkét nyakkendőjének egyikét előbb a karjára tekeri, ezzel vasalja simára, s megkezdí a munkálatot. Még száztizenegy nap, mert hogy naponta csak egyszer jár, s mennyi budipapírt megtakarít.

Jaj nektek átkozott nyakkendők, ti vagytok az oka! Most aztán megkeserültek.

És akkor az elsőt nyelni kezdi.

BUGYUR, A RÉSZEK-BELI KAPITÁNY

A Pikenyi hó, szúrjad nótájára

Bugyur, aki nevét Békássyra magyarosította, apró korában avval kezdte, hogy amikor az újságban azt olvasta, hogy Románia, abban a pillanatban széttépte. Mert hogy csak Oláhország van, meg Erdély. Nagy tanár lett, történelemprofesszor a Szent László utcai elemiben.

Igaz, az apja nem Erdélyből, csak innen a túlfelöli Részekből települt át, mint erdélyi menekült, valamelyik kis alföldi magyar faluból, amikor újra bejöttek a regátiak. Nem is tudja senki, hova való, mert még kiderülne, hogy nem is erdélyi. Sőt, azt terjeszti, ősei lófő székelyek voltak. A Bugyurról is csak a csabaiak tudnak, az egyetemen határozta el, hogy elveti ezt a csúf nevet. Szóval a tanárképző főiskolán.

– Nézd, már megint mit csinálnak ezek a szemetek! – kezdi a történelemórát a ligeti Sörkertben.

Mert mondom, nagy történelemtanár. Nem is annyira az iskolában, inkább csak itt, a Sörkertben, ahol összeül a város fiatal intelligenciája. Tanárok, tisztviselők, művészajlamú cipészek. A kis náci, Csepregi, az a varga, szinte Bugyur legjobb barátja. Együtt sütik ki azt a rengeteg ökörséget.

– Tudod, ezek a tótok is csak idejöttek, s úgy tesznek, mintha az övék lenne a város. Itt Csabán magyarok laktak már az avarkorban! Sőt, a hunok.

– Atillának valahol itt lehetett a sírja.

– Nem itt, hanem ott.

– Battonya körül.

– Nem, inkább Szögedében, valahol a Tisza-parton.

– Ne emlegesd azt a Tiszát, mert begorombulok. A Tiszáról mindig a románok jutnak eszembe, hogy idáig akartak jönni. Vissza a Balkánra!

– Állítólag Kolombusz is magyar volt.

Magasröptű eszmecezeréikkel már-már megváltják a világot. Sör mellett hamar kitérülnek az ember, s hát a mai ifjú értelmiség egy kisvárosban sem hagyhatja magát. Csupa szellem, merő vállalkozókedv, az alantas prosztó primitív proli koldusok mély megvetése, aki nem ért velük egyet, hát az bizony csak véletlenül kapott diplomát.

Az iskolában így nem beszélhet, rejtőzködni kell. Az igazgatója nagy pártmuksó, hát jól befogja a csőrét. Tanítja, hogy tízmillió Magyarországot, a Sörkertben aztán megtoldhatja hússzal.

– Valójában ezek a tótok sem mások, mint elszlávosodott előmagyarok.

Mondom, nagy őstörténész ez a Bugyur-Békássy.

– Hallod, szumirok...

– Nem szumír, sumír!

– Halkabban, mert még itt ülhet valami finn-ugor besúgó.

– Mi az, hogy halkabban, úgy a tyúkszemére lépek, hogy megemegeti. Mondd csak hangosan, hadd hallják az emberek az igazságot. Az újságban úgysem olvasnak mást, mint hazugságot. Tízmillió magyar... A muraközi anyjukat.

Azt, hogy a kurva anyjukat, csak nem mondhatja, művelt ember így nem beszél. Szikszaván beszélnek így.

Az apja valamikor a háború után Szikszavába nősült, tót leányt vett feleségül. Egy szem fiuk egy mukkot se tud tótul, sőt mintha nem is tudná, hogy miféle az édesanyja.

Előadásait kiguvadt szemekkel lesik a sörivő társak. A múltkor közük ült Sas, hamar kiutálták. Mérnök ugyan, de állandóan okoskodik. Annyi könyve van Erdélyről, hogy Bugyurnál is többet tud a székelyekről.

– Velem ne okoskodj, ki végzett történelem szakon, te vagy én? Ne haragudj, de ehhez én értek, ez az én szakmám. Amatőr.

Könyvtára neki is van. Leginkább a tudományos-képződő irodalmat kedveli, százötven kötetének a fele ebből áll. A másik fele meg olyan, hogy Jézus élete, a buddhizmus szakirodalma, a Mein

Kampf nem az övé, kölcsönkérte Csepregitől. Szóval vele ne okoskodjon egy villanymérnök.

– Olvastad ezt a Tarzan-könyvet? Ez aztán jól megadja a muszkájának. Még jó, hogy nem adják ki. Pedig ötvenhatban megkezdték.

Csörren a Sörkert előtti villanykaró körtéje, valaki söröskorsóval verte le.

– Micsoda népség. Iszunk mi is, de ezek a tótockák csak berúgnak, semmi szellemi valami.

Mi, kisvárosi intelligencia.

Hát.

Csepregi, a kis náci, nagyokat hallgat. Figyeli ezeket az okleveles tanárokat; tanulhat tőlük. Itt nem hangoskodik, itt nem ő viszi a prímet. Ha megszólal, mindjárt letorkollják, többnyire rögtön Békássy.

– Ne túlozz, azért nem kell azonnal a lámpavasat emlegetni. Nekünk, idealistáknak más módon kell a világra hatnunk. Az értelem diadalával, ahogy Kant is megmondta.

– Hogy mondtad, kandin?

Bugyur méla megvetéssel pislant asztaltársára. Olyan mélyre azért nem süllyedt, hogy ezt mostan megmagyarázza. Pedig különben szeret mindent alaposan kifejteni.

– Aradon nem tizenhárom, hanem tizennégy tábornokot végeztek ki.

Döbbsent csönd a sörkerti asztalnál. Az asztaltársulat büszkén néz a mi mindent nem tudó történészre.

– Ugye megmondtam, a tankönyvek hazudnak!– bugyborékol a csizmadiasegéd.

Hiába, aki tanár, az tanár. A vegytantanár Zsilák ugyan sokat keckeckedik, hogy nem úgy van az, olvasta, hogy, de Bugyur kapásból letorkollja. Most ki a történész, te van én? Maradj meg a kémcsöveidnél.

– Erről jut eszembe, górcső. Hát nem szebb, mint a mikroszkóp? Mikroszkóppal az olájak dolgoznak, magyarnak csak azért is górcső!

A kurva anyját, akarta mondani a mi Csepregi kománk.

Majdnem azt mondta, a kutyafáját, dehát disztüingválni kell.

– Mit bámulod azt a nagymellűt, nem láttál még olyat? Aki közénk ül, ne méregesse a csinibabákat, itt komolyabb dolgokról van szó. Még eltereled a figyelmünket.

Mert hogy akkor ő minek pofázik itten, akarom mondani beszél.

Akkor hirtelen borra váltanak. Magyar ember bort iszik! Hát gyerünk a Gödörbe. Ott kártyázni is lehet. Nem hatvanhat, huszonegy, zsíros, ilyen parasztjátékokot ők nem játszanak, csak máriás, makaó, tarokk, s ha nagyon részegek, legföljebb lórum. Többnyire valamelyikük szüleinek a lakásán fejezik be.

Sassal épp egy ilyen kanbulin járták meg. Lesetár Matyihoz mentek, ott zsugettak, akarom mondani makaóztak, s majdnem verekedés lett a vége. Hogy nem verték egymást fejbe, nyilván annak köszönhető, hogy intelligens emberek nem duhajkodnak, nem rántják elő a bugylibicskát. Csak szócsata, az elme viadala.

– Elmevívás.

Igencsak. Hallod, ez egész jó szó.

Persze ez elég csúf szellemi párviadal lett. Eldurvult, lehet mondani, személyeskedéssé fajult. Sas úgy szíven találta, hogy a többiek gyorsan elfelejtették. Soha többet nem hozták szóba. Bár ennek az is oka lehet, hogy akkorra már alaposan eláztak, valószínűleg semmire sem emlékeztek. Csak Bugyur-Békássyban maradt meg a tüske. Azóta szóba sem áll azzal a seggfej mérnököcskével. Még hogy ő több történelemkönyvet olvas, mint én! Hát mit képzelsz?

– Miért nem maradt ott, ha akkora magyar?

Mármint az apja, Bugyur bácsi. Mert hogy ő megint arról mesélt, mekkora magyar az öreg, akkora, hogy nem bírta elviselni a román uralmat. Nem volt hajlandó fölesküdni, s ezért kitették a

szűrét az állásából. Jegyző volt, vagy mi. Jöhetett az anyaországba, mert jönnie kellett, nem tudta elviselni a szőrőstalpúakat. Ma is úgy van velük, hogy ha bírná, tehetné, bezavarná őket a tengerbe.

– Ha akkora magyar az apád, maradt volna ott! Ott verje a mellet, ha meri, itt könnyű pofázni! A nép ott maradt, csak az ilyen nagyfiúk szedték a sátorfájukat, a gyengék, a gyávák!

Sas azt hitte, itt a világvége, mert hogy Bugyur ráborította az asztalt. Mondom, nem verekedtek, de az asztalt a fejire tette.

– Még hogy én települjek vissza, te szemét, mocsok, menj vissza a drága anyukádba, abba a koszos zsidóba.

Mert hogy Sas öreganyja tényleg zsidó volt, Goldberger lány Váradról.

Sas nem szívta mellre, Békássy annál inkább. Hogy az ő menekült apját így megtámadják, és szembe! Na, ha ezt megmondom az apukámnak!

Hát ez az, nem mondta meg, nem merte. Még kívágná, azt hinné, hogy a fia is így gondolja. A fia, aki történelemtanár, hát erre tanítottalak, ezért tanítottalak?! Micsoda emberek közé keveredtél?

Szóval eltitkolta az incidenst.

A következő esti Sörkertben valamivel csöndesebbek voltak, mint ahogy a pincérek megszokták, de hát semmi se tart örökké.

– Hallottad, megint azt mondják, hogy „dákok”.

– Nézd, a románok nem egyebek, mint a római szajhák, száműzött hordószonokok, kényszermunkás rablók és a kecskepásztor dákok ivadékai. Az apámnak ezért kellett eljönnie, mert még a milícián is ezt magyarázta. Valószínűleg Sasban is van egy kis móc vér.

Sas azóta más társaságba jár. A kisvárosi intelligencia eme Bugyur-asztala kiközösítette magából. A mérnök úr rosszabb, mint ezek a részeg szobafestők. Belepiszkít a saját fészkebe.

– Mondd, Tanár Úr, kinek van igaza, a zsidónak vagy a palesztinoknak? Mert hogy mindkettő menekült.

Szóval, hogy majd ő, Bugyur, a menekült-szakértő.

– Édes fiam, Tihamér, nem hallgatod 'Európát'? A zsidóknak. Azok a koszos arabok... a tevéjükön...

Még a schuster Csepregi is bólogat. Hitler ide, Hitler oda, most az egyszer a zsidónak van igaza.

Adunk mi nekik.

HATTYAK DALA

A Fene bo zedo nótájára

– Mire vág fel a fiad?

Sipicki, a kacska tisztviselő szokta ezt mondani az ő iparos druzsájának, Svéznernek. Pali Pali. Svézner ilyenkor akkorát sóhajt, hogy fölröppennek a Nagytemplom galambjai. Mert leginkább az Iparban tanyáznak. Ha jó idő van, a kinti asztaloknál, szinte a Nagytemplom alatt.

Hja, a Nagytemplom. A gyerekek már oda se járnak. Ide se, az Iparba. Derogál nekik, úgy felvitte az Isten a dolgukat.

Mint ez a Svézner Pista is.

– Kitanítottam!– szokta mondogatni az ő műlakatos apukája. – És mire jutottam veled?

Hogy még az én egykomám is ócsárolja.

Vagyishogy Sipicki mester, a Városházáról. Aki egy épületben dolgozik az ő egyfiával, s lám, észre sem veszi.

– Te, köszönni miért nem tanítottad meg?

Igen, mert Pistának nagyon megszaladt. Már alfogalmazó, s úgy néz ki, még főfogalmazó is lehet. Jogász doktor, s olyan jól alkalmazkodik ehhez a fölfuvalkodott mai világhoz, hogy még a kereszt-apjának se köszön. Mert Sipicki bácsi csak amolyan tedd ide, tedd oda előadó. Örüljön, hogy az érettségijével nem teszik ki.

– Igaz, amit a fiadról mondanak?

Az öreg Svézner mit tehet, bevallja, hogy valami van benne.

– Hallhattad, a Kishajóban a gitárossal el akarta játszani a Hattyak dalát.

Az ilyen Ipar-féle kocsmákba eleve nem ereszkedik le, a Hajó bárban meg ugye a Hattyak dalát kéri. Bérlete van Szögedében, havonta egyszer átkocsikázik a bandájával. A Jókai Színház. Ugyan már. Így aztán nem csoda, ha az Iparba sem teszi be a lábát. Talán még bepiszkolná. Legföljebb a Körösbe viszi el a családját, megfaglyaltotatni a gyerekeket.

– Micsoda világ!

A fiak szégyellik apáikat.

Mert úgy igaz, ahogy mondják, Pista legszívesebben az apját is letagadná. Megtiltotta neki, hogy bejárjon hozzá a Városházára, mert az a vén sztari csak hozná az embereket, hogy majd az ő fia segít. Ha keveset adnak a kisajátított tanyáért, ha járdát kér valamelyik eldugott utca népe, ha jó lenne már bevezetni a vizet a városszélen is, és még ki tudja, mi mindennel nem zavarná az ő doktor fiát.

Elég érthetetlen a mi öreg Svéznerünknek meg kocsmabeli kebelbarátainak.

– Te, igaz ez a státusszimbólum micsoda?

Már hogyné lenne igaz. Mert Pista először arra kezdett föl vágni, hogy diplomája van. A hajdani osztálytársakat már akkor kezdte nem ismerni. Biztos azt gondolhatta, hogy mit köszön neki egy kárpitos, amikor ő már ekkora ember.

Aztán meg a feleség következett. Mert hát ez már magasabb státusz, hön óhajtott állapot, a társadalmi létra második foka. Tisztességes tisztviselő csak akkor lehet belőle, ha nem a Fő téren szed föl lányokat. Előbb persze meg kell alapozni, az apja pénzt ad a lakásra, s már nőszülhet is. Megfontoltan, értelmes emberhez méltóan. Nem csak úgy bele a vakvilágba, semmire házasodni, mint ezek a tahók. Mármint az osztálytársai.

Szóval Pista most már erre volt büszke. Persze az apja meg az anyja arra, hogy háromszobás öröklakást adtak az ő nagyfiuknak. Agyondolgozták érte magukat. Törték magukat, így igaz. Fiuk meg csak birtokol.

Hogy fönnhordja az orrát! Pusztán azért, mert már mosnak, vasalnak, sütnék, főznek, takarítanak reá, fűtenek helyette, betakarják tévénező bütykeit, megmossák a tyúkszemét, levágják körmeit, lehúzzák meg fölhúzzák a gatyáját, befűzik a cipőpertlijét, fejére teszik a kalapot, kalapjára tűzik a fejét, egyszóval mindent, de mindent megcsinál helyette az ő élete párja. Hiszen azért tartja. Meg, mert már erre is futja. Asszonyra.

Mert neki már erre is futja. S ahhoz tömérdek lóvé kell! A szeretőhöz, míg fiatal az ember, gondolhatja Svézner Pista, elég a túlcsoorduló férfiasság, asszonyt ilyenkor még nem tarthat az ember. Legalábbis nem tart az épeszű ember.

Na, de mindez semmi. Én már befizettem a Zsigára, dicsekedett a múltkorában. Ez már még magasabb állapot, innen még alig lehet esni, de már előtte van, hogy magasabbról verhesse be a talpát. Ez már kezd komolyra fordulni.

A főnökeinek tetszik is, csak ezek az érthetetlen vénségek ne pofáznának. Az a vén csoroszllya öreganyja azt találta mondani, hogy ezután már csak a kocsiddal parolázol?

– Hát, kérlek, én ezt nem értem!

Hogy feszít!

A legjobb nem is találkozni vele.

Mert már befizette, letette, legombolta, leguberálta, legombolták róla, elvették tőle, elszedték tőle, hogy adjanak helyette, hogy kapjon helyette. Nem stráfkocsit, nem is féderest vagy szénásszekeket, csak egyszerűen gépkocsit. Hogy milyen fajta, csak abból a szempontból érdekes, hogy nem Trabant. Azaz olyan százezer körüli. Még csak az hiányzana, Trabant a főtisztviselő úrnak!

Vagyis hát azt akarta mondani, hogy készpénzzel fizetett, s ezzel azt akarja mondani, hogy nyilván még ugyanennyit bármikor elő tud teremteni, szinte kapásból. Legföljebb az apja kisebb lakásba költözik, minek neki a kétszobás családi ház.

Mindent egybevetve ez még magasabb állapot, újabb fok, szinte a mennyország.

– Ez már rang, hallod, befizette!

– Nézd, Sipicki, velem ne heccelődj.

No de. Legújabbán meg az a hír járja, hogy Pistának szeretője van.

Hát igen, csűri-csavarja tovább a kacska városházi ember, ez a csúcs. Lakása van? Van. Felesége? Hogyne. Kocsija? Pláne. Gyerekei? Természetesen. Szeretője? Igen? Hát ez már a világ teteje,

ezzel már lehet mit kezdeni, emmán valami, emmán döfi. Nekije már szeretőre is tellik.

– A kutya-fáját!

A Városházán azt mondják, nem azért tartja, mert olyan szenvedélyes, annál nagyobb ökör a fiad. Nem, ő annál sokkalta sokkal higgadtabb, hogy az utcán az első elébe kerülő hölgygel kikezdjen. Ő felnőtt férfi. Beérkezett, befutott, kezd a pocakja is komolyra fordulni. Meg is veti azokat a perverzeket, akik jobb híján az utcán költik el szerelmüket. Nincsen annál undorítóbb. Minek szerelmeskedni, ha nincsen hol, ha nincsen mire föl?

– Kussolj, hallod?

Ám neki futja. Hát tart. Ez már kérem-alásan óriási státusz, majdhogynem szimbólum, szinte már csak az a jó kaporszakállú atyaúristen él jobban nálánál.

– Nana, fiú, nekem már két szeretőm van!

– Nana, fiúk, nekem öt feleségre és hét barátnőre futja!

– Nana, nana, nana!

– És akkor ők ottan eltávoztak a művészkijáraton, az ablakon.

Ordít a kocsmá, Sipicki béna kezével hadonászik, Svézner söröskorsókat hajigál.

– Húzd el neki a Hattyak dalát!

Szegény Svézner Palit csúnyán összeverték.

– Látod, apám, miért jársz ezek közé? Édesanyám, beszélj már le erről az ostobaságról.

Az egyik lapban akkoriban jelent meg valami írás, hogy a Városházán becsapják az embereket. Új-Csaba terjeszkedéséhez le kell bontani egy tanyasort, és sógor-koma alapon jó néhányan tízszer annyit kaptak, mint mások. Svézner Pista neve is benne volt.

– Látod, már megint panamáznak.

– Nézd, Sipicki, mondhatom én ennek, hogy ne fújja folyton azt a Hattyak dalát!

Akkor most jöjjön az, hogy:

Akácós út, ha végigmegyek rajtad én...

GYERÜNK A BAHAMA-SZIGETEKRE

A Hibaj, pajtás, tágyeme vadászovaty nótájára

Suhajdának párja nincsen! – mondják a lányok Suhajda állítása szerint.

– Minek nősültél meg? – súgja Turgucz komájának, amikor az fölshajt, hogy nézd, mekkora mellek.

Turgucz közönséges marha, minek itt megnősülni. Rohangálhat haza, néha még pelenkát is mos, sétáltatja a gyerekeit, ahelyett, hogy beülne velem a kocsiba, és jöhetnek a lányok!

Suhajdának jól megy. Igaz, a múltkor az apja hozta ki a rendőrségről, ő vállalt érte kezességet, mert annyit lopott a Helybéli Állami Szerelőknél, hogy még ott is észrevették. Meg állítólag valaki följelentette, hogy túl nagy a számla. Mondom, sokallta. Most aztán az apja nyitott neki üzletet, otthon barkácsolja a tévéket. Az öreg is nagy szerelő, kicsit vett neki, s lakást is azonnal kapna, ha nősülne.

– Majd ha meszet eszem – szokta az apját kikosarazni.

Az a lakás már nagyon kéne, mégsem mindegy, hova viszi az ember a lányokat. Ott vannak a haverok, meg aztán némelyik csajnak lakása is van, nemcsak melle, de bizony elég sokszor csak a kocsi marad. Ezért vett olyat, amelyiknek az első ülése hátradönthető. A kislány csak bámul, hát már le is döntöttél.

Nagyon szidja ezt az új rendelkezést, hogy kitolnak az emberrel, ezrest is elkérnek a kaparásért. Úgyhogy vigyázni kell, vagy jól megtárgálni a hölgyeket, mert a végén még rámegey a keresete. Jól nézünk ki, hetente egy ezres.

Ifjúkorában még Bónékhoz, meg a Melósba járt, szóval ezekre a proli helyekre, de hát hol van az már, oda csak a kisstilű pasasok járnak, akiknek semmijük sincs. Beül a kocsijába, int az első szabad lánynak, s irány az asznapi lakás. Nemrég még a Körös-parttal is megelégedett, meg Póstelekkel, de hát a lányok is változnak, egyre kényelmesebbek, nekik puha ágy kell, kerevet, satöbbi.

– Ha megöregszel, ki fogja a valagadat kitűrölni? – szokta Turgucz heccelni.

– Te, öregfiú, te!

Biztos Suhajdának van igaza. Úgy él, mint hal a vízben. Bár a múltkor már egyszer elvált.

– Hogy mondtad, lányok? – riadt föl a minap, amikor az anyja vízért küldte.

Néha megelégszik bárkivel, ám többnyire csak a legjobb nők izgatják. Összefekszik akárkivel, de tartósan csak azzal, aki érti a mókát. Aki azzal folytatja, hogy akkor most már megkérheted a kezem, egyből kívül találja magát. Aki meg elég korszerűen gondolkodik, szóval túl van ezen az ósdi fölfogáson, többnyire avval járja meg, hogy visszapofázik. Jancsi azt az egyet nem szereti, hogy nálánál valaki okosabb legyen. Ha tanárno is a lelkem, akkor is kussoljon, ebben a házban csak én pofázhatok. Ilyenkor hamar eljár a keze. A korszerűen gondolkodó lány pedig pucolhat a göncével.

Aztán nemrég ráakadt egy igazán hozzáillő leányra. Mondom, korszerű lány. Jogásznak készül, Szögedébe jár levelezőre, s még a mamáját is úgy mutatta be Suhajda Jánosnak, amúgy csak Janó, hogy itt az anyósod, kapd el! Suhajdának ez módfölött tetszett, s ha békén hagyta is az öreglányt, elfogadta a kicsit hónapos szeretőnek. Kapott a kislány egy kétszobás öröklakást, Suhajda oda szinte beköltözött. Egyszer ugyan már megjárta ezzel a költözködéssel, de hát most az Isten sem szedi rá a házasságra.

– Egyszer volt Csabán kutyaavásár.

Valójában nem is költözött ahhoz az értelmiségi leányhoz, esténként magát tette be az ágyába. Amolyan jó franciaágyat vett neki az anyukája, hogy mutassa, milyen a művelt magyar anya. Még a fogkeféjét se vitte ehhez a lányhoz, nehogy megfogja, az övét használta. Aztán a leány megunt a csinázó szagú keféét, hát vett magának másikat.

Az efféle viszonyban az a jó, hogy bármikor megszüntethető. S mindennap frissíthető az idegen, egyfordulós lányokkal.

Turgucznak köszönheti azt az egyhetes házasságot.

– Micsoda marha vagy te, fiam! Mindig csak a család, a család, semmit az életnek! Nézd, mennyi lány vár férfiúra, hogy valaki jól eldöngesse! Lány, asszony, mindenféle. Csak szűz ne! Azt meghagyom neked.

Mert Turgucz jól beugrasztotta.

Akkor véletlen gyalog sétáltak, s a piacon szembetalálták magukat egy olyan oltári csinos babával, hogy olyat még Suhajda sem látott. Feszült rajta minden, az ember legszívesebben odanyúlt volna megsimogatni a popóját, az ingét feltúrte, hogy kilátszott a köldöke, s a dudáján ott virított a kiírás: BAHAMAS, meg még valami, s a két dudán egy-egy sziget, természetesen pálmáival.

– Gyerünk a Bahama-szigetekre! – szólalt meg Turgucz az erős áramütés után.

Addig ólálkodtak a kislány körül, segítettek neki vásárolni, lealkudtak az árból, a kofákkal majdnem összevesztek, s olyan vicceket súgtak a Bahama-szigeti pipi fülébe, hogy az nem állta meg nevetés nélkül. Nem volt ő álszemérmes, nem, már hogy lett volna, de hát csak nem áll szóba bárkivel, ámbár ezek a fiúk egész jóképűek, s milyen jó a dumájuk! Így, amikor Suhajda azt mondta, hogy Jézus, fölnevetett.

– Jézus, ne adjon neki többet – mármint a krumpliból.

Suhajdának más se kellett, mert hát a nevetés nyilván bátorítás. Rá két napra oltár elé vitte, mert vallásos mindkét család, s úgy igaz, szűzen vitte a nászi ágyba.

– Megőrültem, kész örült vagyok – magyarázta egykomájának, Turgucz pajtásnak. – Ilyen még velem nem történt.

Ő, Suhajda, a lányos mamák réme, a lányos papák ostorozója, a múltkor is a szemébe vágta egy apukának, amikor az a lányáért jött a Kishajóba, hogy ne félj, csak megkefélem a lányod, aztán hazaviheted, mondom, ő, Suhajda, így bemenjen a csöbe! Sose hitte volna, hogy ilyesmire ő is kapható.

Valami nagy tiszta fölséges érzés ragadta magával el, s csak csudálta, hogy ő ilyesmire képes lehet, meg hogy ez a kislány hogy ra-

gaszkodik hozzá, meg se kell verni, mégis olyan kezes, ha a kezére üt is, amikor nyúlkál, szóval közről lerítt róla, hogy még érintetlen.

– Mint Mária.

– Pofa be.

Ilyen pedig még vele nem esett meg.

Mert ami igaz, igaz, a szüzikéket mindig messze elkerülte. Csak bajlódik velük az ember, napokig kell kínlódni, aztán meg úgy ragadnak, hogy az Isten se kaparja le őket. Sírnak, hogy mért nézel arra a nagycsöcsüre, jaj, már terhes vagyok?...

Isten ments, neki már belőtt csaj kell. Aki ahhoz is ért, hogyan kell nyolcvannyolcast csinálni. És akkor ez a kis szemtelen Jucika nem levette a lábáról?

– Jól van, Suhajda, vedd csak el.

Turgucz akkor még nőtelen volt, később csinálta azt a három gyereket.

Janó bekapta a horgot. Hogy aztán a nászút kellős közepén a szőnyegen találja magát.

Ő, még hogy ő!

Az úgy esett, hogy inkább ne beszéljünk róla. A kis asszonykája egy pillanat alatt megvadult, úgy szerette, hogy Janót úgy még senki sem. Éjt nappallá téve gyömöszölte, s Janónak megártott.

– Ami sok, az hogyne – mondta akkor, s Jucika lerúgta az ágyról.

Míndez még rendben lett volna, csakhogy az üdülőben, valahol a Balaton-parton, volt egy másik nászutas pár is, hát, a tizedik évfordulót ünnepelték, s a mérnök úrnak megtetszett ez a kivirult dudás leány. Amikor Janó föltápázkodott a szőnyegről, kiment úszni egyet, hogy megnyugodjon, összeszedje magát, az újasszonyhoz bekopogott az az ember, szemét alak, nem mondom, hogy nincs-e neki egy kis sója, a felesége főzni akar. Amolyan önellátó üdülő volt, mindenki annyit süttött, főzött, amennyit akart. Majd végül elpanaszolta neki, milyen sajttalan az élete, ezt a nőt annak idején csak ezért vette el, mert a szülei akarták, jó barátok, de hogy ő a szülők barátsága végett ezzel a rondasággal élje le az életét.

Aznap még nem, másnap viszont már ágnak estek. Suhajda ifjú neje meg az az idegen úr. Úgy is lehet mondani, Janó visszakapta. Úgy járt, mint az a mindösszesen másfélezer nő, akit eddig menesztett.

– Látod, fiam, megbüntetett az Isten!– cirógatta könnyezve az édesanya.

Ám haza csak a második útja vezetett, elsőbben is Turguczhoz állított be. Leköpte, a szeme közé köpött, hogy te piszok, jól becsaptál, kellett neked észrevenned azt a Bahama-szigeteket, jól kibabráltál velem.

Suhajda egyetlen szerencséje, hogy azok ott a Balatonon maradtak, nem érte az a csúfság, hogy itt, mindenki szeme láttára csinálják ezt vele. Így aztán azt terjesztett, amit akart, hogy mekkora ribanc ez a Juci, partiba akarta vágni, őt, Suhajdát, összehívta az üdülő minden csaját, s addig nyomorgatták, addig, míg meg nem szökött. Juci ugyan mindjárt megpocakosodott, de ki tudja rábizonyítani azt a gyereket. A legjobb az egészben, hogy akkor nyilván nem ő volt az első, hisz ilyen hamar azért mégsem megy az a gyerekszülés. Mivel-hogy, mondom, rá öt hónapra egészséges ikreknek adott életet.

A válópör eléggé elhúzódott, így aztán Suhajda egy életre megcsömörlött. Neki aztán szűz eztán sem kell többet az Istennek se, Jézus!

– Turgucz, te jól átvertél! Nem te voltál?

– Barom, hát hogy nem vetted észre, hogy már áldott állapotban van?

Turgucz akkor akkora nyaklevest kapott a cimborájától, hogy átesett a léckerítésen.

– Ha el mered mondani, hogy Jucikát már így vettem feleségül, kitekerem a nyakad!

Még csak az hiányzott volna, hogy elterjedjen róla ez az átverés. Hogy azt hitte, s mégse. De hogy Juci hogy csinálta ezt az érintetlenséget, az Isten sem érti. Hát ez tényleg jól átejtett.

– Jézus, befejeztem.

Megfogadta, soha többé nem utazik a Bahama-szigetekre. A Körgáton túl egy tapodtat sem.

S hogy ő mekkora kan! Terjed a városban, Janónak nincsen párja! Most is, nem összeállt vele az a kis cafka? Biztos nagyon jól tud, jól hallottad, szeretkezni.

Tegnap ugyan meggyepálta, de hát kezes jószág ez. Mondottam volt, korszerű a gondolkodása.

– Csak gyereket ne csinálj! – szokta biztatni ezt az átok Jano mojt.

S Janó azt tesz mellette, amit akar. Hát nem kifogta Amerikát?

– Te, nekem Amerikát se emlegesd!

Ez a Turgucz.

MÓZSNA HLOPCI

A Bor, sör, pálinka korlátolt kimérés nótájára

– Most már nem egyenlítenek kil – sóhajtott föl az állomáson.

Unyatyinszki, a félszemű bádogos a vonatig kíséerte a pestieket, s amikor elindult a gyors, földobta micisapkáját, most már nincs baj, nem lehet baj, marad a kettő-egy.

Pedig épp a város másik végiben lakik, a kastélyi temetőnél, a Körgát előtt. Persze, van kerékpárja, így nem akadály ez a távolság. Csak föl pattan rá, bekap valami hajtóvizet, s irány a meccs, az Előre-pálya. S Unyatyinszki még tudja, miért szólt így a bíró az Előre első NB I-es meccsén:

– Mózsna hlopci!

Láza kezében megállt a laszti, de Unyatyinszki értette, miért szól tótul ez a biztos, hogy magyar bíró. Szegedi, vagy hova valósi. Lehet, fiúk, mehet. Emlékszik még a régi szép időkre.

Hajaj, Unyatyinszkit nemcsak a futball érdeklí, kijár minden kézilabda-mérkőzésre is, bár már az sem az igazi. Hol van már az az idő, amikor a csabai lányok adták a magyar válogatottat, s még nagypályán! Hol van az már, a gyerekek el sem hiszik.

De nemcsak a sport, legalább ennyire mindenféle művészet. Svézner, tudod, az a lakatos, Uhrin, az a vegyész, tudod, aki majdnem föl találta a hajnövesztőt, meg a többi iparosember csak beül az Iparba, a Halászbá, a Gulyásba meg a többibe, s meghányja-veti a világ dolgait. Hogyne, az is izgatja őket, miért nincs igazi szélsője az Előrének, de mondom, más is. Hogy Hruscsov mért mondott le, de az is, minek ez a mai művészet, mit akarnak ezek a nagyképu nyugatmajmolók. Tiszta nyugatmajmolás, én mondom neked, ki érti ezeket az absztrakt képeket, Jancsóról ne is beszéljünk. A múltkor láttam a tévében, hát hogy az micsoda nyegle alak. Semmi komolyság, semmi realizmus, hol vannak ezek Kodálytól.

Anti, az a szajnai költő, máskülönben asztalos a ktsz-ben, no meg a lakatos Prébelszki is egy húron pendül vele. Ugyan ritkábban járnak meccsre, mint Unyatyinszki, de meccs előtt meg után, meg általában megtalálja őket. Sokszor belenyúlik az éjszakába is az ő jó kis eszmecserejük. Nem járnak össze, az igaz, ezek az ivócimbora s művészetpártoló iparosok valahogy nem járnak össze, legalábbis otthon nem, inkább csak így, a kocsmákban. Na, mondja sokszor Unyatyinszki is, te vagy a költő, nem ezek a modernek, mert még a klasszikus Petőfi, meg hogy is hívják, Arany, az igen, a Toldi estéje, az igen, megérti az ilyen egyszerű ember is, de hogy ezek mit művelnek. Kész röhej, ezeknek a bíró biztos nem mondaná, hogy mózsna hlopci!

Amikor azt mondja, hogy ezek, nemcsak a mai művészekre érti. Sokszor, amikor azt mondja, ezek, Kugyela, ez a gyáva bőrös arra inti, hogy halkabban, nehogy meghallják, mert ilyenkor a politikusokat csúfolja. Ezek, mit akarnak ezek, mit tudnak ezek, ezek a senkik, fölkapaszkodtak az uborkafára. Mi vagyunk a munkásemberek, nem ezek.

Persze Unyatyinszki ritkán foglalkozik a közélettel, csak néha kitér belőle a politikum. Különösen akkor, amikor fizetés van, s a vártnál kevesebbet kap. Hogy olyankor hogy veri az asztalt! Jobb félrehúzódni, semmi közöm hozzá, még elvisznek.

– Jártál te már a Munkácsy utcában?

Még nem, s nem is akar. Úgyhogy inkább a meccsen szokott ricsajozni, ott lehet, senki sem szól érte, kedvre kidühöngheti magát.

– Mózsna hlopci, mi az, hogy mózsna hlopci, egyébként is mós hlopci; gúnyolódik a bíró?!

Unyatyinszki ilyenkor dühbe gurul, alig lehet lecsillapítani. Még hogy mi az a mózsna hlopci, hát hol él az úr, miért ne mondhatná így a bíró, csak kedveskedni akar! Csak nem Észak-Rodéziából szalajtottak? És már nyakon is csördítené, ha engednék. Mert különben elég művelt gyerek ez az Unya mester, úgy, mint szinte valamennyi társa. Olvasnak ők újságot, szidják is eleget, hogy már

megint mit nyilatkozott a Volán, hazudnak, hány járat kimarad meg késik, szemtelenség!

Unyatyinszkit ilyenkor úgy kell lefogni, képes lenne pofozkodni. De hát ami sok, az megárt; kiabáljon kedvére, de a verekedésből nem lesz semmi, még az ellenfél megóvja a meccset, s akkor minek rúgtak a fiúk egy hármast? Ne vigyük túlzásba, lejjebb az agarakkal.

Mózsna hlopci, még hogy miért mer így beszélni. Szégyelli tán, hogy ő is tót?!

Ez más Unyatyinszki, mert volt kapus Unyatyinszki is. Más család, csak névrokonok. Az a MÁV-ban védett.

Meg még akkor szokta mondani, hogy ezek, amikor kikap a csapat. Ezek megint bundáznak, ezeknek semmi sem elég, nem dolgoznak, mégis mennyi pénzt zsebre vágna, de a foci, az aztán nem megy, csak a család, van pofájuk lefeküdni? Nem létezik, hogy már a Diósgyőr is megkezdje bennünket, azt mondják, tavaly ígérték nekik egy vagon csabai vastag kolbászt, és hogy nem kapták meg, most jól megbosszulják! Még hogy ötöst kapni!

Annyira azért nem csapongó gyerek, mint Anti. Ha nem inna, semmi baj se lenne vele, csak az a bibi: úgy megtelt, hogy egyetlen pohárka elég s hótt részegnek látszik. Igazából nem részeg ő, csak olyannak néz ki, hát mikor iszik ő annyit, mint Prébelszki? Soha, mondom, soha.

Este, sőt éjszaka lehet őt a legkönnyebben észrevenni. Napközben más is tolja a kerékpárját, ám hogyha éjfél tájban dülöngélő kerékpárt látsz, biztos, hogy Unya bácsihoz tartozik. Bármilyen részeg, mégsem ül föl rá, csak tolja, noszogatja, vezess már haza, biztos, mert valamikor lova volt, s hosszan beszélget a tánciskolából hazatartó fiúkkal. Hogy élvezik! Olyan jókat mond, egész jól áll neki ez a részegség. Kész kikapcsolódás. S nemcsak az inasok szeretik, a gimnazisták is örömmel leállnak vele, másnap is emlegetik, milyen jókat mondott az a marha Unyatyinszki. A sok beszélgetéstől annyira kijózanodott, hogy mégis fölkapott a kerékpárjára, s végigrikoltotta az utcát: Már nem egyenlitenek ki!

Csak az a baj, hogy amikor mégis dolgozik, nézni is életveszélyes. Úgy himbálózik a létra tetején, úgy szereli föl az ereszt, hogy kész rémlátás. Az utca kölyke odagyűlik lesni, mikor pottyan le, de olyan még nem volt, Unyatyinszki még sosem esett le. Valóságos csoda ez az Unyatyinszki, az istennek se hullana le, a teherkocsik se gázolják halálra, s amikor az árok alján szenderül, hiába lepi be a hó, nem létezik, hogy megfagyjon. Marha szerencséje van, ha nekem ilyen szerencsém lenne, beütne az ötös.

Unyatyinszki csak egyet sajnál, a lovakat. Még hogy a művészet, a közélet meg a testedzés, ugyan, de a lovak, hol vannak a lovaim? Az fáj neki a legjobban, hogy virsli lett belőlük. Még hogy a földjét elvették, Isten neki, másét se köszönték meg, neki különben sem volt száz holdja, csak tizenöt, s azt is a felesége hozta, de hogy a lovaiból szafaládé legyen... Micsoda lovak voltak, ahogy nyérítettek! Megszólaltak, én mondom neked, megszólaltak, olyan értelmesek voltak; több eszük volt azoknak, mint nekem, ilyen lórét meg nem ittak volna, kiköpik, ha ilyet merészelek eléjük tenni.

Ezt a Körös-vizet se innák már.

Na jó, már nem egyenlitenek ki.

– Te, nem ők vitték el a lovaimat?

– Tartsd a szád, gondold meg, mit beszélsz!

Lovaskocsit sose kerül, a szekér mellé kerekez, belékapaszkodik, hadd húzza őt is, vontatja magát, gurul, gurul hazáig, s bámulja a lovakat. Mózsna hlopci, mós, kicsikéim, ti még értitek. Ezek, ezek már nem, hogy az Isten erre meg arra.

BÖZSIKE A ZSILIPEN

A Cso je újság, Júda nótájára

A gyerekek beszöknek a fürdőbe, ő mégse teheti. Az ura se nagyon ér rá, egész nap dolgozik, hogy jól tartsa a családját, legföljebb vasárnap ül kerékpárra, s irány a Fürdőhely. Ő meg... Míg ezek lubickolnak, otthon teszi a dolgát. Mennyi munka van három ilyen eleven gyerekre!

Aztán csak eljött az az idő, hogy Bözsike is mehet úszni. Hát úszni nem tud, de hát fürödni. A fiúk hétköznap beszöknek a fürdőbe, akkor ő úgysem ér rá, de most már vasárnap együtt mehetnek. Férj, feleség meg a lurkók. Nem a strandra, cipész családjának az drága, ott a munkásnépnek a Zsilip!

A Zsilipre jó ideig csak a gyerekek jártak. A felnőttek ilyesmire korábban nem értek rá. Vagy csak egyszerűen nagyobbak a gyerekek, a szülők jobban ráérnek? De hát nemcsak Frankó Bözsike családja telepszik le a Zsilip előtti gyöpre, a hársak árnyékába. Vasárnap alig férnek el, annyian vannak. Szinte többen, mint a fürdőben.

Persze a fürdőt sem kell félteni, vasárnap az is megtelik, nem is érdemes odamenni, csak fizethet az ember. Akkor, ötvennyolc körül a Körös-parton még nem volt kint a tábla, hogy Fürdeni tilos!

Néha azért hétköznap is megjelentek a Zsilipen a felnőttek, többnyire asszonyok. Mosták a szőnyeget a zsilip padkáján. A víz hiába lett szappanos, sebesen továbbfolyt, eltűnt, a Körös így sem lett olyan mocskos, mint mostanában.

Mondom, jó ide vasárnap kirándulni. Ilyenkor senki sem mosott szőnyeget, a pecások kijebb húzódtak, vasárnap a családoké lett a Zsilip. Bözsike is milyen boldog, végre pihenhet. Napozik, sütteti fonnyadt testét, boldogan lesi a hancúrozó gyerekeket, ne ússz olyan messze, ne káromkodj, gyere, letörüllek. A gyerekek ezt nem nagyon szeretik, de hát hagyják, édesanyjuk jól érzi magát, pihen a kedves.

Nézi magát, s elszontyolodik. Hol van már a régi Bözsike! Csorváson tán ő volt a legszebb. Harmincöt éves, de már műfoga van, a gyerekei kinevetik, ha éjszakára pohárba teszi. Amikor a szövetkezetben a nyereséget fizetik, a férje inkább a felsőrészkészítő lányokat forgatja meg, már fényképezkedni sem szeret, valahogy olyan csúnyán néz ki ezeken a mai képeken.

– A fényképezsek tehetnek róla – biztatja a párja, de hát nem lehet őt becsapni.

Istenem, napozhat.

– Édes Istenem, végre egy kis nyugalom.

Valamikor errefele is sétált Pistával, a Zsilipen túl, a Pirosalmánál már nem zavarta őket senki. Hogy szerette őt! Milyen jó volt a fák alatt andalogni, Pista átölelte a derekát, csókolgatta a fülét, jaj, de jólesett!

A nagyfiam, nézd, milyen stramm kölyök! Szerelemgyerek, nyolc hónapra született. Hogy tud úszni! Az anyjának azt mondta, hogy koraszülött, de hát nem úgy nézett ki, három kiló húsz deka volt, és a család azt fújta: kár volt fehér ruhában esküdni.

Lóg a melle, mint aki fél tucat gyereket szoptatott. Igen, öt volt, Erzsike és Ferike sírjához ki kéne menni, megnézni, milyen, nem kell-e rendbe tenni. Milyen szép, egészséges babák voltak! Most lenne két lánya és három fia. Ha lett volna gyógyszer, ha nem lett volna háború.

Hát ezért szüljön az asszony, hogy így megcsúnyuljon? Megéri?

– Misi hol csavarog?

Misi már megint eltűnt. Odament a Zsiliphez, és még a végén beugrik! Látja a többiről, elrontják az utcakölkök. Atyaisten, milyen magasról ugrálnak abba az örvénybe!

– Menj érte!

Így jó, Misi már Pityuval lubickol, Pityu tanítja úszni. Nem mintha kéne, Misi jobban szeret maga boldogulni, s ahogy kaparja a vizet, már fennmarad. Össze is vesz a bátyjával, melyik úszik jobban. Közéjük kell vágni.

Hogy ő nem tud úszni? Pista se tud, pedig ő a Maros mellett nőtt föl. Frankó Bözsike hol tanult volna meg, Csorváson? Ott még Körös sincs.

Mosógépet kellene venni. Azt mondják, azzal sokkal könnyebb, nem készül úgy ki a keze meg a dereka. Ha így haladnak, sikerül is, Pista sokat dolgozik. Nem iszik, nem dohányzik, még azt a pénzt is neki adja, amit itthon keres meg. Jó ember, hiába mondta anyuka.

Egyszer anyukát is ki kéne hozni. Nyaraljon már ő is! Valami beutalóról beszélnek, de hát kinek van arra ideje? Olcsó, azt mondják, alig kerül többbe, mint ez a Zsilip, de hát hogy mehetnének ők üdülőbe? Mi lesz a kocával? Mama nem jó házpásztor, még megegetné valami hülyeséggel, vagy este jutna eszébe, hogy reggel sem adott neki moslékot.

Ez a kislány. . . Mintha magamat látnám. Ilyen lehettem. Milyen eleven, hogy fröcsköli a vizet!

– Csak a karóig mehetsz!

A karón túl már veszélyes, még elviszi a víz. A múltkor is majdnem belefulladt az a fodrászné.

– Igazítsd meg a nadrágodat!

Pista mindig olyan nadrágban jár, hogy rossz nézni. Kilóg mindene. Nem szégyelli a gyerekek előtt. Figyelmetlen vagy.

A néprádiót is ki kéne cserélni. Ha a gyerekek dolgozni fognak, házat építünk a Körös-parton. Már kinéztem magamnak, van egy üres házhely a Bajza utca sarkán, ott aztán elférnénk mindnyájan. Én is dolgozni megyek, annyit keresünk, hogy emeletes házat építhetünk, a gyerekek odahozhatják a párjukat. Csak megérjem az unokákat.

Az orvos le akarja vágni a mellemet, hogy mi lesz ebből?! Csak nem rák? ...

Bözsike, szeretem, ha így hívnak.

Hát ez a Pityu! Nem engedi, hogy Pityunak hívjuk, mondjuk Pistának! Újabbán csak erre hallgat. Nahát, az én nagyfiam. Anyuci, anyuka, édesanyám, jó, hogy ők meg így hívnak.

Sose hittem volna, hogy ilyen szép gyerekeim lesznek.

– Gyerekek, uzsonnázunk!

A takaró megtelik a családdal, finom zsíros kenyér paradicsommal, paprikával. Vasárnapi ebéd helyett. Valamit ezzel is megspórol.

Úgy esznek, mint a farkasok. Mind az öten olyan jó étvágyúak! Nemcsak most, mindig. A víz teszi, vagy a nap, hogy a vasárnapi Zsilipen megteszi ez is? Még Misi is nekiesik, pedig ő csak a kolbászt szereti. Jól kiugrálta magát. Édeseim.

A nap itt korábban lebukik, a magas fák mögül mind gyöngében süt. Időben haza kell érni, éhes a jószág.

– Szedelőzködjete!

Föl a kerékpárra, úgy, fürdőruhában, mind az öten, s Bözsike egy hétig megint álmodozhat, hogy csak ilyen maradjon az idő, jöhessünk a Zsilipre!

A Zsilip környéke elcsöndesedik, már csak néhány vagány ugrrál. Holnap a fiúk megint itt lesznek, de hát Bözsikének más dolga van.

– Lehet így fürdeni? – kérdi a mellét vagdosó orvostól.

– Hát...

Nekik nem mondom meg. Nehogy megijedjenek, olyan kicsik még. Mit tudják, mi az élet.

A Zsilip?

A Körös hangtalan folyik tovább, úgy tesz, mint aki nem tud semmiről. Pedig neki megsúgta, hogy az élet milyen szép.

A Körös? Hazudik. Lánykoromban azt súgta, hogy az élet csupa szépség!

A Körös-parti temetőben a cigánnyal még elhúzatta:

– Temető a Tisza, mikor kivirágzik.

Jaj, istenem, a Körös vize ide is elér! Csontjaihoz odaszivárog, és örök szerelemről regél. Zsíros kenyeres csabai boldogságról.

A gyerekek meg mintha sejtteni kezdenék.

FÉNYKÉPÍRÓ ÁMENT ÉS AZ Ő BABÁI

Az Igyeme Petofibo látvány nótájára

Áment feleségit csak a szomszédok ösmerik, nem úgy, mint általában a többi ember párját, akit az ura csak megsétáltat a csabai promenádon, avagy beül véle a cukrászdába, moziba, istenücs-cse, színházba, kit a férje mégiscsak elcipel a családi, baráti, üzemi multságokra, akit, mármint a csabai asszonyt, mindezek ellenére mégiscsak megmutat ennek-annak, végül is az egész városnak. Mert a csabai ember, úgy nagy általánosságban, nem szégyelli a nejét, hetente egyszer, leginkább a hétvégen, elviszi valahová, ha máshová nem, hát a Körös-partra, évente kétszer feleségébe karolva bevonul a templomba, szóval a tisztességes csabainak mindenki ösmeri az oldalbordáját. Míg ez a szerencsétlen Ámentné másra se jó, mint hogy nevelje a gyerekeket. Mossa férjeura gatyáját, takarítsa utána a piszkot, s nyelje a keserűséget.

Mert Áment művész, fényképíró. Vagy, ahogy ő nevezi magát, Fotó Áment. Igaz, hogy az anyja fényképésznek küldte, de hát hol van már az a világ, mi az, hogy fénykép, fényképész? Ha azt találod neki mondani, hogy milyen ügyesek a fényképeid, Áment, ideges lesz, ha meg azt, hogy jó neked, a lányok szeretik a fényképezeket, kapásból kikéri magának.

– Fényképész az öreg Motyovszki, akitől igazolványképet kérsz! Ez, kérlek, foto.

Néha th-val mondja, hogy fotho. Mert ő tud angolul is. Ánglus lapokból lesi meg, mi a legújabb fényképíró irály, mi az igazán korszerű fénykép. S mivel ő forgatja a legtöbbet eme napnyugati képeslapokat, hát a városban őt tartják az avantgarde fotósnak.

– Hogy te miket ki nem találasz! – mondogatják neki,

S ő ilyenkor nagyon boldog. Kihúzza magát, megveregeti a művein elcsodálkozó ipse vállát, s gyorsan lekapja őt is.

Az a legjobb, hogy mindig a különöset keresi. Az élet lehetetlen pillanatait, amelyek legalább annyira természetesek, mint különösek, például a budi alulról fényképírva, női mell az ő szájában, mert hogy Áment még azt is tudja, beretváltkozó szépasszonyok, mármint a tájkép előterében, és semmi más, csak a csupasz fal, melyről hullik a mész; üzemi kép röhögő gépmesterrel, fogatlan öregapja szájában csorba sörösüveg, szemétdomb a Körgátnál, puskacsövön verébszar és így tovább.

Áment minderről nevezetes. Az egyik lap többször bemutatta az ő érdekesítő műveit, kiállításokat is szervezett, állítólag már a mezőberényi játszóház is érdeklődött, nem állítana-e ki ott is. Mindent egybevetve, nevezetes ürge a mi fényképíró Ámentünk. Igazi művészlélek, mutatja is, hogy ő mekkora örült, mert aki művész, fotós, nyilván nem lehet olyan normális, mint aki nem művész, hanem csak lakatos, borbély, mérnök, miegymás.

Meztelen lányokat más is fényképez, de az semmi, ő nem is titkolja. Sőt! Kimondottan híreszteli, hogy ő mekkora meztelenfotós, nézzék meg a képeit, ilyet még nem pipáltak. A múltkoriban kizárólag meztelen hölgyek képeiből állított össze tárlatot, az üzemrendész szedte le, mert a dolgozók falra akartak mászni.

Kétségtelen, elég jók ezek a meztelenképei. Azt lehet mondani, hogy ezek a legjobb Áment-képek. Annyi csín, jóízű népi perverzitás, mutogathatnék, kellem és báj sugárzik e képek lányainak arcáról, hogy a gyanútlan szemlélő tényleg elhiszi: ez aztán a művészet!

– Nézd, mekkora kebel! Láttál te már ekkorát? Alig fér a képbe!

Igen, ez aztán a művészet. E nem mindennapi lányokat, meg-esik, hogy asszonyokat, képre csalni! Aki ezt Áment után csinálja, művész a talpán!

Raadásul néhanap úgy végzi, hogy három-négy leányképet egybeolvaszt, s ahogy ölelkeznek azok a parázna szobrok... Tényleg azt lehet mondani, mi szem-szájnak ingere, minden. Csöpög is a falu bolondja, Vinece taknya-nyála.

Így aztán érthető, miért nem mutogatja a feleségét, hogy Áment asszonyát még a barátai se ösmerik. Műhelyt a város másik végében vett, igazán olcsón, a Szajna táján, mert ő különben jaminai gyerek, s így a neje nem tudhatja, mit tesz-vesz annyit abban a félházban. Ámentnének ugyan megsúgják, ha valakivel túl sűrűn lötyög a belvárosi kávéházakban, meg hogy megint micsoda tárlato volt, de hát mit tehet egy vászoncseléd? A fehérnép csak összeszorítja a szívét, fölhörpint egy pohárával, s a görcs már oldódik is.

Ha ösmernék, az emberek csak fölismernék a vasárnap reggeli tót misére járó Ámentnét, de hát mondom, alig-alig tud róla valaki, jaj, pedig milyen kecses leányzó volt ő még tíz éve is, az első gyerek előtt. Igaz, az Áment gyerek akkor még csak vadludakat fényképezett.

Áment valahogy rájött, minél szebb a lány, annál könnyebb elhitetni vele: az ő szépsége nem azért van, hogy parlagon heverjen, megmaradjon a ruha alatt, meg a nászéjszakát követő családi életre. Nem, e nem mindennapi szépség a világ elé kívánczik, föl kell tární, föl kell mutatni, képsorozatban kell leleplezni, hogy csodájára járjon az egész világ férfiszeme, hogy e nevezetes vonalakkal meg lehet hódítani az emberiséget! Csak leveszed a ruhádat, s én már dolgozom is.

Áment nagy szerencséje, hogy nem tépi le a lányok ruháját, mint annyi sületlen legény. Nem, ő finoman udvarol, teszi a szépet, mutatja a művészetet, hogy lásd, kisanyám, Nyugaton ez már így mindennapos, haladni kell a korrall, támogasd, kicsikém, a művészetet, azt a művészetet, amely a tiszta szépségre tör, fedd föl bájjaid, s meglásd, angyalom, megéri! Te leszel az új Madonna, a huszadik század Mona Lizája!

Ennyi unszolás néha fölösleges is, jó néhányan az első szóra lehányják magukról a levetnivalót, s a leplezetlen szépség meghihleti a mi Ámentunkat. Körberohanja a műtermét, babrál imitt-amott, beállítás huszadszor, ezt még emeld föl, aranyom, még egy kis türelem, s a vége mindig ugyanaz. A felajzott kisleányt beülteti az ölébe, hogy most jön az ölben fényképezkedés.

Mások nehezen állnak kötélnek, végig kell mondani a mondókát, hetet-havat kell összehordania, néha még a haját is összehorzolja, hogy igazi örültnek tessenek, s elég sokszor csak végszóra áll gép elé a ma fölszedett pipi. Áment dicséretére legyen mondva, őket fényképezi a legtovább.

Ám az is megesik, hogy a múzsának választott szépség az istennek sem akar levetkőzni. Ilyenkor hogy dühöng... Átkozza azt a percet is, amikor beleszeretett ebbe vagy abba az idomba, s a leányt vagy menyecskét lehodja a sárga földig. Hogy nem érti az ő magasabb szempontjait, nem méltányolja műélvezetét, semmibe veszi a művészetet, leköpi az őáltal teremtett csabjanszki stílt. Álszemérmes vagy, lelkem, így nem viszed semmire, hát ezért nevelt föl téged ez a drága anyaföld, hogy e nem mindennapi termést egyvalaki söpörhesse be, önző lélek, ezért szenvednek annyit minden korban a művészemberek, miért nem kötsz fátylat, mint a szerencsenek, ha ilyen maradsz, hamar elénekelheted, hogy pókháló van már az ablakon, hogy valaki ennyire ne haladjon a világgal!

Mondom, Áment fényképész úr nemcsak arról híres, hogy a szoknyátlanság bolondja, legalább annyira arról is, hogy szívós, mint a fürdős Bagyinka. Ha ő egyszer a fejébe vett valamit, semmi pénzért le nem tesz róla. Küldheti őt a kiválasztott leány akár a francba is, környékezi, körbejárja, mindannyiszor elhúzza előtte a mézesmadzagot, fényképezkedne már! Hány tegnapi szépség, ki mára két-három gyermek most is terhes édesanyja, s bizony hol van már az a maradéktalanul fényképiró elé való kemény hús, visszasírja Áment ajánlatát.

– De bolond voltam!

Mert Áment őket messze kerüli. Akkor már inkább ott a felesége, annak is van négy gyereke, s mind tőle. Áment tiszteli is az ő élete párját, most készül az anyák napjára hirdetett pályázatot megnyerni, újra fényképezi az asszonyát! A jaminai sógorok csak lesnek, na, ebből meglesz az ötödik! Micsoda szélhámós ez az Áment! Még belép a szeptába, és akkor ki tudja, hol áll meg.

Áment álma változatlan. Ámentnét otthon fényképezi, a műterem másra való. Most azon töri a fejét, hogyan sikerülhetne Babák című alkotása. Sorozat a javából.

Babák. Játékbabák a kirakatban, kisbabák a szülészetben, meccs az Előre-pályán, hol vagy a labda vagy a baba, néhány gülbaba krumpli, no és Babák szaktárs, a ktsz munkatársa. Micsoda csattanó lett volna!

Csak hát Babák elvtárs kirúgta.

Most aztán mehet más babák után.

LIPTÁK A SZAJNÁRÓL

A Lásztovicská! Gyerekek, fecske nótájára

Lipták Matyi meg Bótyik Erka jól összeszúrta a levet. Akkor a szerelem, hogy illet a világ még nem látott. Persze az is igaz, régebben több volt az ilyen ásó-kapa meg a nagyharang. Aranylakodalmukra készülnek, s még mindig szerelmesek. Ki látott illet? Mondom, rég inkább megesett.

Lipták Macó is. Minden reggel föl pattant a kerékpárjára, irány a téglagyár, Suchékhoz járt. Közelebb lett volna – a többiek így csinálták – ha Jaminában lakik, de hát csóró ember nemcsak a gödrökön túl lakott. Szerte a városban, főként pedig a városszéli sorokon. Minél kijebb mentél, annál több volt a nádtetős és podsztienás tornác, s annál kevesebb ez a kivagyi gazdaház. Aki tehette, hamar kivetkőzött a csabai tót házból, az úri népek ez már nem kellett, de hát a munkásemlernek megtette a régi is. Muskátlis, rózszás kis kerttel, meg hátul a veteménnyel.

Lipták is efféle házba született, tán még felvidéki ősei építették. Jó volt ez neki. Bár mindig arról álmódott, hogy ha felnő, családja lesz, kiköltözik Jaminába, ott építkeznek, vagy benősül prisztavoknak valamelyik ottani házba, de hát nem szövőlánny lett a szerelme? S nem Jaminából, hanem a Kanálisi-szőlőkől járt ide dolgozni, a Szajnára, a Pamutszövőbe. Egy ilyen útkeresztben akadtak össze, s hogy annyiszor találkoztak, odáig fajult a dolog, hogy Macó köszönetni kezdett: Dobró ránó, galambom, és a végén Erka sem ellenkezett.

Nem lett abból sehová se költözés, ott maradtak az apjánál. Volt hátul egy fészker, jól átalakították, s nem beköltöztek? Házra ház, családra család, kicsi csomó nagyot kíván. Ők örültek, hogy összekerültek, valahogy majd csak boldogulnak. S akkor már itt volt a demokrácia.

Lipták ma is a téglagyárban dolgozik, Lipták néni meg a Pamutban, olyan szép házat építettek! Cseréptetőset. Nem nagy, de

nekik elég, a gyerekek már emeletes házba mehetnek, mennek is, ki erre, ki arra, az egyik bányász lett, a másik kohász, a lányok itthon maradtak mind a ketten. Megmaradtak a szakmában, az egyik a Kötöttben, a másik meg Pamutéknál dolgozik. Milyen jó volt látni őket egymás ellen játszani a kézilabdameccsen! Az volt a szép idő.

Liptákék magukra maradtak. Már a Villanytelep se a régi, hol van már az az idő, amikor idejárt a fél város! Itt pancsolt a környék népe, folyt a Körösbe a meleg víz, a gyerekek már márciusban belemásztak, s októberig ki se lehetett őket szedni. Az egyik majdnem belefulladás, lebukott s úgy beszorult a fűzfák gyökerei közé, hogy a vizet alig lehetett kirázni belőle. Szóval óvatosnak kellett lenni.

Az első kirándulásuk is ide vezetett. Végre nem kell dolgozni, iszentisztelet után kisiethetnek a Villanytelepre, be a vízbe, kifeküdni a partra, az a rengeteg ember! Kész Balaton, a mai fiatalok inkább odajárnak. Persze, mert nem olyan már a Körös vize se.

Csak ők, csak ők nem változtak? A csuda tudja, hogy van ez. Minél jobban teltek az évek, annál jobban szerették egymást. A téglagyár meg a pamutszövő nem afféle szépségszínáló hely, meg a gyerekek meg a házi munka, szóval a Szajrán, meg a többi hasonló helyen hamar ráncos lesz az ember. Ráncos? Nem is ez a pontos kifejezés. Inkább egyszerűen megszakadnak a melótól, így hatvan körül fonnyadt vénasszony meg hajlott kis öreg az ember. Persze ha nem dolgoznak ennyit, másképp alakul, meg ha van idejük fodrászhoz járni, kozmetikushoz, vagy ha sűrűbben mennek templomba, biztos másképp néznek ki. Meg, ha az asszony, Erka, nem szül hatot, kettőt mindjárt a temetőnek, s ha Macó belesüpped abba a sártengerbe, amely ma is kísért, ha az ember nem akar, ha nem akar nagyon talpra állni.

Hogy szeretheti egymást két ilyen fáradt ember? Nem fáradtak ők, csak úgy néznek ki. Matyi egyszer majdnem úgy maradt, a dereka derékban lehajolt, mint a félig nyitott bicska, s az orvosok kínlódhattak, míg valamennyire kiegyenesedett. Bírja még a munkát, hogyne bírná, bírnia kell. Nem hagyja ő magát lerokkantan! Nem olyan ember ő, nem ezt tanulta. Ezek a gyerekek biztos le-

százalékoltatnák magukat, ha így járnak, de hát Liptákot nem olyan fából faragták. Nem lopja ő az állam pénzét, azt a hátralévő egy-két évet még végigdolgozza. Hogy kevesebbet keres? Hát istenem, a fő, hogy szeressük egymást.

Nevetséges. Mit lehet szeretni egy ilyen aszott, vén banyán? Nem banya az, druszám, alig múlt ötvenöt. Tudod, milyen tüzes lány volt ez? A platánokat kérdezd, ha szépen kéred, elmondják.

Erka még az MNDSZ-ben is dolgozott, de azt azért nem lehet mondani, hogy nagy MNDSZ-asszony lett volna. Csak éppen járt néha oda is, mert öntudatos munkásszony volt. Egyszer majdnem párttag lett. Hogy én? Hát én nem értem rá gyűlésre járni. Persze az asszony se, azért nem lett igazi MNDSZ-asszony.

Na, te csak ne pofázz, az oroszoknak köszönhetjük. Ha azok nem jönnek, megnézhetnénk most magunkat. Nézd, nálunk is micsoda gépek dolgoznak, szinte ember se kell hozzá, nem kell annyit cipekedni. Hogy ez a cserép a fenének se kell? Majd úgy fordítják, hogy kapós legyen, majd kijavítják a mérnökök. A világ előrehalad, látod, én se rokkantam volna bele.

Lipták sose cirógatta a Bótyik lányt, inkább kiabált vele. Már megint nincs pénzed, hogy az anyád! Hát neked semmi se elég? A doszt is kevés? Estére azért mindig elcsöndesedett, s ha végre nyugovóra tértek, a gyerekek alig tudtak aludni. Amíg aprók voltak, nem volt semmi baj, de ahogy kinyílt a csipájuk, már vigyázni kellett. Egy szobában hatan!

Jó szoba volt az. Mi építettük, itt neveltünk föl benneteket, s már innen tesszük le a csontot. Ha eladjátok, kocsit vehettek. Lám csak, mire nem jó az öreg.

Ezeknek már semmi se jó. A kis Erkának is mi nem jutott eszébe. Válik. Gyereke sincs, de már válik. Még szerencse, hogy van már hat unokám, azt az Isten se veszi el tőlünk.

Bújj ide, kicsikém, bújj a takaróm alá. Ölelj meg, melegítsd föl a csontjaimat, olyan jó veled. Csak az a takonypóc rendesebb urat választott volna.

Kicsikém, azt mondja, hogy kicsikém, hát nem különös? Ki érti ezeket az öregeket? Azt hiszik, hogy ők örökre szeretnek. Nem hiszik, hogy másképp is lehet.

Tán ezért olyanok a gyerekeik is. Mind annyira szereleméhes, imádják a gyerekeket, az a kis taknyos is újra férjhez akar menni, mert neki egész focicsapat kéne. Látod, valamit azért örököltök tőlünk. Te tudod a legjobban, hogy a másikkal nem lehet játszani. Emlékszel, mi hogy játszottunk? Szívből, mindörökre, kincsem. Nem mondja, talán gondolja. Esetleg, ha tótul mondhatná.

Lipták szépen tud beszélni, sose káromkodik. A Bótyik lány ezt kedvelte benne, hogy nem olyan csúnya a szája. Mondja, mondja, de nem olyan vastagon. Sokra ugyan nem vitte, se brigádvezető, se villa a Szajna-parton, de hát épp ezt szerette benne, hogy nem tolaszik. Törekszik, szépen akar élni, de vele, értük. Teremtő atyám, hogy ez mennyit dolgozott! Csak a fiúk ne mentek volna olyan messzire. Nem akartak a téglagyárba menni. Hát jó, ne menjetek oda, mehetetek volna máshová is! De nekik az ipar kellett, pénz, rengeteg pénz! Bánya, vasgyár! Hát az aztán Csabán nem volt, Rákosi jól megcsinálta.

Kicsikém, mit lehet itt tenni, erről Rákosi nem tehet. Hogy épített volna Csabára vasgyárat, ha egyszer itt kenderföldek meg agyagbányák voltak. Ha most lennének fiatalok, a gyerekeink itt-hon maradnának, látod, hogy fejlődik a város. Azt mondják, lassan nyolcvanezer.

Ne simogass. Mert újabban Lipták az utcán is hozzábújik a Bótyik lányhoz. Már nem restelli, mint férfikorában. Legényként is csak sötétben mert hozzábújni, nehogy kibeszéljék az ő kicsikéjét. Most bolondult meg, hatvanévesen, vagyis hogy nemsokára hatvan, s mehet nyugdíjba. Vénember, s most kezdi az utcán is. Ne bomolj, szokta mondogatni az ő Erkájának.

A Szajna, a Szajna... Nézd, a Körgáton túl már ott a konzervgyár, kész ipartelep, azt mondják, összeépül Békéssel, a zsilip is eltörpül, pedig régen hogy kiemelkedett, szinte ez volt a környék

legmagasabb helye, most meg lassan eltűnik, észrevétlenné válik, már itt se nagyon fürdenek, innen is bejárnak az Árpád-fürdőbe, meleg víz már csak ott van, hát... Lassan a Szajna is elköltözik, be a városba, ki a lakótelepekre, néhányan a Szajna-partra, a Deák utcai villanegyedbe, ez már az új csabai Szajna.

Lipták Macó meg Bótyik Erka azt hiszi, hogy szép öregsége lesz. Ha már egyszer fiatalon így átvészelték, vén fejjel csak nem háborodnak meg.

Ha egyikük hamarabb hal meg, a másik mindjárt utána megy. Hogy a szomszédok azt mondhassák, nem úgy van az, te ökör, el ne hidd, nem szerelem az oka; halálra rémült, amikor meglátta maga mellett a halott urát. Hajnalban, mikor már ébredni kell. Bótyik mama is így járt.

Vajon az a kis taknyos?...

DISZNAJA VÁLOGATJA

Az Öreg kokod nem vén kokod nótájára

Skumát tartja magát. Az öreg Skumát minden évben disznót vág, a Skumát gyerek meg újra nők után kajtat. Mindketten ott folytatják, ahol abbahagyták.

– Disznaja válogatja! – állapította meg az öreg Skumát.

Aznap, hogy levágták az elsőt.

Skumátéknál mindig nagy mulatság a disznótor.

Tavasztól télig mennyi dolog van a disznóval! Skumátné ura megveszi a választási malacot, legalább hármat, hogy két hízót vág-hasson, s maradjon eladni is, és akkor az asszony eteti az állatokat.

– Könnyű neked!– szokták Skumátnak mondani.– A mai asszonyok...

Ajaj, a mai asszonyok inkább gyárba mennek, mint hogy disznót hizlaljanak. Különösen a menyecskék. Valahogy utálják a disznóól szagát, a trágyadomb környékét. Mert ami igaz, igaz, förtelmes büdös tud lenni. Még akkor is, ha délutánonként, munka után Skumát szokta kipucolni az ólat. De hogy Skumátné cipelje moslékot, s valahogy mindig az asszonyra maradjon a dolog nagyobbik része, valahogy nem tetszik Skumáték menyének. Őt is, ugye, beette a fene a konzervgyárba.

Az egyik disznó annyit túr, hogy csak a karika bír vele, a másiknak inkább csak zsírja van, s mostanában a kolbász kapós, szóval a húsdisznó, a harmadikat annyit szurkálja a lódoctor, hogy el kell ásní, szóval tényleg nem egyformák a disznók. Ráadásul attól is függ, milyen volt a kukorica. Mert, ugye, ha venni kell, pótolni a termést, alig éri meg. Bármily jó is a csabai kolbász.

– Ne oda, ne ide, vidd innen, tedd arrébb, fuss vele a kert végibe, szaladj át a boltba még egy kis paprikáért, kevés az abálólé, ne etesd föl a gyerekekkel a hurkába valót, szólj apádnak, kezdheti a darálást, ne sajnáld a pálinkát, tölts újra, hozzád még csutkát!

Skumáték menyé bármit tesz, semmi se jó. Az öreg Skumát sose bírta a menyit, hát még mostanában, hogy kipattant a dolog avval a Muszolin Gyuróval.

A gyerek először azt se tudta, mit csináljon. Röhögjön, sírjon?

– Ne ríjj, édes fiam, tángáld el, az jár az ilyen asszonynak! – szokta volt mondogatni a karikalábú öreganyja.

A dolog úgy esett, ahogy szokott. Fiam Juci meg Skumát Misó annyira beleesett egymásba, hogy jobban nem is lehet. Misónak igazából Juci volt az első, valahogy olyan csöndes legény volt, inkább a leányok kerülgették. Már ami az ágyat illeti. Alighogy leszerelt, össze is házasodtak.

Talán az volt a baj, hogy odahozta apjáékhoz az új asszonyt? A csuda tudja. Biztos ott kezdődött a dolog. Mert Juci sehogy se fért meg az apósával. Szült gyorsan két lányt meg egy gyereket, s még gyorsabban ismét beállt a gyárba.

Ez még nem lett volna baj, csak hát se a disznó, se más nem érdekelte. Csak a férje, ez a bolond Misó, meg a gyerekek. Még arra se volt hajlandó, hogy ősszel odaüljön a libatömő anyósa mellé. Csak cicomázta magát, hogy tetsszen az urának. Akkor még, bizony Isten, senki másnak.

– Nagyon nem bírom ezt a pacsuliszagot!– szokott ordítani az öreg Skumát.

Amúgy rendes kis asszony lett volna belőle, a végén főzni is megtanult. De hát, ugye, aki a kolbászt szereti, ne fintorogjon, ha az udvar pázsitjára piszkít az állat. Mert, ugye, abból lesz a levesbe való.

Ez így ment egy jó darabig. Misó hordta haza a tenger pénzt, mert fizetik a kocsifényező, különösen akkor, ha nem az üzemben, hanem csak úgy, a maga szakállára fényez. Mert dolgozott a lelkem éjjel-nappal.

Futotta, volt miből. Palota a Körös-parton. Puszipajtásával, Muszolin Gyuróval egyezett meg, húzza már föl a falat. Muszolin jó kőműves, a ház hamar tető alá került. S benn a csinos, zöld,

új Skoda. Olyan jókat lehet azzal kirándulni Póstelekre, Gyulára, Szanazugba!

No, ezzel a Muszolin gyerekekkel szűrte össze a levet.

Bohus szólt neki, nézzen már haza! Az ajtó zárva, a srácok a Körösben pecáznak.

– Édesanyátok hol van?

– Gyuri bácsival beszélget!

– Gyuri bácsival? ...

Elbújt a vén gesztenye mögé, lesni, mi lesz ebből. Amúgy vékonydongájú ember, ha bivalyerős is, nem látszott ki a fa mögül. Akkor még nem növesztett pocakot.

Hát kijött a Gyuró gyerek. Valamit megneszelhetett, mert igen szedte a lábát.

Hogy megverte? Igaz, de hát nem először. Amikor hajnaltájta haza szokott dülöngélni – mondtam, sok a pénze, el kell kártyázni, el kell inni, valahogy túl kell adni a fölöslegesen –, az asszonykát mindig elkapta. Csak lekapta a tíz körmiről, s be az ágyba. Úgy beakasztott neki ilyenkor, hogy Juci néha levegőhöz se jutott.

Ez már valahogy más szerelem volt. Mert Juci valamikor prima-balerina akart lenni, s finom kis lelkének ezért tetszett Mísó gyöngéd közelítése. S hogy kezdetben Mísótól csak kedvességet kapott, azt hitte, sikerült a szerelme. Azt szerette a legjobban, ha simogatták. Szóval, hogy az ura. Nem annyira az ágyba döntés, mint inkább, mondom, ez a cirógatás érdekelte.

Mísót meg egyre inkább csak az eldöngetés.

A dolog úgy kezdődött, hogy Mísó mind ritkábban járt haza. Megegett, hogy a család felé se nézett. Hol ezzel, hol azzal ütötte agyon az időt, megtörtént, hogy valami kis csajt szedett föl, s akkor aztán leshette a Juci. Ha kérdőre vonta, hogy te miért nem jössz haza, mint minden rendes ember, csak kapott egy frászt, amolyan kocscifenyőzést, és ha az se volt elég, hát a mellén oltotta el a csikket.

Fiamné sokszor mondta, gyere el onnan, lányom, hagyd ott azt a disznót, van itt hely a gyerekeidnek is, de Juci még mindig ragaszkot-

dott az urához. Mert néha még olyan kedves tudott lenni, s nem az ággal kezdte, meg hogy letépje róla a ruhát s megerőszakolja.

– Hej, danáré, danáré, de beteg a Skumátné – gajdol az öreg Skumát.

Jól fölöntött a garatra, lassan túl vannak a nehezen, a kolbász már a bélben díszelge, a szalonna lesózva, micsoda sonka! A sajt se kutya, a hurka inkább kóstolónak kell. Most jöhet a vacsora, holnap a zsírt sütjük ki, füstölőbe visszük a kolbászt.

Juci térül-fordul, igen sűrög. Úgy tesz, mint akivel semmi se történt. Pedig az inge ujját azért nem tűri föl, merő latyak már, mert az éjjel megint elagyabugyálták. A szeme néha könnybe lábad, de úgy tesz, mintha a füst lenne az oka.

– Asszonya válogatja! – adja meg az öreg Skumát a disznótoros seregletnek.

S azon vitatkoznak, hogy az asszony verve jó.

Fröccsen a zsír a fogak között, reccsen a vékonykolbász a torokban, bor mossa le a szájban maradt disznóságot. Tömény adomákon harsog a rokonság. Skumát érti a tréfát, és hát mindenki tudja, mitől olyan savanyú az ő menyé. Most már mindenki, mivel Mísó is.

Juci, a finom kis lélek, beletántorog a forró üstbe. Már vizet melegítenek benne, hogy legyen mivel kimosni az edényeket. Árgyelán Jancsi kapta el, különben Juci azt hihette volna, hogy kopóléba került.

Hát igen, a baj itt kezdődött, Juci, Fiam Berci egy szem leánya rákapott az itókára. Valamikor abban az időben, amikor Mísó megkezdte az elmaradozást. Konyakba fojtotta indulatát, s csak ráesett részegen a csemetéire.

Persze ettől még jobban megvadult a mi Mísónk.

– Így vigyázol te a gyerekekre?! Kell neked gyerek, te állat?! Nem szégyelled magad, a fél utca látja! Te koszos, inkább takarítanál!

És attól fogva elvette tőle a pénzt.

– A gyerekek elől innád el? Ha inni akarsz, lopjál! Én nem azért keresek! Hát ezért gürcöl az ember?

Juci azért csak talált, többnyire az anyjától kért, hogy legyen mivel feledtetni ezt a szép világot. Névnep meg majd mindennap van, így hát megoldotta a dolgot.

Misó akkor elszánta magát valamire. Előtte nem szólt senkinek, utána is csak részegen mesélte a barátainak.

– Megbüntetem! – gondolta, s jól kifundálta, hogyan köszörül ki a tekintélyén esett csorbát.

A disznótorban senkinek sem tűnt föl, hogy kíméli magát, nem emelgette a fél disznót, mint szokta. Spórolt.

A böllérkedő rokonság éjfél előtt csak elment. Misó is iszogatt, annyira azért nem, hogy ne tudja hazavinni a kocsit. A gyerekeket már nyolckor hazahozta, édesdeden aludtak. Bár az egyik éppen akkor valami rosszat álmodott, mert fölsírt.

– Kicsikém, aludj csak nyugodtan – simogatta Misó.

Juci is hamar elszenderült volna, de Misó erre a pillanatra várt. Olyan bosszút eszelt ki, amilyen Casanovától se tellett volna.

Először még elfogadta az asszony, később kedvét is lelte benne, aztán sokallni kezdte. Először nyöszörgött, később vonyított, majd visított, még később rémült fáradtsággal ordított, aztán elalélt, végül fuldoklott.

– Megfulladok!

– Hallgass! Nem voltam én elég? Hát itt van, ha neked ez hiányzik!

Három órán át erőszakolta az asszonyt. A szomszédos Zöldtakony vendéglő hívei szerint más asszony örülne, ha ennyit kapna, más asszonynak meg épp az a baja, hogy nem döngetik három-négy órán át. Hogy milyen furcsák ezek az asszonyok. Végre megkapják, akkor meg sokallják! Hát ezeket az Isten se tudja kielégíteni.

A mentőben már orvos ült, de a doktorok később se mentek semmire.

Orvosságot szedett be? Megverték? Megerőszakolták? Fojtógatták?

Mert egyébként semmi nyoma a dolognak.

– Fulladok – ennyit mondott.

Se többet, se kevesebbet.

És tényleg majdnem megfulladt.

– Majdnem megfulladt... Majdnemra nem adunk! Majdnem tengerész lettem, majdnem érettségiztem, majdnem bezupáltam, majdnem fölcsináltam egy lotyót, majdnem kankót kaptam tőle, majdnem... Majdnem! Ezt sok mindenre mondhatjuk! Még hogy majdnem – szokta magyarázni a Zöldtakony népének.

Mert Misó az apjára ütött, igen tudja tódítani a dolgot. Addig se a sarokba ült, ha betévedt a Zöldtakonyba, a cigány is szerette, volt miért, megfizette a barátságot, de ezután ő lett a kocsmá díszvendége. Mindig ő ült a főhelyre. Mármint oda, ahol a legtöbb részeg ül.

És a lányok, jaj, ezek a szemérmetlen személyek, hogy bolondulnak Misóért! Megegyik, hogy kettesével viszi őket haza. Mert tudván tudják, Skumátéknál nem érvényes a közmondás, hogy több nap, mint kolbász! Az öreg Skumát ebben a mai világban sem felejtette el, hogy ha disznaja válogatja is, azért csak érdemes hizlalni.

Misó a fő titkát azért mégse árulta el. Még a Zöldnáthában sem. Hogy miként sikerült neki ez a négyórás férfiaság, mert persze leginkább ez izgatja az embereket. Hogy mi volt az ajzószer, hogyan sikerült neki ez a világcsúcs.

Misó bölcsen hallgatott, ismeri ő a csabaiakat. Még azt mondanák:

– Írta Petőfi Sándor!

S ez különösen akkor esne neki rosszul, ha egykomája, Muszolin Gyuró kételkedne. Mert vele kibékült.

Juci a gyulai sárgaházban piheni fáradalmait. Azt mondják, ritkán kap gumidominót. Folyton-folyvást azt fújja, hogy ha nem lenne annyi disznó, szebb lenne a világ. S olyankor megsimogatja a rács bárnyóját.

KUKA AZ EPERFÁN

A Taki bamba poľa, taki mafla poľa nótájára

Ez a szavajárása:

– Nekem nyóc!

Nekem is, toldja meg a szomszéd nyanya. Vinece süketnémának született, de valahogy kikupálódott, s még egyetemet is végzett. Egyenesen nyelvész lett, beszél vagy hét nyelven, állítják róla a szomszédok. Úgy mint: tót, szlovák, szláv, túrpák, cseh, csehszlovák, meg nyilván szlovák cseh. No, nem a német ment neki így, amiből tanár lett, csak ez az otthoni.

Persze amikor még ez volt a szavajárása, hogy nekem nyóc, egész másképp állt a dolog. Nemcsak hogy süketnéma volt, egyenesen bamba, ez az igazság. S amikor azt suttofta, hogy nekem nyóc, akkor már egészen jól állt, lassan megszólalt.

Érdekes, amíg olyan bamba melákként ténfergett a Klapka utcában, a gyerekek valósággal kedvelték. A vele egyidősek, kisebbek, nagyobbak, mind pártolták. Nem zavarta őket, hogy ez csak nyög, meg bólogat, minden játékukba bevonták. Aztán meg hogy így kikupálódott, még gimnáziumba is beírták, sőt, hogy elvégezte az egyetemet is, a fiamat ötödikben ő tanítja legalább három tantárgyra, csodálkozhattak az emberek. Az utca bolondjából tanár lett! Megáll az eszem, te, tanár?

Mondom, az, hogy az utca bolondja volt, akkoriban lehetett, amikor mégiscsak helyrejött, s beadták az iskolába. Óvodába nem járt, meglátszott rajta, nehezen tört be. Lassan jött meg az esze, hol volt még akkor a kitűnő érettségi, meg ez az egyetem, inkább csak közepesen tanult, esetleg négyeseket ha kapott.

Vinece csinálta a legnagyobb botrányokat, a tanárok meg a szomszédok mit adtak volna, ha mondjuk Dobozon lakik. Megesett vele, hogy a pad alatt elővette, s mivel már akkor elég nagy volt neki, a kislányok halálra rémültek. Nem bántotta őket, de hát ami sok, az

sok. Aki ilyen művel, épeszű aligha lehet. Megtanult beszélni, kinyílt a füle is, és akkor még ez is. Csak nehogy lángész legyen.

Persze előbb-utóbb lehiggadt, s mire középiskolába került, aki nem ismerte, nem is sejtette, hogy nemrég még kuka volt. Az igazi cirkusz épp akkor tört ki. Vinece némiképp kelekótya maradt, s úgy beleesett az osztálytársába, hogy majdnem feleségül vette. Uhrin Marka meg ő is éppen második volt, amikor összemegedtek, s hogy baj nem lett belőle, csakis a szomszédoknak köszönhetik.

Uhrin Marka anyukája semmit sem sejtett, csak ugye minden nap elengedte a leányát az oskolába, és kész. Ha tudta volna, hogy Marka meg Vincével jár, hát bizony nagy patáliát csap. Valamit ugyan megsejtett, a leánya említett valami Vinece gyereket, hogy most mozi meg ötórai tea, miegymás, de hát majdhogynem örült a lelke, éljen csak a lánya; aztán ha szülni kezd, úgyse jár bálba, hát most se eressze?

A kis motorvonaton akadt össze Vinece szomszédasszonyával, a Kitérőnél szállt föl, jött a piacról. Hát az jól kitálalt neki, hogy nem hallotta, hogy járt az a Vinece gyerek, hogy kukának született, majd az utca bolondja lett, most meg, teremő Isten, szinte a gimnázium első tanulója, gyanús, itt valami nincs rendben, baj van az emeleten, mert ez vagy hülye, vagy lángész, mentsen meg az Isten, nyolcvan százalék, hogy kelekótya, legföljebb hús, hogy zseni. A családjában már volt nyavalyatorős, ahogy ezt elnézi, ebből is kitelik.

Uhrin néni addig kérdezősködött, hogy majdnem rosszul lett. A Szent István téren úgy esett le a motorról, másoknak kellett fölsegíteni. Csak leült a katolikus bérpalota előtti padra, kigombolta a ruháját, nagyokat fújtatott, s irány a szlovák gimnázium, hogy ő ennek végire jár.

Akkor már érettségi előtt álltak, a kislány alig ment át, úgy megviselte a sok hercehurca. Vinece, jellemző reá, föl se vette, soha ilyen jól nem felelt, színötös lett. A két gyerek között semmi különös nem esett, így nem csaphatták ki, különben is, már negyedikesek voltak, de Vincét a tanárok is megkérték, hogy hanyagolja egy

kicsit ezt az Uhrin Markát. Érettségi után tőlük akár el is veheti, őket nem izgatja, de addig itt nincs szükség az anyuka nyavalygására, fölbolygatja az osztály nyugalmát, a fele tovább akar tanulni az inasiskolában, szóval nem mindegy.

Vinecét kapásból fölvetették a tanárképzőbe, ott se tudtak született kukaságáról meg a nyavalyatörős unokaöcséről. Vinece sűrűn hazajárt, egy darabig még kerülgette Markáját, ám sokáig ez sem tarthatott, a mama úgy reáparancsolt az ő édes leányára, hogy márpedig bárkihez, csak ehhez nem, míg a végén Marka is úgy látta, ennek a fele se tréfa.

Vinece? Nekem nyóc, gondolhatta, mert mondani már nem merete, s más körül kezdett legyeskedni. Szögedében inkább csak tanult, itthon járt a lányok után.

Csak azok a szomszédok.

A jó múltkorában is. Megint összelepedett egy kisleánnyal, s már ott tartottak, ahol a húszévesek szoktak. Ez a nagylány meg fúrjesi, állandóan kijárt hozzá a tanyára, meg emez is be, hozzá. Vinecének elég megértőek a szülei, kapott egy szobát, úgy jön be, hogy a család észre se veszi, s akkor vihette oda az ő Áchim Zsofáját, amikor akarta. Csak hát, mondom, a szomszéd.

Áchim mama meg a csirkepiacon akadt össze Klapka utcai ángyikájával, s az jól beolvasott neki. Hogy te marha asszony, nem tudod, kivel hetyeg a te Zsofkád, elment az eszetek, az urad is jobban törődhetne a leánya tisztességével, tudod te, ki az a Vinece? Ő volt az utca bolondja, ha most tanár is, a fene vigye el a nagy eszít. Nem tiszta dolog ez, hiába mondják, hogy megjavult, ennek most se lehet ki a kereke. Nekem nyóc, nem az én leányom, de hát a rokonság kötelez, hogy értesítselek.

Vinece akkor nagy komorságba esett, Szögedében elhalasztotta a vizsgáját, csak ősszel lett túl rajta. Ami sok, az sok, gondolhatta, mert kezdte mellre szívni. Mit ugatnak ezek a vén banyák, ő már rég elfelejtette, hogy kuka volt, minek ezzel előhozakodni? Volt, elmúlt, mint a pattanás a kend vénasszony-fenekén.

Na iszen, más se kellett, még hogy pofázzon is. Szóval nemcsak gügye vagy, szemtelen is? Más se kellett azoknak, már az istentisztelet alatt is róla pletykáltak.

Az iskola? Az iskolába alig vették föl. Hiába végzett olyan jól, nem az számít, a tanári egyéniség a döntő, és téged, fiam, kartárs, nem fognak elfogadni a szülők. Alig vették föl, inkább csak sajnálatból, meg hogy Isten neki, van itt olyan tanár is, amelyik többet van a kocsmában, mint órán.

Vinece már nem mondta, hogy nekem nyóc, nem is gondolta, mert ez már neki is sok volt, a dolog kezdett neki is megártani. Tette magát, hogy nem veszi észre, de valahogy kezdett betelni vele. Kötelet kerített, s fölkötötte magát az öreg eperfára. Levágni se lehetett, oly magosra tette magát.

Persze akkor már harminc múlt, jól benne volt az időben, s a nősülés sehogyan sem ment. Mindent elfogadott, csak ezt nem. Mondjanak a háta mögött, amit akarnak, nem izgatja, köp rá, de hogy neki ne legyenek gyerekei, ne legyen egyetlen nő, aki melléáll. Most is, elvált asszony, mégis telebeszélték a fejét, hogy így, hogy úgy. Még az iskola vénlányai is úgy félnek tőle, mintha ördög lenne. Taníthat ő mindenkinél jobban, akkor is hülyegyerek marad.

Előbb még kifestette a házat. Már ez is jelezte, hogy fordult a kocka. Vinece alkalmazkodik, beilleszkedik! A házat csabai módra festette.

Mivel a felét el kellett adni, s a másik fél ház új gazdája már két éve hozzá se nyúlt, úgy nézett ki, mintha össze akarna dűlni. Vinece biztatta, fogjanak össze, tataroztassák együtt, hogy néz ki az, hogy külön, mert ha ő most nekilát, milyen lesz az? A fele rendes, a fele meg pocsék. A másik nem állt kötélnek, hát maga tette rendbe, persze csak a saját részét. A kis ablakokat hatalmas, világos ablakokkal cserélte ki, jól aláfalazott, új ereszt tett föl, s a falat vakolás után szép fehérre meszelte. A kaput békén hagyta, hogy majd csak lesz valahogy.

A szomszéd begorombult, talán szégyellte, hogy egy félnótás elébe vág, mit szólnak hozzá az emberek, s ő is gyorsan belekezdett.

Mire Vinece befejezte, a másik már a kapunál tartott. A falat lilára pingálta, s nekiesett a kapufélfának. Lett belőle olyan hirtelensárga! Vinece most már nem hagyta magát, nem akárhol él ő, Csabán, hát akkor legyen Csaba. A kapu másik felét hupikékre mázolta. Házfőstés csabai módra, mondogatta, mert hogy akkoriban már az efféle főstés járta.

Azt lehetett hinni, minden rendben van, Vinece beállt a sorba. Még marakodott is, civódott, tépte a haját, hogy micsoda örültek. És akkor egyszer csak fönt tanálta magát a saját eperfáján. A szomszédok szerint magával vitt egy vödör meszet, s mielőtt ellökte volna magát, még rázúdította a fa törzsére.

Látod, mondtam én, hogy rossz vége lesz ennek a sok tanulásnak. Annyit tanult, hogy megint kuka lett, most már megsütheti a nagy eszit.

Aznap éppen szél kerekedett, meghimbálta az akasztott Vinécét, forgatta, majd földhöz vágta. Leszakadt az ág. Ica néni még látta, amikor elszállt, fölrepült a Holdba, s csak hajnaltájt ért haza.

Látod, fiam, így jársz, ha sokat tanulsz, meghülyülsz.

CSILLAGLESŐ HRIDLICKA

A Tak nácsim tüstént nótájára

– Kész örült – szokták Hridlicskára mondani.

És még hány ilyen örült van Csabán! És mennyi volt! Mindig volt. Miért, honnan ez a csabai örület?

Élt itt pap, még a múlt században, aki nem elégedett meg a szószékről szórható mannával – olyan történelemkönyvet írt, hogy máig idézik a tudósok. Akadt itt olyan iparos, aki a századelőn repülőt, a másik meg helikoptert épített. Megfordult itt férfi, ki nem vette figyelembe, hogy Csabán nincsen szőlőhegy, és szőlőt nemesített; asztalosinas, aki mielőtt a magyarság legnagyobb festőművésze lett, még sárgára pingálta a Körös új fahídját. Van itt ma is értelmiségi, aki Európát írja, midőn a csabai szlovákság néprajzát írja; vagy a tősgyökeres parasztember, aki tanyáján csillagdat épít. Meg ez a rengeteg hajnövesztőt kutató!

Hridlicska is, mit nem vett a fejébe, megpályázta a Nobel-díjat! Annál alább nem adja.

Az üzletét mindig kinevették, mert úgy találta kiírni, hogy Hrdlicska. Tán mert spórolt a festékekkel, de így került ki a cégtáblára a réztábla fölé. Hridlicska, csúfolták a gyerekek, míg át nem írta Hridlicskára. Ez már elfogadhatóbb volt.

Persze most már a szövetkezetben dolgozik, nem a sajátjában. Nem is könnyű az élete. A vezetők ugyan megengedik, hogy mindenki annyit lopjon, amennyit akar, hisz valamikor ők is fodrászok voltak, de hát Hridlicskán ez sem segít. Nem olyan nagy borbély ő, hogy nyugdíj előtt ezeket zsebre vágghasson, a borralaló meg az így eltett pénz nem számít bele, márpedig neki erre is gondolnia kell. Mi lenne vele, ha még ezernyolcszáz forintot se keresne. Még ha fiatalabb volna, ő is megengedhetné magának, hogy a vendégek felét a pénztár helyett a saját zsebéhez irányítsa, de hát neki ez már nem megy. A nyugdíj végett, meg aztán ő valahogy nem szokott rá.

Igazából ő sose volt ellene a szövetségnek, az első között lépett be, s ötvenhatban sem akart kilépni. Akkor is csak azok nyüzsögtek, akik egyébként is rengeteget keresnek, szóval a legjobb fodrászok, akik a jég hátán is megélnék, saját üzletben pedig a világ farkát is megkeresnék. Hridlicska csak amolyan átlagos borbély, akiből tizenkettő is alig egy tucat. Segédje se volt, többnyire csak az asszony állt be szappanozni, ha az üzletbe véletlenül többen szaladtak be. Hát ezért nem tiltakozott ő a szövetség ellen.

Ott ugyan sokra nem vitte, de lopni nem tanult meg. Mondták neki, te hülye, így nem tudsz megélni, ám ő meglepődött azzal, amit a ktsz-től kapott. És a szövetségnek olyan vezetése volt, hogy a melós egyre többet kapott. Sokszor a felsőbbség ellenére is. Egy aradi segéd vezette a ktsz-t, hó, de tudott kiabálni, nem szerették se a lopkodók, se a felsőbb szervek, mert hamar kitálalt. De mindig őértük, a kis borbélyokért. Hogy ne kelljen lopni a megélhetésért.

Ma jobban lopnak, alig szólnak rájuk. Olyan drága lett a piac, az árak meg alig változtak, hát éljen meg valahogy a borbély is. Szemet hunynak fölötte.

Hridlicskának ez sehogy se megy. Ha nem közösítik is ki, de futóbolondnak tartják. Minek filléreskedni, amikor nem muszáj? Amikor senki sem gatyázik, mindenki megél, ahogy tud. Ma már nem is annyira a fusizással, hanem ezzel a zsebasszával, úgyhogy a fusizás ma már egész tisztességes dolog. Miért éljenek ők nehezebben, mint az orvosok meg a többi nagypénzűek, nem dolgoznak ők annyit? Melyik fodrász éli meg a nyugdíjat, melyik nem készül ki ettől az egész életen át tartó robottól, belerokkannak sorba ebbe a könnyűnek minősített munkába!

Azért Hridlicska is szeretne meggazdagodni. Totót és lottót minden héten vesz, a telitalálat szinte állandóan biztos, előre elosztja a családban, az egyik ennyit, a másik annyit kap, füzetében pontosan vezeti. Néha közösen vesz a váltással, de ettől eléggé tartózkodik, mert ő a pénzt egyedül szeretné megkapni, minek osztózkodjon a többivel. Lopnak azok maguknak. Ő a gyerekei közt akarja

szétosztani. Az egyiknek házat vesz, a másiknak kocsit, a harmadiknak szanazugi nyaralót. Ő is szívesen odaköltözne, csak érje meg a nyugdíjat. Na meg, persze, legyen már egy ötöse.

Hogy mégse bízza a vakszerencsére, rájött, valamit tennie kell. Lopni se kedve, se ideje, összebeszélt a szomszéd vegyiparossal, föltalálók lesznek!

Ő ugyan nem kopasz, de hát annyi kopasz embert nyírt már, hogy érti a lelkivilágukat, s tudja, mi pénzt adnának, ha kinőne a hajuk. Uhrin annyira ért a mesterségéhez, hogy bármikor kotyvaszt hajnövesztőt, legalábbis azt mondja. S majd ő próbálja ki az üzletben. Ha beválik, biztos megkapják a Nobel-díjat!

Erre fáj a foga, a Nobel-díjra. Miért ne kaphatná meg egyszer fodrász is? Olyant még úgyse látott a világ. Miért ne sikerülne? Amerika is megvenné, s dülne a pénz. Annyi dollárunk lenne, hogy a csillagokat is megvehetnénk!

A baj ott kezdődött, hogy Uhrin se gondolta komolyan. Csak ugratta Hridlicskát. Aztán, hogy Bánfi mégiscsak föltalálta a hajszeszt, Hridlicska elkeseredett. Hát neki semmi se sikerül?

– Ellopták az ötletemet!

Ha a gyerekei nem fogják le, följelentí Bánfit.

Hamar megjuhászodott, ilyen a természete, s hát a dolog őt igazolta, nem a hitetlenkedőket. Bánfi se végzett gimnáziumot, mégis föltalálta! S látod, mennyit kell küszködni, ezeknek itt nem kell, Ausztráliában meg a farmerok ezzel növesztik a juhok gyapját!

A világ nem érti meg őket.

– Kész örült – terjesztik Hridlicskáról.

Mert most meg azt találta ki, hogy csillaglesőt épít. Nem csillagdat, olyan már van, csillaglesőt. Neve napjára távcsövet rendelt, s nem a padlásra, hanem a pincébe vitte. Azt mondja, onnan jobb a látószög, mert hogy már kalendáriumot is olvasott. S ha föllövik az első magyar űrhajóst, ő fogja fölfedezni! Még az újságnál is hamarabb.

– Az MTI nálam fog sorba állni.

Ahogy leteszi az ollót, irány a pince. Nappal is lesi, mert ki tudja, mikor lövik föl. Csabán oly végtelen az ég, körbe semmiféle hegy nem akadályozza a mennybolt fürkészését, s oly lapos a föld, hogy innen lehet a legmesszebb látni, fölfele meg szertesét. Hát Csabán fogják fölfedezni! S nem más, mint Hridlicska!

Megint egy örült csabai. Aki ezen a rónán él, csak egyet tehet. Vagy belefekszik a pocsótába, vagy a végtelen ég felé tör. Innen nagyon messze lehet látni. Hridlicska szerint nemcsak az aradi hegyekig, egyenesen a csillagokig. Vagy, ahogy a múltkor mondta:

– Itt több csillagot lehet látni.

Zsebre dolgozni? Szerencsétlenek. Havonta egy-két ezressel több, aztán? Aztán mi van? Hridlicska szerint, ha már lopni kell, lopjuk le a csillagokat. Ő aztán alább nem adja.

– Ha már lop az ember, értelme legyen.

Még hogy minden második hajvágást eltegye.

– Nincs ezekben képzelet!

Csak az a baj, hogy az üzletben is meséli.

Az orvosok szerint erősen meszesednek az agyában lévő erek.

– Hát mind ilyen hülyék leszünk, ha megöregszünk?

Hridlicska javára legyen mondva, a totóról meg a lottóról nem mondott le, a kutatás mellett a vakszerencsét változatlanul úzi. Valamelyik csak beüt.

– Majd sírhattok, ha meglátjátok, hogy nekem lett igazam!

Szeretne már egyszer ő is nagy lábon élni.

A SZÉP DOKTOR VÉGZETE

A Ti nagy-nagy deáki szá velki gazemberi nótájára

– Fiam, te lúdoktor leszell! – adta meg Styasni néni az akkor még pendilyen járó Bélának.

Styasni néni megérezte, hogy nem akármilyen gyerek ez a Mitykó Béluska. Úgy fog az esze, hogy öröm nézni. És kivételesen tényleg orvos lett.

Pedig ő másnak készült. Ha kimentek a nagyréti tanyára, mindig csak a sárkány, a sárkány. Folyton noszogatta az apját, készítsen már neki a föllegek fölé szálló, tarkabarka, hétfejű sárkányt. Mert csupa költészet volt ez a fiú. Még az oskolában is költött:

Kúrszalomban Kúró Kurtizánok Kereplik Kendermagos Károm...

Valószínű, attól ment el a kedve a költészettől, hogy ilyenkor csúnyán elverték. Hol az apja, hol az anyja, amikor hozta haza az ellenőrzőt, hogy miket firkál. Jobb híján tanulni kezdett, s a vége a nőgyógyászat lett.

Már Szögedében is nagy sikere volt, a fölcsinált leányok, kaparásra jelentkező asszonyok, magukat vizsgáltatni szerető hölgyek már kisdoktor korában elnevezték Szép Doktornak. Még föl se szentelték, már mindenki csak az ő rendelőjét kereste, pedig hát, ugye, akkor még nem is volt. Mert hát nem mindegy, hogy ki nyúl az emberhez.

Alighogy hazajött, a városban híre ment, hogy végre igazi nő-orvosunk van. Mitykó nevezetű, ráadásul az apja Misó, szóval vérbeli csabai, ritka ügyes a keze, Styasni néni tán ezért is tippelt a lúdoktorságra; kedves mindenkihez, még a cigányasszonyokhoz is, és istentelenül csinos. Kartársai meg hozták a nevét, Szép Doktor.

A városban már mindenki csak a Szép Doktort kereste. A dolog odáig fajult, hogy magánrendelőt kellett nyitnia, mivel a rendelő-

ben és a kórházban piszkálni kezdték. Megegyezett a haverjával, közösen kivettek egy lakást a Sztalin úton, s másnaponta övé volt a magánrendelő kétszobás lakás. A felesége egy szót se szólhatott, mert hát valamiből élni kell.

Közben persze már megalakították a fiatal körorvosokból és szakgyógyászokból álló, Idegen Luk Edzi A Dákót társaságot, s hol Gyulán szálltak meg egy lakást, hol Szanazugban üdülőt, avagy ha valamelyikük szabadságra ment, hát éppen otthon, leginkább az orvosnegyedben, a Szajna-parton vertek tanyát. S a kíváncsi lányok, kikapós menyecskék körbe-körbe jártak.

Újabbban azonban fordulat történt. Mind többen vesznek telket a Kanálisi-szőlőkben. Először ugyan elég rémítőek voltak azok a tyűk-tetrecek, mert kezdetben a megkapott, kicsike földekre nevetséges szerszámoskamrák épültek, s néhányan innen kezdtek zöldséget termelni a piacra, mára azonban fordult a kocka. Némelyek rájöttek, hogy ez kitűnő befektetés, a fölös pénzt végre nem a takaréokban döglesztik, hanem emeletes nyaralót építenek a Kanálisi-szőlőkben. Némelyikhez még garázs is települt. Ami igaz, igaz, leghamarább az orvosok meg a tisztviselők jöttek rá, hogy ez a kanálisi Hobbi-kert a mi Balatonunk, Duna-kanyarunk! A pestiek meg a dunántúliak könnyen beszélnek, nekik ott a Balaton meg a Duna, de a csabaiak mindettől elég messze esnek. Fölös pénz itt is kerül, hát ott a Hobbi!

Hogy mi van ott! Öröm nézni. A vityillók egyre tünedeznek, mind kellemesebb hely ez a Körös-parton. Mitykó doktor úr is épített ide tanyát, s most már a legszívesebben fölmondaná azt a Sztalin úti lakást, csak hát ide kevesebben járnak ki, mint amoda. Mert jön a lányokkal ki a tanyára. Igaz, ez a rendelés már egyértelműbb.

Bár egyébként is egyértelmű, hogy ki a Szép Doktor vendége. A város immár szinte valamennyi férfíhees nője.

– Hogy bírja ez a Mitykó gyerek! – sóhajt néhanap a már igen-csak megöregedett Styasni néni.

Ráadásul Mitykó arra is gondol, hogy nyugton legyen a gyermekei édesanyja. Időnként, nem is olyan túl ritkán, hozzá fordul, őt is

szereti. S végeredményben megegyeztek, ők modern emberek, nem gyilkolják egymást, mint eszek a proosztók, ha valamelyikük félrelép, hát Istenem. Buta dolog, ki erre, ki arra, a család békessége az első, a gyerekeknek nyugalom, szeretet kell, nem válás, marakodás, cigánykodás, mint ahogy ezek a tahók teszik.

– Mi értelmes emberek vagyunk, nemdebár? – szokta mondogatni az asszonyának.

Persze a félrelépés elég egyoldalú, az asszonyka örül, ha él, mert ő is dolgozik, fogorvos mellett asszisztens, s ha futja is cselédre, csak sok gond az a két gyerek. Különösen így, hogy az ura olyan szép.

De hát ő akarta, Szögedében csípte föl ezt a Mitykó gyereket, s az Istennek se maradt volna el mellőle. Mondták neki az évfolyamtársai, vigyázz, Maca, megjáród, de ő senkire sem hallgatott, csak a szívére. Neki szép férfiú kellett.

– Nekem szép ember kell! – hajtogatja ma is.

És módfelel büszke az ő urára, még arra is, hogy a betegek Szép Dokornak hívják. Így álmodta ő ezt a bábaképzőben.

Ő maga nem ronda, mint gondolhatnók, ám szépnek sem mondható. Két gyerek után is jó teste van, erről persze a sok gép meg a cseléd is tehet, mégse tudja megcsalni az urát. Néha elsirja magát a fogásaton, hogy mekkora disznó ez a Mityóka, de aztán azt is elmeséli, ha Mitykó jól elkapta.

Szóval, válogatós a lelkem. És igazán korszerűen gondolkodik, amikor nem tesz úgy, mint a múltkor az a szerencsétlen jaminai asszony, aki levágta a férje micsodáját.

– Mi, kérlek, művelt emberek vagyunk – szokta volt ilyenkor mondogatni.

Mitykó meg élte világát, az ILEAD-egyletben, a magánrendelőben meg a kanálisi tanyán. Pedig az egyletről már az ápolónók is tudnak. Meglehet, ők voltak az első hölgyvendégek. Míg aztán Mitykó fűbe nem harapott.

Igaz, van elég fű a kanálisi Körös-parton, de ez más fű lett. Amolyan végzetes szerelem.

A gesztenyebarna Mitykó lassan már két hónapja egyetlen leánnyal járt a Hobbiba. Olyan fekete, hogy hozzá képest a holló amolyan vadlúd. Bődületes cigánylány! Bélát avval vette le a lábáról, hogy le se vetkőzött, s Mitykó mégis látta mindenét.

Mitykó egyébként is azt szokta mondani, hogy az az igazi, amikor még nem vetkőztek le. Mert amikor már meztelen a beteg, csak azt érzi, hogy orvos, akinek gyógyítania kell, s kimondottan idegesíti, amikor vizsgálat közben a nő heccelni kezdi. Neki csak addig nő, míg le nem vetkőzik.

S ez a kisleány tényleg le sem vetkőzött, hogy megmutassa, mi je van neki, mégis egyből kimutatta a melle bolondító feketeségét. Ehhez persze az is hozzájárult, hogy akkora volt neki, mint két toronyház vízszintesen. S hogy nem kellett levetkőzni e szépségmutogatáshoz, az tette, hogy tiszta átlátszó ruhát viselt. Annyira átlátszott, és annyira feszült rajta, hogy szinte megőriztette a mi Mitykó barátunkat.

Megbabonázva nézte ezt a fekete csodát, isteni nő! Na, még ilyen! Atyaisten, mekkora szépség! És hát Bélának igaza volt, a cigányleány kirobbanó nő. Ott, a Sztalin úton úgy megmozgatta a mi Mitykónkat, hogy ő még olyat nem evett. Nem kérte magát, nem is tetszelgett, csak vad tizenhét évével szerette Mitykó minden porcikáját.

Még csak azt se mondta neki, hogy Szép Doktor. Még csak nem is gondolt ilyesmire. Hol tanulta? Hogy a Körgát mögött nem, az biztos, mert még szűz volt, hogy egy pillanat alatt forró nő legyen. Borzasztóan szerelmes.

Igaz, Mitykó néha a fűben is elkapta, de a fűbe harapás máskor történt. Mondom, a Hobbiban.

Mitykó úgy megbolondult, hogy így még soha. Lassan már alig ment haza. S ilyen még sose volt. Mert az hagyján, hogy fűre-fára reámászik, este azért csak hazament. Mostanában meg, akkoriban, szóval a fűbe harapás előtt, majd minden szabad pillanatát a tanyán töltötte. Sajnos Maca is észrevette, mert a fogászaton szinte

végigbőgte azt a két hónapot. Az ura aludni se járt haza. Csak néha megbarackolni a gyerekeket.

A kanálisi nyaralókban villany s víz már van, de gáz nincs, így őszutótól tavaszélig elég körülményes a kint lakás. Mitykó abban az októberi zimankóban úgy melegített, hogy bekapcsolta a palackos gázrezsót, s az kellemessé tette a helyiséget. Persze előbb fölcipelte a padlásszobába, az a legkisebb, apró ablaka jól zár, s ott, e finom hangulatban, jól elüthetik az időt.

Két nap múlva az asszony nyitott reájuk. Ölelkező, halott szerelmespár.

– A gáz!

Igen, a légszesz. A tűz valahogy elaludt, a gáz meg csak folyt, folyt bele a manzárdba.

Styasni néni szerint disznóság, hogy a temetésen az Idegen Luk Edzi A Dákót helyettes díszelnőke is búcsúztatót mondott. Mások szerint viszont Hursan doktor joggal megtehetette, hisz ő képviselte a felsőbbiséget.

Azt lehet mondani, Mitykó Béla énekes halott volt. Ott siratóztak a Szép Doktort sirató népek.

– Szép halál – mondta akkor a színész Szekerka. – Ott halnék meg a lábad között! – mutatott egy tovalibbenő szöszkére.

SZÉPRÉTHY SZEKERKA MEG A VASFÜGGÖNY

A Ti szí]ano Lolo Zsibritával nótájára

Nem is annyira Szekerka érdekes, inkább a felesége. Állítólag miatta nevezte el magát Szépréthynek. Legalábbis színlapon mindig így szerepel, Szépréthy Csanád. Igaz, hogy csak Imre, Imike, de hát a művészet oltárán csak föláldozza az ember az atyjától örökölt nevet. Szóval úgy elváltoztatta evvel a művészséggel a nevét, hogy az anyja, Kubik Zsofia is alig ismer reá.

Nemcsak a neve miatt. Általában bohócot alakít, ilyen meg olyan komédiás szerepeket kap, elég sokszor csak a kóristalányok mögül fintoroghat, s a hajdani játszóársak az Istennek se akarják fölösmerni. Igaz, ők csak Szekerkáról tudnak, Szépréthyről alig, de attól a kulimásztól még láthatnák, hogy ő az.

Leginkább ez szokta bántani, hogy a kutya se veszi észre, hogy ő a Szekerka Imi. Pedig hogy szerették az osztálytársai, amikor a színjátszó csoportban ő alakította Hatteras kapitányt, máskor meg Shakespeare-től az Opheliát, mert tiszta fiúosztályba járt, s valakinek csak vállalni kellett ezt is. Olyan jól alakított, hogy még a szülői munkaközösség is megajándékozta, kapott egyszer egy kas meggyet. Zsóri néni úgy megörült ennek a fiú alakította Júliának, hogy hazaszalajtotta az urát, rázza le gyorsan a kisebbik eperfát, kapja föl a kamrába tett kaska meggyet, és szedje a lábát! Mire vége ennek a Bán Bánknak, itt legyen! Az az eper arra kellett, hogy szörppel is megkínálhassa ezt a született színészt.

Hát hogy valamikor ekkora sikere volt, sehogy se megy ki a fejéből. Sokszor reáborul karbeli asszonya hirtelenszőke fejére, hogy Annus, mit ér a művészet, az ember reááldozza a fél életét, és akkor semmibe veszik. A múltkor is kikiáltottam a nézőtérre, hogy én vagyok a Szekerka, a direktor rögvest ki akart rúgni, mégse hitték el, hogy én vagyok. Sebesen leeresztették a vasfüggönyt, az anyád azt mondaná, a firhangot, és azok a nagy-

képű főszínészek agyba-főbe vertek. Engem ki sem engedtek a vasfirhang ajtaján.

Annuska, ez a bögyös kis karbeli leány tényleg meglehetősen nagy nőszemély. Néha akkora sikere van, hogy neki is ki kell mennie a vasfüggöny ajtaján, mert a taps őt várja. Amikor aztán megjelelik, színté tombol a bérletes jónép, annyira imádja a művészetét. A legnagyobb drámai színészeket, daliás bonvivánokat, a legkiválóbb csárdáskirálynőket is lelővi, a publikum csak őtet akarja. Meg se kell mozdulnia, mégis remeg minden porcikája, s a közönség különös-képp szereti ezt a beleremegést. Legfőként, ami a kebleit illeti.

Eredetileg nem volt neki ekkora, mikor Szekerka fölcsípte, még alig volt valamije. De a fiúnak jó szeme van, kinézte belőle, mire képes. S a hamvas kis karbeli pipiből akkora színészné lett, hogy többször majdnem főszerepet kapott. Szóval úgy, hogy be kellett ugrani a megbetegedett öregebb színésznék helyére, máskor meg azért, mert a rendező biztos sikert akart. Mondhatja akárhogy, dühönghet a sűgő, szétrobbanhatnak a nagymenő színészek, a közönség elájul tőle.

Hát emiatt is sokat fő a mi Szekerkánk feje. Nem elég, hogy fölfedezte, most elébe is kerüljön, s mindenféle vendégrendezők kerülgessék?! A házbeliek nem merik, ismerik jól Szekerka természetét. A múltkor is úgy pofán vágta egyikőjüket, hogy egy hónapig nem léphetett színre. Szekerka vadbarom, nincs humorérzéke, mindjárt elveszti a fejét.

Szépréthy Szekerka néha már arra is gondol, máshová szerződik, persze asszonyostul. A dolog csak ott hibádzik, hogy egyikőjük sem véglett színiiskolát, s így elég nehezen kapnak értük. Még Annuskát vinnék, sőt, mint a cukrot, de ha meglátják az urát, ezt a bárgyú ábrázatú bohócot, rögtön visszatáncolnak. Még ha táncolni tudnának, elmehetnének a Fővárosi Operettszínházba, vagy a Nagycirkuszba, de így? Marad Csabán, a mi egyetlen és semmihez sem hasonlítható szülővárosunkban.

Szekerka meg is becsüli a mi Csabánkat, de hát az valahogy nem viszonozza. A kocsmákban csak azt mondják neki, na, Szekerka,

hogy ityeg a fityeg, és semmi hasira esés, semmi tisztelet, hogy te mekkora aktor vagy! Még azt se tudják, mi az az aktor! Műveletlen népség.

Szépréthy Annuskája meg azért is érdekes, mert elég csúnyán be tud rúgni. Megesik, hogy együtt isszák le magukat, ilyenkor semmi baj, de amikor az a cafat egymaga kezdi, csúnya világ jön Szekerkára. Egy darabig otthon várja, aztán bemege a színpadba, s ha ott sincs, hát irány a Csaba. Régebben Fiume Szállónak hívták. Bizony megesett, hogy úgy kellett kirángatni a vendégszínész, avagy vendégrendező szállodabeli ágyából. Mindig a részegség az oka, ép ésszel hogy feküdne össze ezekkel a jöttmentekkel. Mert különben elég anyás természetű az ő Annuskája, mondta is, hogy ha megöregszik és már úgyis mindegy, szülni fog, mert ő gyereket akar. Persze ki kell várni, csak nem áldozza föl a pályafutását, ki tudja, mire viheti. Még fölkerik valami mozsizerepre, esetleg Jancsó veszi észre, milyen alakja van, s akkor a fél világ megláthatja őt.

– Mozivásznon ne lássalak! – szokta Szekerka mondogatni.

Mert talán ettől fél a legjobban, hogy mozsizínészt csinálnak az ő Annuskájából. Amilyenek ezek a mai mozsizók, még levetkőztetik, s akkor ő mehet világgá. Csak nem viseli el, hogy az egész város az ő feleségét bámulja. Még így, kosztümben, a színházban, rendben van, bámulják, de hogy Jancsó megfilmesítse! Azt már nem. Nem evett bolondgombát.

Egyébként is, van ő olyan tehetséges, mint Annuska, csak hát se nem kuruc, se nem homokos. A buzikat nagyon nem szereti, bár Annuskát azok kerülgetik a legkevésbé. A múltkor is, míg Annuska próbafölvételen volt a Fiume Szállóban, lenn az étteremben együtt búsult a színház buzeráns színfaltologatójával. Annak a disznónak is erre a pesti csavargóra fáj a foga, s Annuska nem elhalásztá?

Szóval még inkább ezek a homokosok, mint azok a fővárosi ficsurak. Monda is utána Annuskájának, nem szégyelled magad, te perdita perszóna, hát ezért vettelek én feleségül, ezért?

Verni persze sose verte, odáig nem süllyedt, nem kaszkadőr ő!

Amikor aztán föllép a darabban, minden elcsöndesedik körötte, megfedkeznek búbanatárról, erről a csalfa életről, Annus hibájáról, s játszik istenigazából. Szívét kiteszi egy darabért, a szívét! A rendező néha rászól, ne túlozz, Szekerka, ne játszd túl a szereped, de hát mondhatják neki, nem hülye ő, tudja, mi a dolga. A közönséget meg kell nevetetni, bármi áron. A közönség nem azért jár színházba, hogy ott, még ott is mindenféle avantgarde dolgokkal zaklassák, meg hogy az emberek ellopják a gyárat, avagy hogy a vezetők közönséges csalók, nem, a publikum másért jön be ide, mulatni akar! Jól érezni magát, kikapcsolódni, néhány órára elfelejteni, mi van odakinn, fölemelkedni a szent és sérthetetlen, tiszta és örömteli Művészetbe! Katarzis, fiacskám, röhögő katarzis kell ide! Nem handabandázó közéletiség, utcára kergető színpadi látítás, nem! Csak kacaj, nemulass, attribútum.

Mert ő ilyen szép szavakat is tud.

Annuska persze egészen másféle alkat, azt lehet mondani, kiköpött az ellentéte. Látszólag ő éppen hogy komoly teremtés, csak a lelke mélyén olyan kihívóan szeleburdi. Nemrég jól megjárta, addig tájolt, akkor épp Szekerka nélkül, míg egy téeszelnök jól elkapta. Biztos nem Szekerka volt, mert hetekig hozzá se nyúlt, abban az időben csak hajnaltájt ha látta, mégis majdnem lebabázott. Hát akkor már majdnem elrakta.

A vasfüggöny az álma, egyszer kiállni eléje, meghajolni vagy százszor, fogadni a tapsvihart, elkapni a virágcsokrokat, szemébe nevetni az érte tomboló közönségnek. Ha ő egyszer megélhetné!

Mert még sose ment ki a vasfüggöny elé. Megesik, hogy odatolakodna, de a többiek elhessentik, maradjon csak a helyén, hátha újrakezdenek, meg hát nem őt hívják, ő csak segédszínész, semmi keresnivalója a firhang kapujában. Egyszer, örületében, már arra is gondolt, kiskaput vág, s ott mutatja meg magát, de épp akkor nem volt nála hegesztőpisztoly, hogy átvágja magát a színpadról a vasfüggöny elé. Pedig hogy őrjöngött a közönség! Ha ő akkor átvágja magát, biztos megírja az újság.

Fejjel rohant a vasfirhangnak, a Kórház utcában ébredt föl. Szerelmes Annuskája hetekig ápolta, szinte ő csókolt életet a mi Szépréthy Szekerkáánkba, úgyhogy jobban lett.

Csak hát ilyen fafejű volt ő mindig, már a színjátszó csoportban is feszt azt csinált, amit akart. Mondhatta ennek az osztályfőnöke, hogy ne így, hanem amúgy, jusz is mást csinált. És mindig neki lett igazal! Mint, ugye, amikor Zsóri néni elszalajtottta az urát az eperfára meggyet szedni.

Sehogy sem akart lemondani erről az áttörésről, folyton a vasfüggöny elé vágyott. Míg egyszer az a felejthetetlen emlékű Annuska jól kifogott rajta. Kaptak végre egy szép kétszobás állami lakást, és a nagyszoba ablakát bevasfirhangozta. Úgy, hogy ajtó nyílt a vasfüggönyön az erkélyre. Hogy akkor mi nem történt! Persze csak amikor jól elázott. Fölgyújtotta a lakás csillárait, kinyitotta az ablakokat, kiállt a tisztaszoba közepére, s elszavalta a Nemzeti dalt. Végző után odarohant a firhanghoz, leeresztette, s az erkélyajtón kivonult a vasfirhang elé. Leborult a lánányi virágágyásra, fogaival tépdeste a szomszéd házakból érkező muskátlis cserepeket, s hajlongott, fogadta a tapsvihart.

– Szekerka, megbolondultál?! – süvöltött a szomszéd.

Szépréthy akkor tett le róla, hogy valaha is nagy színész lesz. Hogy míg most is, így is azt mondják neki, hogy Szekerka, hát így fölösleges.

Annuskája vizes borogatást tett reá, álomba ringatta ezt a töklopot férjeurát.

– Szép álmokat, álmodjál szépeket!

Álmában nem Annuskát, őt lökték ki a függöny elé. És vas se volt sehol, csak puha tafota bársony.

A SÁNTA CIGÁNY ÉS A HULLAMOSÓ

A Hére tyutyutyu, hére tyutyutyu nótájára

– Az anyád istenit, nekem te ne pofázz! – magyarázza a helyzetet.

Az asszony sehogy sem érti. Paszternákné asszony más életet álmodott. A fűszeres Ganz egy szem leánya másra nevelkedett, mint hogy elviselje ezt a részeges hullamosót.

Szóval, hogy ő csak ne jártassa a száját. Amikor udvarolni kezdett neki, valahogy másképp beszélt. Csak hímezett-hámozott, körüldongta, mindenre kapható volt érte. S ő olyan szerelmes lett bele, hogy most már inkább elfelejtene.

A gyerekeket apjuk ellen uszítja. S ha az itatra maga nem kap is rá, valami megoldást csak kell találnia. Sofőrrel, villanyszerelővel, a szomszéd házat építő pallérral.

A gyerekek egyiket sem értik. Milyen kis ostobák ezek a Paszternák lurkók.

Raskóné szerint megkapják még az élettől. Mindketten. Mert az élet visszafizet, még soha senkinek nem maradt adósa. Paszternák sercint egyet, Paszternákné meg, ha Porcsi néniel találkozik, átmén a másik oldalra.

Egyszer aztán beütött a krakk. Azt lehet mondani, van már vagy tíz éve. S azóta folytatólagosan. Egyik erre tette a szépasszonyt, másik arra okáda tele az árkot, s a hullamosó egyre jobban elkedvetlenedett.

Gyanakodni kezdett az asszonyra. Mert az még hagyján, hogy ő iszik, de hogy az asszony Kulkaival ténferegjen! Egy este megleste őket. Hát igaz, amire a Hullamosóban céloztak, majdnem kidöntötték a körgátat.

Van neki tisztességes szakmája, géplakatos lenne. Annak idején majdnem sztahanovista lett, de valahogy egyre többet kezdett vedelni. Tisztán, víz nélkül. Különben elég válogatós a lelke, a törkölyből csak a szőlőt issza, azt mondja, a többi olyan, mint a cefre. Az az áldott, tiszta szőlőtörköly! ... S akkor még olcsóbb volt.

Addig védelt, míg ki nem rúgták. A temetkezési vállalat volt legközelebb az Aranykapcához, oda dülöngélt be. A fizetést hazaadja, a gyerekek elől csak nem issza el, de csurran-csöppen a legtöbb hullamosás után. Ma már nem a család mossa le a hullát, s így eléggé megbecsülik Paszternák munkáját. Ha nem is annyira, mint a hullaborotváló borbélyt, mert az csak lehúzza a szőrt s már zsebre is vág egy százast. Persze ez még a drágulás előtt volt, ma már egy adyt is kap érte.

Hogy Paszternák hullamosó lett, gyorsan átkeresztelték az Aranykapcát. Ma már csak a tájékozatlanok hívják Aranykapcának.

Hogy miért lett a neve Hullamosó? Talán azért, mert egyedül ő tudja kizavarni a sánta cigányt. Mondta ő a többieknek is, de csak ez kapta be a horgot.

– Te következél! – lép a csapszékbe, s reámutat valamelyikre.

– Elmész – adja meg neki a hullaberetváló Papri.

– Kinél? – kérdi a vízholdó Szluka.

És így tovább. Jót röhögnek, nem veszik komolyan, rendelnek neki, hogy ne ők következzenek. De a sánta cigány... Mondom, nagyon megrettent.

Míg sorra nem került, azonnal behúzódott a sarokba. Ha meg tovább folytatták ezt a hulladolgot, tovább heccelődtek, hogy most ki következik, gyorsan kioldalgott.

– Ennek mondd!

Legközelebb, azt hiszem, tavaly, Szent Mihály napja előtt, becsapott a ménkü.

– Te következél! – mutatott a sánta cigányra.

A terem elcsöndesült. A poharak megálltak, a zsvivaj abbamaradt. Botyánszki, a kocsmá italmérője kidüllesztette vérekes bal szemét. Na, mi lesz itt.

Amire gondoltak, bekövetkezett. Koppant néhányat a dákó, úgy elejtette a mi sánta cigányunk. Később azt terjesztették, hogy bevágta a sarokba, és uzsgyi, ki az utcára, pedig nem így történt. Csak egyszerűen kővé meredt, elfehéredett, majd sárgulni, lilulni,

zöldülni kezdett, a dákó kipottyant a kezéből, s óvatosan kisomfordált.

Ami pedig nem akármilyen dolog. Mert a sánta cigány nem afféle berezelő cigánycsávó. A rendőrök rángathatják, mégse tudják kipenderíteni. Ha ki is dobják, gyorsabban visszatér, mint a kido-bást folytatni akaró rendőr. Kezdheti előlről. S míg így huzakodnak, úgy kiürül a kocsmá, mint a pinty. A többiek legalább a rendőrtől tartanak, de ez a megátalkodott sánta cigány attól se. Igaz, nincs mitől tartania, mert legföljebb munkakerülő, míg a törzsvendégek között akad nehézfű is. Öt év, hat év, meg az Isten tudja.

Szóval, mondom, a sánta cigány elinalt. Még csak nem is az utcára, hogy az árokparton folytassa a danászást. Egyenest haza. Régen ment haza ilyen egyenesen.

Ágynak esett, egy hétig nyomta a dikót. Már készülődni kezdtek a more siratóasszonyok is, felesége a koporsó ára felől érdeklődött. Épp a hullamosó Paszternáktól kérdezte, mert hogy ő szakember. Valami tízezret említett.

Aztán, csodák csodájára, kutya baja se lett. Kiordította magát, kinyöszörögte magát, még táppénzt is kapott érte, mert akkor éppen beiratkozott a munkakönyvébe. Szóval majdhogynem jól járt. S egyszer csak újra megjelent az Aranykapcában. Azt lehet mondani, az első útja ide vezetett.

Majdnem kidobták. Még hogy Aranykapca.

– Még hogy Aranykapca, hol élsz te? Hallottátok, Aranykapca?!

– Pajtás, ez már Hullamosó!

Újabb egy hét táppénzen. Nem volt ideje kiiratkozni.

– Az a rohadt gádzsó az oka, gyilkos! – visintott az asszony, be a Hullamosóba.

Hogy ott mi volt. Úgy betintázott, hogy féderes kocsi szállították haza. Mert különben nagydarab asszony a sánta cigány felesége. A két muraközi prüszkölt, még ekkora súly! Hogy, hogy nem, Paszternákné neszét vette. Hogy az ő ura mekkora disznó, elijeszti a cukrászdából a sánta cigányt. S hogy miatta nyomja a priccset.

TORNATANÁR A KANAPÉN

Az Ako Daxa ez a Zsiga nótájára

– Na, várj csak – szólott akkor –, ezt még megkeserülöd.

S Paszternákné legközelebb a sánta cigányt hívta, javítaná már meg a csöpögő ereszt. A gyerekeket kiküldte a körgátra, hajkurásszák csak a cserebogarakat, fogjanak békát, csíkot, lessék a szárcsákat.

– Estig ne is lássalak benneteket!

Elíszkolt a boltba, vett egy kis harapnivalót meg fél liter szilvát, s fölkínálta a létrán imbolygó sánta cigánynak.

Amíg az lakmározott meg szürcsölgetett, maga lépett a lajtorjára, s jószagú úristen, mit lát a mi szegény kománk. Se bugyogó, se semmi, csak a teremő Isten.

Mielőtt becsukta volna a bugylibicskáját, Paszternákné már az ágyra vonszolta.

Az eresz azért csak elkészült. De azóta a Hullamosóban kétszeresen reszket a mi sánta cigányunk. Először úgy gondolta, hogy amikor letelik Paszternák munkaideje, veszi magát és hazamegy, nehogy bántódása essék. Csak hát ez a Paszternák azt állítja, neki kötetlen a munkaideje, ezért tanyázik a kocsmában délelőtt is, délután is. Szóval, bármely pillanatban megérkezhet.

Valamit azért csak kiokoskodott. Manapság nem látni a kocsmabelsejében, nem biliárdozik, nem ül asztalhoz: csak innivalót kér, és az ajtóhoz áll. S ahogy észreveszi, közeleg a sógora, az első sikátoron továtúnik.

Még ilyen, a sánta cigányt innen csak Paszternák tudja elzavarni!

Tegyük hozzá, Paszternákné nem híresztelte, s nem is folytatta vele. Csak egyszerűen megbosszulta magát.

Rendszeresen inkább mással. Az apraja dörömbölhet az ajtón, hogy...

– Anya, eressz be!

... abba nem hagyja, míg be nem zár a Kapca. Valamikor azután jön meg az ura.

Ha ezt Paszternák megtudja, hullamosó lesz itt a fél utca.

– Mi az, hogy tornatanár! Én testnevelő vagyok!

Fehér Pityu sohase szerette, ha letornatanározták, mert az valahogy túlon túl leegyszerűsíti az ő gimnáziumi ténykedését. Még ha egy tanárképzőn végzettet neveznek tornatanárnak, hát Istenem, miért nem járt egyetemre, de hogy őt, aki a TF-en szerzett oklevelet! Szemenszedett hazugság, a dolog lényegének elferdítése, teljesen korszerűtlen az ő komplexül totális buzgólkodásához képest. Mert a testnevelő tanár nemcsak tornát tanít, legalább ennyire labdajátékokat, könnyű- meg nehézatléतिकát, úszást, csónakázást, szóval mindent, ami a testet edzi, az embert erőssé és széppé varázsolja.

Bár ő magát szuper-nehézsúlyúnak mondja, a leányok inkább túlnehézsúlyt emlegetnek. Igaz, azoktól az irigy fiúktól hallották.

A srácok sehogy sem értik, mit edzi annyira a leányokat. Ott vannak ők is, aztán tornaórán mégis inkább csöcsörézésessel foglalkozik. Igazít a mozdulatukon, ne így, kisleány, hanem így, volt, amelyik leesett a gyűrűről attól a nagy testneveléstől. Mármint a szűzies rémület végett.

Persze nem viszi túlzásba, tornaórán ritkán nyúl a mez alá. Tartja magát, ad a látszatra, már amennyire ez kitelik egy túlnehézsúlyú testnevelő leányidomártól. Inkább meginvitálja őket egy kis szertári eszmecsereére.

A szertárt úgy képzelte ki, hogy bármikor le lehessen heveredni. Persze nem volt nehéz, hisz ott vannak a prima szőnyegek. Ám neki ez sem volt elég, becipelt egy kanapét is, legyen hol pihegniük növendékeinek.

A kanapé ugyan szemet szűrt, a kartársai jócskán csúfolták és mérgecsítették, de hát megoldódott ez a dolog is. Néhány kantársát még bevezette ebbe a nem mindennapi paradicsomba, s mindjárt

csönd lett. Állítólag a diri is lejárogatott a szertárba. Sőt, a rosszmájúak szerint az igazgatói szoba heverőit is hasznosították.

Amíg ki nem derült a selmaság. Hogy miként, azt hagyjuk a végére.

Szóval ez a Fehér Pityu annyira imádta a testnevelést, hogy már szinte túlzásba vitte. Azt vallotta, hogy az egyes a legjobb jegy, mert nem görbül, hanem amolyan jó egyenes, és akit ő egyszer kiszúrt, aligha menekedett.

– Ha nem akarsz kettést, tanítás után gyere be a szertárba! Különórát adok.

A kisleány mit tehetett, többnyire benevezett Pityu csapatába. Persze az is igaz, hogy Fehér tanár úr megválogatta a kiválasztottakat, akár ki nem jöhetett szóba. Láta ő messziről, hát még olyan testközelen, mire számíthat. Aki eleve nyüglődött, hamar lezavarta a korlátról.

– Mi az, hogy ne nyülkáljak, hát mit gondolsz, mi vagyok én, tornatanár?! Ha nem akarsz edzett ifjúság lenni, tűnj a szemem elől!

Rizikója persze minden esetnek volt, de hát ő vállalta. A nagy emberekkel is megesik, hogy elcsúsznak egy banánhéjon. S aki bejött a délutáni különórára, többnyire ott is maradt. Akit egyszer Pityu megfogott, rimánkodhatott, onnan szeplőtlenül nem menekült.

Később a bíróságon azzal védekezett, hogy a leányok adták alá a lovat, szinte belelovalták ebbe a töméntelen liliomtiprásba. Ugye, finomabban fejezte ki magát, nehogy lelepleződjön. Ha tornaórán megfogta őket, csak vihogtak, kacéran mutogatták mindenük, direkt úgy öltözködtek, hogy ő rákapjon, szóval fitogtatták nemi rátermettségüket. Ha az utcán találkozott velük, összenevettek, maguk közé hívták, mutassa már a tanár úr a muszklíját, a ligetben május elsején hárman is a nyakába ültek, hogy most ők lovagolnak egyet, a másik meg úgy nézett rá, hogy ellenállni nem lehetett. Ő arról nem tehet, hogy ilyen jó híre lett.

Ő arról nem tehet, hogy túl nehéz súlya ellenére csupa erő, merő élet, és a száz kilót nem a pocakja, hanem lóra emlékeztető háta, combja, nyaka, karja teszi. Mert Fehér Pityu kimondottan

csinos, pontosabban elsőrendűen kisportolt bivaly. Azazhogy bika. S a bikák, ugye, sose nyiszlett nyápicok. Harmincesztendő, így akár feleségül is vehetné az egyiket, mert inkább huszonnégynek néz ki, olyan sűrű a haja és majdnem fekete. Természetesen a melle-nincs diákleányok szerint ötvennek néz ki, a fiúkhoz hasonlóan ők is ferde szemmel méregetik a tornatermi mutatóványait.

A dolog ott kezdte megbosszulni magát, hogy Pityu másokat is bevont. A fiatalabb, nőtlen kartársak meg a kicéhezett, hasas családapák kapván kaptak Fehér Pityu időnkénti ajánlatán, s a bűncselekménybe belekeveredett a fél tantestület. Persze mindről nem lehetett bezabizonyítani, a legtöbb leány mélyen hallgatott. A szégyenét ki adná ki?

– A szégyenét ki adná ki? – sopánkodtak a vénasszonyok.

A dolog persze másként állt, a leányok inkább azért hallgattak, mert a legtöbbnek nem volt mit megbánnia.

Mondom, a szertár egyre kisebbnek bizonyult, a hárem lassan elfoglalta az iskolát, s a bővülésre azt lehet mondani: mennyiségi és minőségi értelemben egyaránt. Magyarán szólva: terjeszkedni kellett, s Fehér Pityu társasága élt is az alkalommal. Előbb suttyomban, majd valami oknál fogva mind nyíltabban, az igazgatói irodát is befogták, a tanárit csak azért nem, mert a kar elnöiesedése e középiskolánkra is jellemző, míg végül eljutottak a legénylakásokba. A dolog odáig fajult, hogy tömeges tanár-diák találkozót rendeztek.

Már akkor majdnem lebuktak, amikor egy diáktól meztelenül nyitott ajtót a postásnak. Őt nem zavarhatták el, de több gyereket nem vettek be, megmaradtak, legalábbis a férfi nemet tekintve, a zártkörű rendezvénynél. Még csak nem is a Mókusbeli mulatozások pattintották ki a botrányt.

A pósteleki Boldog Berek vadkemping Mókusvadászhoz címzett vendéglője? Ez aztán a kies hely, kerek erdő közepében, kastély tövében, s most már nem kerékpárral kell kimenni, hisz a gyulai útról aszfalt visz be. Csak nyomás a kocsiba, s a banda már kint mulat az Isten háta mögötti Mókusban.

Itt aztán lehet ismerkedni, leányokat leitatni, gyorsan a fűbe halomra dönteni, persze erről csak később derült ki, hogy erőszakolás. A pincér nem kérdi, hány évesek tetszenek lenni, ami már azért is furcsa lenne, mert a velük levő férfiakra még a megcsalt szeretők sem terjeszthetik, hogy kiskorúak. Szóval, mert messziről lerí róluk, hogy felnőttségük teljes tudatában lévő emberek. Hogy a leányok kicsiké? Már amelyik, mert amúgy mind igen duzzadozik. S hát ugye, ezek a mai leányok oly hamar érnek! Most rontsam el a multságukat?

Persze mégiscsak a Mókus volt a tettes, mert a hajcihő oda vezethető vissza. A fölcsinált leány azt állította, hogy a móka ott kezdődött, valamelyik boglárfa alatt, s ahogy az időt számolja, hát bizony mindjárt az első lehetett.

Az még hagyján, hogy teherbe esett, mással is megtörtént ez már. Kimaradt az iskolából, valami fiúval elvetette magát, s jöhetett a keresztelő. De itt másképp alakult.

Talán az lehetett a baj, hogy a kisleány még túl kisleány volt, éppen hogy elérte a tizenhatot, amikor az anyja észrevette az állapotát. Rögtön elkezdett ordítani, mert a tanár úr szerencsétlenségére téglagyári melós a nyanya, hogy nem úgy van az, leányom, ennek a végire járok! S addig faggatta, addig, míg a második nagyleány kinyögte a tettest.

Na, ami ott volt. Az egyházi múltú öreg iskola Mária Terézia-sárgája még halványabb lett, mert amiket az ordított! Hogy az ő leányát nem azért adta ide, hogy leányanyaként dobja vissza ez a liliomtipró, sötét hodály, meg hasonló kuplerájos dolgokat. Hogy Paljusik tanár úr inkább neki szólt volna, ha már annyira izélhetnékje támadt, ő megtette volna ezt az áldozatot, egyetlen leányáról van szó!

Már majdnem összedőlt a vén skóla, amikor kiszállt a hatóság. Mert természetesen egy vénleány számtantanár azonnal fölkapta a távbeszélőt, s hívta az illetékeseket.

Az a szerencsétlen Paljusik alaposan megjárta, kapott vagy három évet. A város szerint nevetséges, hogy csak ennyit, ki kel-

lett volna herélni, le kellett volna neki vágni és stanicliba tenni, vagy húsz magyar év ráfért volna. Pedig Paljusik, ez a becsukott természetrajztanár éppen hogy belekóstolt a diákleányokba, s máris kész. A felesége, érthetően, azokat a kis kurvákat szidja, elcsábították az urát, aztán meg reá húzzák a lepedőt!

A legfőbb tettes, a minden rossz kiagyalója és elindítója, Fehér Pityu? Tömlöc nélkül megúsza. Senki sem vallott reá, a tanártársak egyébként is megkukultak, a leányzók meg éppen róla mondták a legkevesebbet. A túlnehézsúly, vagy valami más tette? A jó Isten se tudja.

De azért áthelyezték, mert valami büzlött. Most általános iskolában testnevelősködik, s ott tényleg veszélytelen, mert hát ő végeredményben egészséges, neki nem gyerekek, hanem nők kellenek. Hogy tizenhat éves? Hát Istenem.

Bár újabban mintha megjavult volna, jócskán ráíeszthettek azzal a bírósággal. És persze az is betette a kaput, hogy más miatt került bajba. Nincs az a pénz, hogy ő még egyszer másokat is bevonjon testnevelő ügyeibe. Szép, szép a közösség, de nem ilyen áron.

Hogy megjavult, tán az is bizonyítja, hogy oskolájában vállalta az úttörők tanórai nemi fölvilágosítását. Ő aztán nem olyan szemérmes, mint társai, ha a gyerekek megkérik, nemcsak rajzolja, mondja is.

Túlzásba tényleg nem viszi. Ő aztán nem lesz többet leányidomár. Hajaj, mennyi asszony van! S valahogy megnőtt köztük a tekintélye.

MACÓ, A FÜRDŐS EMBER

A Riba a Kereszbe nótájára

Haluszoda Bagyinkáéknál, magyarán akvárium, aranyhalakkal, vízinövényekkel és egy nagy fekete csigával. Az a jókora csigabiga apró aranyhalat zabál. A víz tükre alatt öt zöld aranyos úszkál versenyt a halállal. Most már nekik is végük? Még alattuk kövérebb, hosszabb, piros, nekik-aztán-semmi-bajuk halak. S amazoknak mi a bajuk? Hát csak annyi, hogy kidőlt a sorból a párjuk, az egyetlen hölgyhalacska.

Eddig ezt kergették, űzték, üzekedték, és az a drága nem belepusztult ebbe a nagy szerelembe? Most aztán mi lesz velük? Még örültebben rohagnak üvegtől üvegig, világvégtől világvégig. Azok a másféle jányok reájuk se bagóznak, Istenem, én jó Istenem.

Ó, be szép idők is voltak azok! Hat kis halacska, együtt! Éjjelnappal együtt, egy tányérból ettek, egy csuporból ittak, s mindig csak együtt háltak, mint a jó kistestvérek. És most az a ronda csiga elbigázta tőlük, minden porcikáját külön rágja.

Így hát nem marad más hátra, mint hogy ezután csak egymást szeressék. Ők, öten, ebben a kibalzsamozott haluszodában.

Macó erősen sajnálja őket, mert hát mégis, ők is eleven lények, ha a lelkük tán nem is akkora, mint az övé. Rögvest megindult a fürdő felé.

Az Árpád-fürdő nem akármilyen hely. Amikor megépült, Csaba még nem is volt igazi város, csak amolyan hosszú falu a Körösköz peremén. Már akkor volt vagy negyvenezer lakosa, s majdnem tiszta tót nép. A tisztviselő is, a paraszt is. De ha nem volt is város, tisztálkodni csak kellett. S a csabaiak valahogy megneszelték, hogy a legjobb módszer a gőzfürdő, nyáron meg, ugye, a strand. Hiába, ahogy megnyílt a vasút, a város urai Aradra jártak kávéházba.

Hogy milyen jeles hely lett ez a mi Árpád-fürdönk! Hogyne, használják az asszonyok is, de szerdán, szombaton s vasárnap délelőtt a

férfiaké. Lehet gőzölni, zuhanyozni, áztatni, szaunázni, van koszkaparó meg gyűrő, körmös, aztán iszap, no és sörözés a fürdés végén. Szóval, igen csinos hely. Azt lehet mondani, Csaba legjobb helye.

Itt aztán találkozik a nép. Béres a gazdájával, hivatalnok az ügyfelével, Alvég a Felvéggel, drusza a komával, egyszóval mindenki. A fürdő vizében egymás mellett ül boldog-boldogtalan. S mekkora nyúlkalások!

Macó ennek igazán mestere. Azt lehet mondani, ő Csaba legnagyobb buzija. S buzgalmához keresve se talál jobb helyet, mint ez az Árpád. Csak szétnéz, csak belenéz a fürdőző jónép szemébe, s már tudja, hányadán áll. Kit ösmer, kit nem, kire számíthat, kitől óvakodjon, s ha új fiú tűnik föl..

Nehéz élet a Macóé. Sokan csak hergelik, teszik magukat, hogy rendben van, mehetünk, aztán meg kiröhögik. Főként ezek a fiatalok szemtelenedtek el. Persze ehhez hozzájárulhat, hogy valójában rájuk fáj a foga.

Még hogy kitolnak vele, elfogadná, ennyi romantikája lehet a dolognak, de azok a megvadult tahók! Az előbb még csöndesen, bágyadtan pihogtek a fürdő vizében, s hogy ő melléjük óvakodott, megmarkolta a combjukat, mekkora állatok tudnak lenni! Csapkodnak, hogy szemét, menj az anyádba, csíra!

Míntha ő tehetne róla. Nem homokos ő, magyarázza, miért van akkor neki három szép szál fia? Hívják ide az ő elsőszülött gyermekét, itt lakik a szomszédban, a Szajna-parton, orvost nevelt belőle, igazi villát vett! A felesége most várja az első, mondom, a nagyfiam se lett buzi.

Ami igaz, igaz, a családjá igencsak szégyelli. Az asszony időnként elzavarja, lakjál a fiúidnál, te disznó, engem ne hozz hírb! Csak élne a kétsopronyi öregapád, tudom, megkeserülnéd! Te jaminai útonálló.

A fiai meg egyszerűen kerülük. Mert a múltkor is, mi történt? Macó fölment az ő kedvenc gyermekéhez, akit olyan magosra iskoláztatott, s mit tesz Isten! Sántabottal odasántikált az ő fia, Palyó

legjobb barátja, nemkülönben lódoktor, és Macó tapogatni kezdte. Igaz, Hricsovinyi doktor szerelmi bánatában kiugrott a földszintes ház ablakán, a lába gipszbe került, nyilván csalódott ember, fájhat a szíve, reafér némi vigasz. Hát rosszat akart ő? Csak visszaadni neki az élet szépségébe vetett hitet. Mert kinek a doki, kinek a dokiné. Ő csak jót akart neki.

Szóval így járt ő a gyerekeivel is. Nehezen értik meg. Még ha nincs társaság, jöhet, de ha a lakásban csak a postás van is, már kizárják. Megérhette ezt a szegényt.

Am a fürdőben mindig megnyugodott. Bármi baja van, szedi a sátorfáját, odaindul. Észnél kell lenni, hogyne, nem mindegy, ki tetszik meg, de hát mit tegyen, ha a fiú, akibe beleszeretett, nem viszonzozza. Annak aztán magyarázhatja, hogy kicsinyem, ne félj, én egyből megadok neked mindent, nem úgy, mint a lányok, velem nem kell annyit kínlódnod, csak szólsz, s már a tiéd vagyok! Nem azt mondja, hogy a leányok micsoda rondák, hogy fúj, gusztustalan. Nem. Ő ilyesmit sohase mond, mert ilyet nem érezhet. Gyöngéd, csupa szív. S hány fiú köszönte már meg!

A városban talán egyetlen férfiú van, akivel még nem kezdett ki. Persze nem számítva azokat, akik éppen most költöznek Csabára. Ez pedig az ő Fiam komája.

Fiamhoz milyen barátságos! Tudja róla, mekkora szoknyapecér, hogy a legszívesebben az ő párját is elkapná, így vele nem is kísérlétezik. Az egyetlen, akihez őszinte.

Tudod, az úgy volt, emlékezhetsz rá, egyszerre voltunk kamaszok, abban a régi világban másképp zajlott minden. A leányok mások voltak, mint mostanában, nem feküdtek le az emberrel, csak a nászéjszakán. Az utcalány pénzbe került, a fiúk mit tehettek? Egy-mással szórakoztak. A zsilipen elővették, játszadoztak, s ez lett a nóta vége. Ha ma lenne fiatal, nem jut ide, nem mutogatnak rá, nézd, ott a fürdős Macó!

Elmondta az asszonynak is, de hát a nők olyan értetlenek. Azokkal dülőre jutni? Valahogy most se sikerült neki. A gyerekek ugyan

meglettek, a szülők összeadták a földet, de mi lett abból is? Bement a térszbe, ők meg persze kimaradtak. Ha már egyszer beköltöztek a városba, csak nem maradnak parasztok?

Kutyaélet az övé. Utcán strázsálni, lesni, kibe érdemes beleszeretni, alkudozni ezekkel a szemtelen mai fiúkkal, leszednék az ember ingét is, lassan ez sem olcsóbb mulatság, mint azok a hajdani kurvák. Bevásárlás közben, fürdőzés közben, a gyárban, május elsején, szóval mindig csak éberem figyelni. Ki bírja ezt sokáig?

Az ember azt hinné, lestrapált valaki ez a Bagyinka Macó. Pedig Isten ments! Akkora tettvágy buzog benne, hogy ha így halad, elél vagy nyolcvannyolc évig. Mivel sűrűn kirúgják, nagy átlagban félveként új munkahelyre kerül, de keményen dolgozik! Még túlórát is vállal, csak hogy jusson valami néhanapián haza is. Merthogy kedvtelése borzalmasan sokba kerül. Mégis csupa életkedv. Ötven körüli, de friss, mint Mancsi néni brinzája, eleven, akár a tegnapi csík, s csupa mozgékonyosság, mondhatni: élet.

A Körös-partot valahogy nem szereti. A sétány tele van szerelmesekkel, s köztük valamiért nehezebb esik az ismerkedés. Még a két liget elfogadható, jobban el lehet bújni, csakhogy ott megrendőrök szokták zaklatni. Való igaz, az Árpád a legjobb. Ott ő még rendőrt életében nem látott, legfőljebb levetkőzve. Úgy pedig mindig más.

A halak, szegény kis halak. Ha tudnátok, mi vár reátok.

Fogta az akváriumot, kicipelte a Körös-partra, s beledűtötte a vízbe. Éljetek!

Macó szeme könnybe lábadt. A fűzfa szerencsére eltakarta nagy-nagy bánatát.

SZINTE ESKÁ BERCI BÁCSI

A Zse milyen ügybe keresi nótájára

Van, aki azt hiszi, hogy ez valami rang, mint a százados, alispán, vagy olyasmi, mint az elvtárs, honnan tudná azt a szegény ember, hogy sk. Lingurár szerint lehetne Sötét Kupi, Sejtelmes Kisváros, Sajbenné Kedvese is. SK! Nagyon szereti ezt a helyzetet a mi Albert bácsink, amúgy csak Bercinek hívják. Mert az sk-ban ő is benne van, nem is csak annyira, mint amikor ő írta, a főnöke meg aláírta (ilyenkor nincs sk), Berci ilyesmire sose jogosult, de ha nincsen bent a góré a hivatalban, jöhet az eská, és akkor szinte elröpül a boldogságtól, hisz majdnem annyit tesz, hogy ő írta alá. SK! Sk Berci, no így csak a háta mögött emlegetik.

Mit adna egy igazi, sk nélküli Gyebrovskiért! Gyebrovski Albert, osztályvezető. Kár, hogy sose lesz belőle, folyton ki akarják rúgni, legutóbb is volt valami létszámcsökkentés, csak azért úszta meg, mert éppen akkor fájlalta az epéjét.

Hogy epés lenne, különösebben nem jellemző. Az ügyfeleket határozottan szereti, szinte elemében van, amikor magyarázhat, jó tanácsot adhat, eligazíthatja a járatlanokat a hivatal ügyrendjében, a rendeletek útvesztőiben. Azt mondja, ha főnök lenne, nem tehetne ennyit az emberekért, jobban el lenne zárva az élettől, így az irodájába bárki bejöhethet, most még megteheti, hogy mindenkivel szóba álljon, de ha kineveznék, minderre nem jutna ideje.

Nevezetes ember a mi Berci bácsink. Nem jár ő szálfagyenesen, nem vágódik hanyatt az utcán, épp ellenkezőleg, inkább görnyedt a tartása. Nem hiszem, hogy a könyökvédő kellenél gyakoribb használata miatt, könyökvédőt akkor se viselt, amikor még az járta, nem olyan szemellenzős tisztviselő ő, mondhatni, az egyénisége miatt ilyen a tartása.

Ilyen főnök, olyan főnök, tanítani meg csak nem megy vissza, szóval a hivatalban ő a változatlan, a maradandóság, főnökei jön-

nek-mennek, mellőle is kopnak az asztaltársak, ám Berci annál inkább marad. Tán mert mindig olyan óvatos, vagy, mert eddig az összes főnökével jóban volt? Néha majdhogynem gaszulál, de ha valamelyiknek rosszul áll a szénája, elsőnek kezdi meg a gyújtogatást. Ilyenkor szinte már forradalmárnak látszik, olyanokat mond a főnökére, hogy a tájékoztatlanabb kartársak befogják a fülsüket, ők itt se voltak. Jól odapörköl, olyan még nem volt, hogy túl korán kezdte volna az odapörkölést. Ilyenkor a legszívesebben fölgújtaná a házat.

Hű, de művelt ember ez a Berci bácsi! A minap is egyedül ő vette észre, hogy Csicsely Mara tehetségtelen. Nem azt állította, hogy antitalentum, azt nem, kétségtelen, elég ügyesen beleéli magát a költő lelkiállapotába, de könyörgöm, nem ejti tisztán az „s” hangot. Sípol, sziszeg, nem nyerheti meg a szavalóversenyt! Velem ilyen csúfságot ne tegyetek, ha egyszer én vagyok a zsűri elnöke, mindenki nyerhet, csak Csicsely Mara nem. Rá két hónapra fölvettek a színművészetire, s akkor Berci tovább okította az érdeklődőket, hogy ő megmondta, miért nem kérdezik meg azokat is, akik jobban ismerik őket, nemcsak a rostavizsgálóról, ez a lány nem tud beszélni, milyen színészné lesz belőle? Ezért olyan gyöngé a magyar színház, ha minket megkérdeznének, európaivá tehetnének a nemzeti színjátszást. Azért se ártott volna, ha megkérdik őt is, mert akkor megtudhatták volna azok a fővárosi főszínészek, akiknek fingjuk sincs a csabai viszonyokról, hogy Csicsely Marának nem magyar az anyanyelve, szlovák annak apja, anyja.

Berci erősen büszke az ő magyarságára, hogy az ő neve ugyan Gyebrovski, de az édesanyja, született Széll Aranka, igazi magyar anya, tőle tanult meg ilyen szépen magyarul, még akkor, amikor a szomszéd gyerekek csak az iskolában ösmerkedtek azzal a nyelvvél, amelyet ő a bölcsőben szívott magába. Szóval, mondom, lehetek én Gyebrovski, az anyanyelvem magyar. A szavalóversenyeken nem is szavaz a szlovákok gyerekeire.

Amúgy nagy népbarát a mi Berci bácsink. Ahogy kilép a hivatalból, egy darabig még cipeli azt az sk dolgot, ám sűrűn esik meg vele

az a csuda, hogy teljesen elhagyja. Bárkivel leáll beszélgetni, még az utcaseprőt is kikérdezi, mi újság a nagyvilágban, hány forintot szokott összesöpörni. Csak szóljon neki, ha a fia érettségizik, majd beszél a vizsgabiztossal, az ilyen tisztességes munkásember lányát támogatni kell, ő nem olyan hivatalnok, hogy ne segítse az egyszerű embereket, éppen hogy mindent megtesz értük, ha meg inasnak akarja adni, csakis neki szóljon, ő beteszi valami finom helyre, dolgozni is alig kell, mégis meggazdagszik. Ami igaz, igaz, Berci bácsi néha elrugaszkodik a valóságtól, olyanokat mond, hogy megáll az ember esze.

– De szép dohánt tetszik színi! – állította meg a cigányasszony.

Éppen akkor akart rágyújtani a Kentes dobozból. A fele már Szimfónia volt, de nem szerette, ha félig üres a Kentje, s annyit azért nem keres, hogy naponta fusson erre a külföldi dohányra.

– Megkínálhatom?

Néhány Kentet is kiemelt, de hát üsse kő. Belelkésedett a nem is olyan csúnya menyecske:

– Jósoljak magának?

– Hát, ha akarja.

– Levelet kap a szeretőjétől, egy héten belül!

– Édes lelkem, nekem már családom van, ilyen fiatalnak néz?

Ha húsz évvel kevesebb lennék, most lekapnálak a tíz körmödről!

– Jaj, mit tetszik mondani, baszogat engem épp eleget az uram!

Adjon egy tízest.

Mivelhogy a kezibe nyomta, a levelet meggyorsította:

– Már este megkapja!

Elerre, elarra:

– Ha van egy százasa, még jobbat jósolok!

Berci bácsi elég takarékos, így a százasból nem lett semmi. Azért az egész Kentet csak odaadta.

– Nincs még a zsebében?

Kifordította, mutatta. De hát olyan kedves volt hozzá.

– Hol lakik?

Berci ettől már megijedt, mert ha meglátja a felesége, kivel mászkál, még letöri a derekát.

Hogy mi az álma, nem merte megjósoltatni. Lett volna rá egy százasa, de hát erről nem lehet beszélni, még a jósnő se ejtse ki a száján. Hogy egymaga legyen az irodában!

Berci leghőbb vágya, hogy maga maradjon a hivatalban. Nemrég ketten elmentek, már csak hárman vannak. Még ez a kettő is bemondja az unalmast, beteg lesz, szabadságolja magát, fölcsinálja, kivágják, fölmond, áthelyezését kéri, megőrül, s ő akkor végre kiélheti magát. Kedvire utasíthat, eská, irányozhat, utalványozhat, aláírhat, eská, távbeszélhet magával az Országházzal, fogadhatja, mondom, egymaga, a kézszorításokon kívül, az ügyfeleket. Ide kap, oda kap, jaj, de sok a dolgom, bele is pusztulok, ebbe meg kell szakadni, mekkora felelősség, hogy már megint kiújult a veseköve, az a randa biztos akkor kezd fájni, amikor dolgozni kell, haza is viteti magát, de most más a helyzet. Él, mint Marci Hevesen, Berci Csabán. Magára marad. Más ettől összeroppanna. Jönnének a szirénás autók. Antennás szirénás autók, mondaná az unokája. De nem, ez igen. Ő az első ember az irodában. Az első ember, ő a főnök, a maga ura. Nem kell a társaira ügyelnie, nem kell senkihez sem igazodnia, már hogy bugyutának ne nézzék, ha nem is konyít az intézendőkhöz, csak intézkednie kell, és villámgyorsan, ügyesen intézkednie, és úgy tehet, mint aki konyít. Ne mondja senki, hogy ő kishivatalnok, akárki láthatja, aki azt mondja, hogy láthassa, letahózza, főhivatalnok lett Berci bácsi. Meg is ragadja a pillanatot, oly szép vagy, ó, maradj velem!

Mégis jósoltatnia kellett volna? Micsoda disznóság, a hátam mögött azt mondják, hogy Eská Berci bácsi, jól oda kéne pörkölni, ez a cigánylány benne lett volna. Elmulasztottam a soha vissza nem térő alkalmat?

Hogy miért olyan csórá az ember! Így jár az, aki nem tud nagyvonalú lenni.

Még hogy Eská. Mit tudjátok ti, milyen az élet, milyen nehéz, kíméletlen.

Szinte belefájdul a bal felső zápfoga.

VIKI NÉNI RÖPKÖDŐ VASFAZEKA

A Csi je to pekni Jóska nótájára

Mindig azt mondta, nem udvarolok én, édesanyám, senkinek, Vikit fogom elvenni. A harmadik házban laktak, a Hosszú utcában volt a házuk. Hívó volt, az apja pap, ő is az lett, én meg katolikus. Olyan szép fiú nem volt sehol, ő volt a legszebb. A Farkas nem volt szép. Tamásnak meg én voltam a legszebb. Biztos csak mi láttuk ilyen szépek egymást, mert aki szeret, a másikat látja a legszebbnek. Lehet, hogy másnak nem volt ilyen szép. Most már csak nektek vagyok szép, látod, hogy kiszikkadtam. Több a ráncom, mint ahány esztendő vagyok.

Tizenhét éves voltam, amikor megjósolta a cigányasszony, hogy milyen lesz az életem. Azt mondta, nem az fog elvenni, akit szerettek, és nyolcvanhárom évig élek. Honnan tudta előre? Még a végén teljesen beválik, jó, ha azt a két évet kibírom. Olyan görbe a lábam, hogy a malac elszalad alattam. Valamikor nem volt ennyire görbe.

Az uram mindig hintóval jött ki hozzánk a tanyára, ez nagyon tetszett az anyámnak, hogy én is azon fogok ülni. Hát aztán igencsak keveset ültem én hintón, annál többet dolgoztam. Megrakták a két karom, és hetente háromszor gyalogolhattam a csabai, gyulai piacra. Tamás a két kezén hordott volna, nem lett volna más dolgom, mint főzni, mosni, takarítani. A vesém egy szalagon csüng azóta, úgy kicipekedtem magam. Négy gyereket ezért nem tudtam megszülni, Manya meg Anna azért maradt meg, mert föl vitt az uram Pestre.

Ríni engem senki se látott, aki látott, rég eltemették. Ríni sose értem rá, tenger könny maradt bennem. Ha fáj valamim, ece tes borogatást tettem rá, néha a szívemre, ha már nagyon fáj, a mandulámat is én vágтам ki. Úgy megdagadt, hogy alig kaptam levegőt. Fogtam az uram borotváját, és kivágtam, mennyi genny folyt ki belőle! Utána az orvos nem akarta elhinni. Hogy még az is pénzbe kerüljön?

Apósoméknál nem szeretett senki, ott meg az anyja is szívesen látott volna. Az apja hívó lányhoz kényszerítette. Eljött hozzám az anyjával. Amikor mentek haza, odasúgta az anyja nekem, hogy adjak neki akármilyen kendőt titokban, akkor már meg lenne az eljegyzés. De én féltem anyámtól, csúnyán tudott kiabálni. Ha odaégett a hús, mert közben kiment a kertbe, fölkapta a lábast és kihajintotta az ajtón, a haját tépte, visított, aztán meg elásta az egészet. Ha a mai eszemmel lettem volna, nem érdekel, hogy otthon mit morognak, elszöktem volna vele. De hát akkor még nem voltam ilyen fölvilágosodott.

Látod ezt a kontyot? Ehhez fodrász még nem nyúlt. Nem is igazi konty, csak így fölkapva a fejem búbjára. Az öreg szarufésű még elgereblyézi a maradék szürke hajam, marokszám jön. Igazi konty ebből már sohasé lesz, pedig nézd, eddig ért, és a búza se volt sűrűbb. Hát ide jut az ember.

De azért túl buta se voltam, mert amikor Szentkúton jártunk, ez a fészület onnan van, mindenki megcsókolta a pap kezében Jézus Krisztust, én meg láttam, hogy előttem mennyi vén banya nyálazza össze, brrr, lehajoltam, mintha kioldódott volna a cipőm, elmentem mellette. Nem volt annak semmi köze az Istenhez, csak egy darab száraz fa az egész. Sose szerettem az ilyesmit. Isten láthatatlan. És csak egy van, nem külön hívónek, katolikusnak és zsidónak. De amióta a lányom meghalt, alig múlt negyven, templomba is ritkán járok. Minek járnék, ha semmi értelme, mennyit könyörögtem érte! Megszakadt bennem valami? A szívem is egy szalagon csüng, a hitem is. Pedig mennyit jártam én a templomba! Legalább akkor nem kellett cipekednem. De hát, ha az ember hiába gyónja meg a bűneit, hiába imádkozik. Inkább én haltam volna meg, miért nem engem vitt magával a Kaszás? Minek élek is én már, hogy az ember eltemesse a lányát. Nem volt elég azt a négyet elkaparni? Ha meghalok, az uram mellé tegyetek. Majd csak megbékülünk, megleszünk valahogy.

Tamás is jelentkezett katonatisztnak. Akkoriban bármelyik parasztember elmehetett iskola nélkül is tisztnek. Ő is elment hát, talán

mert engem annyira szeretett, de elég hamar vissza is jött. Egyszer egy kultúrotthonba volt hivatalos a többivel, és csúnyán berúgott. Amíg józan volt, nem mondott soha olyat, ami miatt kicsaphatták volna, most aztán megeredt a nyelve. Szidni kezdte az egész rendszert, Rákosit, Sztalint, merthogy otthon elvitték a nagybátyját, ráfogták, hogy kulák. Azután pedig kihajigálta az emeletről a kommunisták képeit. Alig tudták lefogni. Szépen hazatranszportálták, fölrakták egy kocsira, és visszahozták ide, Kígyósrá. Azért nem bántották, mert részegen szidta az urakat.

Ő most éppen nyolcvankét éves. Meghalt a felesége, két nagy családja van, anyja-apja se él. Gondoltam már arra, mi lenne, ha elmennék hozzá, megréfném. Biztos jól elbeszélgetnénk. De buta voltam. Nem mertem boldog lenni. Az uram negyven éve temettem el, lett volna rá idő. Nem mentem utána. Jöttek mindenféle vén szarosok, úgy elkergettem őket, hogy az utcán köszönni se mernek. Nekem csak Tamás kellett volna. Most se látna csúnyának, ráncos öregasszonynak, mert aki szeret, az nem úgy van ezzel, mint más. Nemrég üzent a húgával, hogy tiszteltet. Mondta róla még akkoriban a lánytestvére: sose szerette a feleségét, mindig engem emlegetett. Csak velem lett volna boldog.

Mindig buta voltam. A háborúban vettem ezt a házat, bejöttünk Csabára. Ha tudtam volna, hogy a földet elveszik, inkább megvettem volna az egészet, mert csak a fele az enyém. Micsoda ostoba voltam, most se föld, se ház. Itt csak marakodnak az emberek, kié az udvar, kié a másik kertjébe hajló körte. Csabán megtanultam én is kiabálni. Lehet, ha Tamás itt lenne, sose kiabálnék.

Adni kell még a tyúkoknak, leforrázni a darát, szétszedik a disznók az ólat, csak ne szaladna át a lábam közt a malac. Farkas huszár volt az első háborúban, érdekes, neki nem volt görbe a lába. Én lovon se ültem, mégis olyan karika. Az ember minél öregebb, annál kerekébb a lába. Talán a cipekedéstől lesz olyan, mint a kocsikerék. Gurulnék már a temetőbe.

Vele boldog lettem volna. Amikor hazajött, eljárt Pestre, a gyárba, aztán meg itthon dolgozott, a gépállomáson. Lestem mindig a traktorokat, hátha valamelyiken ő ül, de nem, egyiken se láttam. Hamar lekerült arról is, a szíve átvette a gép ütemét. Ha már nagyon rázott a traktor, a szíve majd kiugrott, úgy vert. A húga mondta, hogy le kellett szállnia róla. Ügyes keze volt, a traktorállomáson lett szerelő. Így aztán már hiába mentem ki az utcára.

Lassan teljesen elmén az eszem. Most se találom a nyugdíjamat, valahová eltehettem. Még szerencse, hogy itt a kislányom. A múltkor meg elütött egy motor. Én csak át akartam szaladni a kövesúton, és nem nekem jött? Szerencsére hazahoztak, nem a kórházba. Itt akarok megdőgleni.

Vajon Tamás eljön-e a temetésemre? Ha tudnám, hogy eljön, még ma vihetnétek.

KÖNNYCSEPP A KÖRGÁT FÖLÖTT

Az Ale nak aj Zsilinszkiho-magával hozju nótájára

Zöld Ervin, az apja nyugalmazott BÁV-segédtsízt, a minap a Körgáton hagyta a fogát. Nem mindennapi eset, talán azért sem, mert az első rémhírek Bagyinka Macóról szóltak. Már mint hogy Macót ölték meg. Úgy hírtelt, a Körgátnál megint meggyilkoltak egy embert, és azt mondták, valami buzit. S akkor az csak Bagyinka lehetett. Leg-alábbis azért, mert ő a város leghíresebb homokosa, s ha e társaságra terelődött a szó, mindig nála lyukadtak ki. Hogy az mekkora buzi.

S ha most egy homokos beleharapott a Körgát fűvébe, nyilván Macó.

Pedig nem egészen úgy volt. Ám míg az igazság kiderült, beletelt három hónap is. Akkor közölte a helybéli falíújság. S bizony ennyi idő épp elég a dolog elferdítéséhez. Hogy milyen költő népek lakják a Körgát mentét!

Valójában Zöld Ervin járt pórul, Csaba ifjú, ám már jó nevű, vagyis hogy a szakmában máris elismert mutogatós. A legszomorúbb az egészben, hogy mindeddig megúsza, s most egyszer csak lóttek neki. Tisztességes neve szerint Zelenyánszki, csak hát ugye az apja, a magyar királyi BÁV-segédtsízt, nem viselhet ekkora tót nevet. Igaz ugyan, hogy Csabán jellemzőbb a Kvasz esete. Sarki fűszeres lévén, szeretett jól beleolvadni az őt eltartó népbe, s restellvén a Klein nevezetet, megmagyarosította Kvaszra.

Mondom, Zelenyánszki Ervin éveken át élte a maga életét, azt lehet mondani, bántatlanul. Tette a dolgát, forgalmista a vasúton, az öregapja még ott volt a csabai vaspálya megnyitásán, persze ő még csak amolyan sítologató volt, de a fiából magyar királyi BÁV-segédtsíztet nevelt, hogy az meg, ugye, érettségiztesse a gyermekét. A tata már akkor nem élt, amikor Ervin fia ezt a Zöld-séget elkövette. Biztos kitagadta volna. Ekkora szégyen Nagy-Csabán. Még hogy Zöld. Az öreg, bánatában, bizonyosan elitta volna az eszit.

Ervin, a kisebbik, a nagy mutogatós, huszonkilenc évesen került a felvégi temetőbe. Azt nem mondhatjuk, hogy huszonkilenc éven át mutogatott, de húsz biztos megvolt. Az ilyesmit az ember gyermekfejjel kezdi. Ő állítólag a Gyuri-rétre járt ki társaival, ott kezdte a mókát. Lementek a Körös-partra, néha a Bandika-fáig is, s ott rémítették a szerelmespárokat.

Mások kinőtték, Zelenyánszki – merthogy a népek csak így hívták – az Istennek sem akarta. Jó darabig nem is derült ki, miben sántikál, az anyja neszelte meg, amikor a tanító behívta, hogy a fia a pad alatt miket művel, meg hogy szünetben beáll a sarokba, s onnant integet vele a lányoknak.

Haj, hányszor megrakták! Ervin úgy tett, mint aki ért magyarul, persze ez azért is ment nehezen, mert az állam nyelvét istenigazában csak a vasúton tanulta meg, s tovább folytatta, ahol abba hagyta. Csak egyre rafináltabb lett, mindinkább rászokott az utcai mutogatásra. Mutatványos Zöld Ervint az apja, első Zöld Ervin idejében megnősítette, s ő benne is volt, mert különben nem hibázott nála, most aztán két kis árvát hagyott maga után. Az öreg keserűségére a kisebbik leánya is reákapott a mesterségre, Kata akkora mutogatós lett, hogy csak, na. Ritka kívánatos leány, és soha semmit se rejtett véka alá. Azt nem lehet mondani, hogy úton-útfélen, boldog-boldogtalannal, szóval bárkivel, bármikor, bárhol, de hogy furtonfurt, az biztos. A gimnáziumból csak azért nem távolították el, mert a fiatal tanárok kedvence volt, az egyik későbbben feleségül vette. Igazi belvárosi dáma lett, úriasszony, megválogatta, kinek mutogassa magát. Állítólag most tisztos családanya, csak néha veszi elő a visketegség, hogy gyerünk az utcára. Pontosabban, fordítva:

– Uram, az uram nincs odahaza, hazakísérhetne!

S míg a bátyja általában ott a helyszínen megmutatta, Kata többnyire csak akkor, ha valami fain kerevet kínálkozott.

Ervin otthon sose firtatta a dolgot, gyerekeit, ha ő egyszer ott-hon tartózkodott, még a fürdőszobába se engedte be. Nehogy meg-lássák, mije van neki.

Zelenyánszkiné ugyan sejtette, hogy e szemérmesség csak a családnak szól, de hát mit tehetett. Amire szüksége volt, megkapta, a többihez semmi köze. Egy királyi magyar BÁV-segédtsízt forgalmista fia azt csinál, amit akar. Legalábbis a házon kívül. Nem olyan veszedelmes az a mutogatás, nem tesz ő kárt senkiben. Attól még egy leány sem veszítette el a tisztaságát, hogy Ervin leleplezte magát előtte.

Hogy a városban nagy mutogatós család hírébe keveredtek, némiképp aggasztotta a menyecskét, de hát a BÁV-nál csak dicsérték az urát, a gyerekeit úgy szerette, hogy még a Zöldkeresztbe is elkísérte őket, szép házuk van, szóval a város csak fogja be a száját. Magánügy, vagy mi az isten. Az ő ura még egy tyúkot se mer levágni, ha vért lát, rögtön rosszul lesz.

Persze a Körgáton mástól lett rosszul. De hát ő erre nem gondolhatott, ki gyanította, hogy így végződik? Valami kővel úgy hókön vágta, hogy ott maradt. Hetekig bűzlött a nádas szélén, míg valakinek megcsapta az orrát.

Hogy hol szokott mutogatni? A rendőrök a megmondhatóí. Mert ugyan a legtöbb sértett még a férjének sem mert szólni, nehogy félreértse, csak akadt néhány följelentés. Ám hiába gyűltek a levelek a kapitányságon, az ismeretlen tettes úgy váltogatta elkövetésének a helyét, mint más a gatyáját. Hol a piac valamelyik bódéja mögül integetett, hogy aztán szedhesse a lábát, mert ha egy kofa is észrevette, bizony utánaeredt a vásároló nép, máskor utcai villanykörte alatt tárta szét a kabátját, kedvre derítve, avagy halálra rémítve a gyárból hazafelé tartó asszonyokat Jaminában, a Szajrán, a két zsilipnél, a hidaknál, a moziknál, kálomista egyháztól zsidótemplomig, meg a kastélyi temetőnél, szélében-hosszában. Ennyi helyre nem állíthattak hekust.

Megesett, hogy rajtavesztett, mert időnként bevitték. Jól meggyepálták, néha megbírságolták valami kihágásért, de sokra nem mentek vele. Ilyenkor visszahúzódott, hónapokig hallani sem lehetett róla, megtartóztatta magát, legföljebb a tükör előtt gyakorolt,

úgy mutatványoskodott, hogy ne vegyék észre. Sötétbe állt, s így nem látták. Egy darabig így is megfelelt. Hogy aztán megint megbátorodjék, s kiálljon a fényre.

Amikor éppen óvatosnak kellett lennie, előfordult, hogy a vásárnapi nagymise alatt fölmászott a templomtoronyba, s onnan mutogatott körbe. Ilyenkor elég boldog volt, hisz az egész város láthatta, s ilyen teljesítményre a köznapi mutogatósok nem képesek. Kis hülyék.

Zöld Ervin, a nyugalmazott BÁV-segédtsízt forgalmista fia, legénykorában fogadta meg, hogy a kocsmák táját messze elkerüli. Egyszer úgy elkapták azok a részeg csavargók, örülhetett, hogy csak a keze törött el. Azok a vadbarmok leköpdösték mindenét, a jobb kezét meg addig csavarták, míg át nem ment a másik oldalra. Nagyon utálta a kocsmatöltelkeket, azok a nőkért bármire képesek, még egyszer megölnek.

Valami bánata lehetett, mert minderről megfélekedve a Kosuth-szobornál kezdett mutogatni. Tudvalevő, hogy a szobor mögött ott az Ipar, nem akármilyen vendéglátó-ipari hely. Mutogatott erre, mutogatott arra, nem sok vizet zavart, mert a fák között a nők nemigen vették észre, meg hát többnyire férfiakkal sétáltak. Míg meg nem látott egy igazán neki való kisleányt. Fiújával indult a kerékpármegőrző felé, föl pattantak a gépre, a leány a vázon ült, s irány a Kastélyi-szőlők. A leányzó valahol erre lakhatott.

Zelenyánszki utánuk, gyorsan elemelt egy kerékpárt, mivel így éjfél tájban már csak kerékpár van, megőrző egy se, s kerekedett a nyomukban. Néha megálltak, majd bedőltek az árokba, de a kisleány tartotta magát. Ám amikor a Körgáthoz értek, a sötét alkalmasnak mutatkozott a szerelem kibontására. Hogy még véletlen se akadjon rájuk egy arra tévedő taxi fénye, kijebb húzódtak. A MÁV-pályáig nem mentek, valahol előtte letanyáztak a gát túlsó felén. Ervin, ki tudja, mitől, úgy viselkedett, mint aki megháborodott. Ilyet sose tett, legalábbis amióta az eszét tudja, férfiakkal s párokkal sose foglalkozott. Utánuk eredt.

Kerékpárját úgy állította a gidres-gödrös gyöpön, hogy fél kézzel hajtotta, s a magára irányított dinamófényben fél kézzel mutogatott. Csöndben maradt, nem ordított, de a fény s a zaj csak megzavarta a szerelmeseket, és akkor megtörtént a baj.

Követ, téglát, vasdorongot a Körgáton keresve sem találsz, legalábbis a Körgátnak ezen a táján nem, csak az áldott pázsit, cserebogár, a Körgát alatt nád s némi rekettye. A végzet úgy hozta, hogy pumpa mégiscsak akadt, a fiú avval vágta kupán.

Némileg lökött is rajta, így Zelenyánszki beesett a zombékok közé. Nem a víz, nem fulladt meg, az ütés végzett vele.

– Valami buzit öltek meg!

Mert ha a Körgáton, az csakis buzi lehet.

A mocsár, ahogy nyáron kiszárad, egyre bűdösebb, így nem volt könnyű észrevenni. Ott játszadozó gyerekek lették meg. Tán nádsípot akartak csinálni, vagy csak úgy, zombékról zombékra, be a nádasba? Ki tudja. Halálra rémültek.

Mások szerint a szag vitte oda őket. Bagyinkáné aznap este nyugtalanul várta az urát. Mert ő hamarabb megtudta, mint Zelenyánszkiné. Csak, ugye, nem pontosan.

Ha igaz, valami szikszavai legény volt.

Itt, a Kastélyi-temetőnél, kastélyi gyerek ilyet sose tett volna!

Ervinen így sem foghattak ki. Valami holdkóros látta, amint Zelenyánszki bárányfelhőn lovagolva mutogat. Most aztán körbe-mutatványozhatja a Földet!

Ez a csepp csak nem az ő könnye volt?

MESE A DÖGLÖTT LÓRÓL

A Dva malije fröcse felhajítás nótájára

Süvem aznap másnaposan nyitott be a kedvenc poharazójába. A Döglött Ló amolyan semmilyen kocsmá. Lestrapált spinék, kikopott úriemberek, hajdanvolt stricik, eszüket elívó munkásgyerekek, no meg falra mászó művészek tanyája. Napközben. Éjszaka viszont többnyire zárva találtatik.

Azért mondom, hogy csak többé-kevésbé, mert a múltkoriban is megesett vele az éjféli mise. Azt lehet mondani, Lovas mise. Virradatkor már fölösleges lett volna lehúzni a rolót; ahelyett hogy bezárt volna, rögvést kinyitott.

De hát, ugye, mégsem ez az általános. Inkább, úgy általában, nappali büfé.

A süvem ezért szereti. Ide csak napközben lehet betérni. Mondom, általában, szóval, hogy ez a megszokott. Műszak előtt, műszak után, vagy éppen helyette. S mivel hatkor szétzavarják a részegeket, anyjuk is örvendezhet. Mert különben elég álomszuszek ez a kolompár cigány. Nem lehúzza a rolót este hatkor, hogy az anyátok istenit, menjetek haza, a kezem leszakad!

Mondom, majd mindig lehúzza. S ha részegen is, de csak hazatér estére az anyuci egyetlenje.

Akár ez az én süvem is. Rendes ember, este nyolckor már ott-hon horkol.

Hej, ezek a stramm gyerekek milyen aranyos gyerekek! Itten aztán nincsen pofon, legföljebb nyakleves. Ha valamely pityókás magyar nyakon csördít bennünket egy-két pofa sörhabbal. Ha már rum is kerül a habba, akár le is nyalhatja a szomszéd fia, lánya.

Mert mondanom se kell, leány is kerül. Amolyan jóféle. Az ember csak rendel neki, s már viheti is a budi mögé. Mert a Döglött Ló marha olcsó hely. S ebben a mai árrendezésben ez is számít. Betegséget doktornétól is kaphatsz.

Na, nem mintha doktornéhoz járnának, ha kedvük támad egy kis betegségre. Mert ami igaz, igaz, hamar megkapni. Az ember néha már arra is gondol, hogy az árok teszi. Hogy tán ottan tenyészik az a randa bogár. Szóval pacilus. Valami mindenképpen lehet a dologban, mert sötétedés után a fű is megteszi, s utána csak lesnek az urak, honnan ez a viszketés, csípés?!

A dolgot az teszi bizonytalanná, hogy teszem azt – Anti rávágja: toszom azt –, szóval napközben a budi mögé is beállnak, s ottan minden terem, csak fű nem. Hogy akkor mi terjeszti ezt a Lovas betegséget? Ha kitalárod, fizethetsz egy fröccsöt!

A környéken egyre több a cigány, s valahogy összetartanak, leginkább kolompár. Még a Döglött Lónak is ez a becsületes neve: Kolompár Nárcisz. Az apja is muzsikus volt, az anyja meg nagy álmodozó. Ami igaz, igaz, lánya, az Iboly, szinte vezéregyéniség. Művel a többi leánya is, de amit Ő művel! Szinte példátlan a bírhatnékja, azt mondják, fehérmájú. Van úgy, hogy le se fekszik, s egy óra leforgása alatt megkeresi az ezrest. Pedig meg kell érte dolgozni, százasnál többet ritkán kap. Azért már egyéb is jár.

A süvem majdnem megjárta Ibolykával. Amikor először kötött vele futó – tényleg majdnem futás közben való – ismeretséget, kapott tőle névkártyát is. Hogy még mit kapott, borítsunk reá fátlyat. Az elébb már megpendítettük. A névjegyen rajta állt rendes magyar betűkkel, mi a neve, hol lakik, csak hogy utána mindez nem kevésbé magyarul, ám orosz betűkkel. Ettől úgy megijedt az én oláh süvem, hogyha nem vigyázunk reá, menten kiadja a lelkét. Kábulatában azt hitte, hogy cirill katonának hiszi ötet ez a cafka. S akkor ugye, holnap hogy állítson ő be a Döglött Lóba, ha egyszer ott már elterjedt, hogy ő a Cirill! Jaj, ottan vannak igen finom emberek is, nem csak olyan emilyen-amolyan kétbalkezesek.

Csak mondd azt valakinek a Döglött Ló hasában, hogy Te Művelt Ember! Úgy kívágnak, mint a taknyot.

Mellesleg a Döglött Ló akkor a legszebb, amikor nyerít. Nemcsak úgy, bele a vakvilágba, hanem ide, a pofámba. Ugyanis hét kraj-

cárért erre is kapható. A vendéglős. Mivel leginkább róla nevezik így bájosan e városszéli csehót.

Nem azért mondom, de maga a lebujsz is szokott nyeríteni. Persze csak alkalomadtán. Jobbadán akkor, amikor éjszakára is nyitva marad. A Döglött Ló ilyenkor megtáltosodik. S nyerít bele a csabai éjfélibe.

Nagy politikus az öreg. Valaha cigánymuzsikus volt, összehegedülte ezt a söntést. S miután szántszándékkal megegyedülte a szomszéd gazda lányát, összejött ez a Lovacska. Maga így hívta volna. Ha közbe nem szól a közvélemény.

Átkozott banda! Kiforgatnak ezek mindent. Hát érdemes itten tisztességesnek lenni? Dolgozni, pálinkát mérni. Mert szeszt is főz a lelkem. Szóval a neje, az az áldott teremtés. Ingyér, vagyishogy finánc nem látta módon. Csak úgy.

Mostanában ritkán veszi elő a vonóját. Siratja is a párja, hogy mért nem hegedül már a népnek? Mint a Miska csak kiül a gangra s hermonikál. Csak egy picikét, több lenne a haszon. Akinek ő belehúzza a fülébe, két hétig se moccanna a Döglött Lóból.

Ám ő már letett róla. Belefáradt. Húzza az isten, ő nem. Húzta eleget, húzza más is. Húzta zsidónak, magyarnak, németnek, orosz-nak; tótnak meg épp eleget, ebből elég. Mondom, nagy politikus volt a bikfic. Mindig annak húzta, aki éppen a közelében volt. Mást persze aligha tehetett.

Süvem ezért jár hozzá. Merthogy újra jár, reméli, csak nem veszik megint elő azt a cirill dolgot. Mert a végén csak abbahagyták. Ahogy az már lenni szokott.

Reménykedik. Hogy egyszer neki is elhúzza a nótáját. Hogy mindezek ellenére csak megfogja azt az átok vonót. S akkor elmondhatja az unokáinak is: nekem a Döglött Ló muzsikált! Mert hogy ez nagy dolog, maholnap kiváltságnak számít.

De az a megveszekedett Döglött Ló csak hallgat. Nyeríteni régi kuncsaftjai tanították, azt fizették a legjobban. Ha belenyerített a nagybögőbe. Az volt csak szép világ! Ma már a kutya se nyerít, legföljebb ha előbb jól eltángálják.

Itten nem tángálnak senkit. Legföljebb, időnként, mondhatni, hetenként egyszer, néhanap mindennap, a rendőrök. Amikor már nem lehet bírni ezzel a lóra kapott népséggel, s a szomszédok kihívják a jardot. Mert nemcsak kolompárok lakják e tájat, él itt jócskán egyéb nép is. És hát féltik a lányokat, ablakukat, nyugalmukat, aprópénzüket, kocsijukat. Mert mondom, ez a kocsmái népség csak kiül a csárda elé, megesik, hogy a fél utcát elfoglalják, különösen, ha kisüt a nap, s beborítja áldott sugarával a Döglött Ló környékét. Ilyenkor aztán nincs nyugta senki emberfiának. Ki arra téved, holtbiztos, hogy tántorgó emberbe botlik.

Mondom, itten nem tángálnak senkit, legföljebb még egymást. Merthogy megesik, hajba kapnak a kapatos hadfiak s a parázna nőszemélyek. Az aztán a multság, istenigazából. Tetű tetűn nem marad. Ilyenkor jön leginkább az a kék riadó kocsi.

Azért úgy általában itt nem tángálnak senkit. Tángál maga az idő, mivelhogy eltángál fölöttünk. Mint Chagall muzsikása. A művészu-
rak ilyen sületlenségeket ordibálnak, ha két költemény fölolvása közben kieresztik a hangjukat. Hogy itten, kérem, nincsen igazság. S minderről a Döglött Ló tehet.

Mert nekik se muzsikál már. Nekik se?!

És süvem akkor kihúzta a bugylibicskát a Döglött Ló ülepéből. Még idejében. A nemes dolgokkal teli kést az asztalra tette. Azonnal. Kérem, a bűnjel.

S hogy a zsaruk mért épp őt nyaggatják?! Ki hallott ilyet! Kész bűnügyi mozi. A Döglött Lóban keshossznyira. Az árgyéusát!

És a kés megtette a magáét. A Döglött Ló aznap nem húzta le a redőnyt, merthogy lehúzta a rendőrség. A szétzavart gyülekezet visszaóvakodott, s hogy megjött a felcsertől a mi kedves Döglött Lovunk, tánra kerekedett. A kolompár cigány elővette a vonóját, ott az utcán, mindenki szeme láttára, s elhúzta a jónép nótáját. A lányokkal kezdte.

Süvemhez késve érkezett a hír. Bánatában a dutyiban majdnem föl húzta magát. Ha, ugye, nem vették volna el tőle a cipőpertlijét.

Mert mire őt kiengedik, biztos abbahagyja az a koszos Döglött Ló. S legközelebb, ki tudja, mikor fog hegedülni.

Hát a süvem ezt is elbazilikázta. A kés, a kés az oka, nem az indulat! Ha nincs nála az a bicsak, nincs mit belevágni abba a Döglött Lóba!

A Döglött Lóból azóta kitiltották a zsebkéseket.

A NAGY ANTI

A Magyarok a Piávénál: a Kergyík, a Birgyák és a Maklik nótájára

Anti, a Szajnárol, nagy antialkoholista. Ő a nagy Anti, úgy is mondják, szesztelen. Szesztelen, mint erjedés előtt a szörp. Nézi a bort, azt a kövidinkát, a sört, azt a Klein-félét, a pezsgőt, mármint a szikvíztől pezsgő kadart, a törkölyt, hát ezt nagyon nem szereti nézni, a csokoládélikört, azt a barna hánytatót, és nem issza. Olyan nincs, hogy megköstolná. Ha a szájába kerülne, biztos kiköpné, olyan állhatatosan szeszellenes. A rumot jobban megnézi, az unokabátyja tengerész akart lenni, aztán borbély lett Kamuton, ám azt sem ízleli meg. Le nem hajtaná semmi pénzért azt a három-négy söröskorsó portorikóit.

Beül a kávéházba, mondjuk, a Fiuméba – újabban Csaba –, vagy a Körösbe, avagy netán valamelyik kiskocsmába, példának okáért a ligeti Sörözőbe (úgy is hívják még, hogy Gyógygödör, egyszerűbben Gödör, régebben Sörház, nemrég Földgyomra. Valamikor innen indult dicsó útjára a csabai színészet, színpöröknek használták, ma errefelé legföljebb a részegek alakítanak), a jaminai Jobb, mint otthonba (ismered, tudod, miért jobb, mint otthon), a Bartók úti Bartók-terembe (csak itt, a Horthy Miklós útján), a belvárosi Iparba (Ipartestület, ez van kiírva), a zsidó templom melletti Halászsba (már zsidó templom is alig van, az óhitű bútorház lett, az újhitű meg csak lesi), a Zsilinszky, akarom mondani, Dózsa úti Vadkacsába (hajaj, az szocdem hely volt), hajnaltájban meg a Kishajóba (hát ott aztán elringathatod magad)! És csak körbe-körbe tekinget. Egy szó, mint száz, nagy antialkoholista a fiú.

Amikor leül a török cukrászdában, belenyúl előbb az egyik, majd a másik zsebébe, általában valamely belső zsebébe, farzsebébe sose, és kiteszi a placra a költeményeit. Persze hol van már az a török cukrászda, mostanában inkább ezekbe az újmódiakba jár, ott szokta magát elpresszantani. Váradon hallotta, hogy Adi Bandi

a Müllerájban ült így ki a teraszra. És odacsalsa a szomszédokat, boldog s boldogtalant, olvasnák már el a rögtönzéseit. Merthogy ő amolyan rögtönző költő, tudod, ez olyan, mint a dzsessz.

Általában ezek a rögtönzéseit nála napi, de mindennapi, két-három fertályórát foglalnak le ifjú életéből. Le is gépeli rögvest a költeményeit, szóval, amit költeni szokott, hogy mindenki azonnal értse, miről is van szó ebben a Csabában. Akarom mondani beviszi a kereskedelmibe, az aligazgató kenyeres pajtása, és a leányok gépírásórán rajta gyakorolnak. A feleségének egyszer ezt találta mondaní, utána két hétig meg se mukkant. Azért kellett gépeltetnie, mert amúgy elég randán ír, el nem lehet olvasni. Úgyimint:

*Tűvé tettem érted a kerek világot,
És a világ már csak tőből állott.
Mibez kezdjek ennyi tűvel,
Elementem a Hajóba három tetűvel.*

A népek csak néznek, hát te mekkora táalentum vagy, álmétkodnak, nahát! Ki hitte volna, hogy ez az Anti gyerek! Költő, hallottad? Különösen a lakatos Prébojszkinak tetszik. Hogy én? Mondja ő, ja igen, merthogy tud németül is, sprehhen zi dajcs? Persze, csakugyan, úgy bizony, ó, hát én már ilyen vagyok, csak hát ugye nem volt gyerekszobám, könnyű volt Bartóknak, meg hát a szesz, az az esztelen.

Ifjúkorában, mintegy három esztendeje, még mást hörbölt a kricsmikben, a Zöldtakonyban, az Aranykapcában, a Három Nyolcasban, a Sarokházban, a Restiben, a Csempében, a Kékgalambban, a Munkásban, a Gulyásban, a Moslékosban, szóval minden attól függött, hol tanyázott, merre került a városban. Fölugrott az asztalra, döngette a lábával, a valódi lábával, mert akkor még nem mülábakon járt, és mert Krúdy is így mulatott abban a Budában. Három cigány húzta, mindig három, mert Csabán is három a magyar igazság, mivelhogy két cigány csak cincog, négy meg már brummog,

csak éppen a három olyan igazi? Majd mindezt időnként beat-zenére, rockra, polbeat-re, twistre váltotta. Csapongó gyerek volt, olyan, mint az apja. Azt is háromszor akasztották.

Ám akkoriban mindez az ifjú neének sehogyan sem tetszett, bár a három gyerek, Aliz, Paliz meg Klarissz igencsak művelte a jókedvet, amikor a legutóbb is egy vasdoronggal bevverte a szomszéd ökörhajcsár fia lova fejét, már a végén ő is megunt, közójük vágott. Egyszóval, a végén meggyúlt a baja, meggyúlt, mint ereszen az esővíz, a hatóságokkal is, többek között zárt osztályra meg gyomormosásra, úgyszólván elvonókúrára cipelték.

Persze hagyta magát. Volt benne valami finom.

Ez az elvonás aztán addig tartott, míg egyszer elhatározta, a továbbiakban csak költeményeket ír. Szóval, amolyan verseket, csak hát azt, hogy vers, a kutya se érti. Nem Amerika ez, fiam, Magyarország. A kötetét előre elkeresztelte: *Attól addig, semettől semeddig, azaz, ki vagyok én?* Már szinte a névadóját is megtartotta. És jött a váratlan fordulat, és ettől állt csak feje tetejére minden a kisváros lakóinak az abszolút tudatában – nem belépett az antialkoholista ligába? Szóval, a szeszelen egyletbe. Szeszelen, mint ez a tegnapi sör, hallod-e? Azért Anti.

Belépett, belépett, eddig rendben lenne, más is kilépett már onnan, de nem szólt előtte senkinek egy árva szót se. Kezdetben óvakodott attól, hogy nagydobra verje, bár az is igaz, hogy nagydobja a honvédségnél se volt. Tegnap még a Zöldnáthában hánytatta a leányokat, és akkor, föltehetően a másnapi költő időben, igen, igenis költ, úgy költ, mint a kotló, megvilágosodott előtte. Azt mondja, úgy, mint Kodálnak a Hány János. Hogy neki a ligában a helye.

Hát kérem, azóta a város kivirágzott. Mondom, illet még senki sem látott, legalábbis Csabán nem, sőt, biztos, hogy Gyulán sem, én Aradon voltam inas, hát ott sem. Nincs már hepaj az otthonokban, a művelődési házban, Csillag Náci csapszékében, se a Fő téren, se a fogadó klotyójában. És mindenki a nagy Anti dalait olvassa. Már-mint a különféle képpen becézett italművekben. Azt lehet mondani,

tűvé teszik érte a várost. A pincérek még az eddigieknél is jobban kedvelik, mert a törzsvendégeket elég hosszan ott marasztalja Anti fölolvadó délutánja.

Ráadásul nemcsak szavalnak, énekelnek is ezeken az Anti-délutánokon, mélyen az éjbe nyúlóan, és hát Anti eddig elnézte, hogy mások a teájukhoz még rendeljenek valamit. Mások, mert természetesen a kebelbarátainak ezt már nem engedheti meg. *Ha már egyszer barát, Legyen kebel* – srófolta legújabb kétsorosát, és nyakon öntötte meggylével a költeményhez szilvát kérő Prébojszkit, ne pofázz annyit, inkább figyeljél, mi lesz így belőled, tiszta szesztestvér.

Mellesleg legyen mondván, nagy franc ez az Anti. Ha már egyszer nem iszik, legyen belőle valami haszna, és nemcsak hogy belépett a ligába, egyenesen a vezetője lett. Állítólag szervezi a gerlai fiókot is, mert azok azt mondták, ha őket leszoktatja, mármint az asszonyok szóltak, hogyha ő az urukat leszoktatja a leszopásról, hát isten bizony befizetnek neki egy nyugati IBUSZ-útra! Anti, mások szerint Tóni, nekidurálta magát, hogy jobb rá se nézni. A továbbra is iszogató krapekok utálják Antinak még a tekintetét is. Ha nem tartanának az egylettől, biztos leköpnék. Az antialkoholistáktól mentsen meg az Isten.

És a töméntelen teendő közben a nagy Anti, ez a szajnai csávó, új módozatot eszelt ki a fiatalok iszákosságának legyűrésére. Hogy mi ez, az Istennek sem árulná el. Csak a bennfentesek ismerik, akikkel megalakította a szesztelen egyletet. Ők mondják a kevésbé iszákosoknak, hogy Anti mind nagyobb hatékonysággal terjeszti. S hogy a Nemzetközi Szeszelen Liga immáron külhonba, Losoncra is hívja, mutassa már be ott is, mit tud.

A legújabb hírek szerint Anti ismeretlen helyre távozott, se Gerlára, se egyéb külföldi egyetemre. Egyes rosszmájúak azt állítják, látták, amint a Kishajó rekeszében egy istenadta kis kecskegida szájába igyekezett betuszkolni a rumosüveggel megerősített cumit, hogy ezután csak szólítsa Anti helyett per tu Jóskának.

Jaj, ez az Anti gyerek!

PESTI GYEREKEK

A *Taki velki különbség* nótájára

A Csaba cukrászda vele szokott megtenni. Povázsai minden hétvégén hazajön, s rögtön idejön. Haza se megy, minek menne, az apja meg az anyja rég elvált, a testvérei még ilyenkor is bultyiznak, hova menne. Megmondták ők neki, ne menj Pestre, ott se jobb, melózni ott is kell, s te dolgozni úgyse szeretsz, szóval egyre megy, hol vagy. Povázsai mégis Pesten lófrál, érettségi után segédmunkásnak állt, s annyit keres, hogy megvegye a legújabb dolgokat. Nem magnó, magnót nem vesz, arra nem futja, egyébként is utálja ezt az állandó hangzavart, inkább ruhára költi, meg aztán inni kell.

Nem is tudom, mire költi a pénzt, mert nem is annyira ruhára, biztos nem ruhára, mert évekig ugyanabban a nadrágban meg kabátban jár. Persze messziről lerí róla, hogy pesti viselet, Csabára ők hozzák, ezek a pesti gyerekek, vasárnap este fölmennek, pénteken vagy szombaton meg hazaszaladnak, s rázzák a rongyot. Povázsai nem ilyen rongyrazós, inkább csöndes, megelégszik kevéssel is, már ami a fényűzést illeti. Csak beül a Csabába, a volt Fiume Szálló alatti kávéházba, s egész nap ott tanyáz.

Már az üléséről észre lehet venni, hogy ő az, senki más, Povázsai. Úgy senki se ül, mint ő. Akár nekidül a székeknek, akár nem, akár ráborul az asztalra, akár fölborítja, a barátai azonnal kibökik, itt van Lingurár, merthogy egyébként így becézik. Hajdanán a moziban nagy ricsajokat rendezett, mindig ő volt a lehangosabb, úgy tudott bőgni, hogy a jegyszedők még a rendőrt se merték behívni. Ha rossz volt a film, a közönség Lingurár balhéit élvezte. Lingurár különösen az amerikai meg orosz filmeket kedvelte. Az egyiket azért, mert végre valami jó piff-puff, ilyenkor többnyire feszülten figyelt, a másikat meg azért, mert kedvire rikoltozhatott. Visított, hogy, kisanyám, vetközz már le, nem tudod, hogy így nem lehet szerelmeskedni, persze ezt másként fejezte ki, merthogy felöltözve hogy lehet.

Előfordult, hogy ebből politikai ügyet csináltak, tán ezért zavarták el a gimnáziumból, s kellett érettségiznie a gyulai Erkelben, mert ami igaz, igaz, a rendőrök nem szerették. Egy időben több éjszakát is eltöltött a Munkácsy utcában. De hát hol van az már.

Povázsai megcsöndesedett. Nem az érettségi tehetette, biztos nem az, inkább a kor hozta magával. Mégse tizenkét éves már, húszévesen már nem tombol úgy az ember, Lingurár se. Povázsai másban éli ki magát. A szajnai csajok sorra beleestek, az egyiket föl is vitte, nemrég tiltották ki Pestről, ha jól emlékszem, hetedszer, a másik meg, legalábbis nyaranta, Gyulára tette át a székhelyét, s nyugati kocsikban lehet látni, nősülésre persze hogy nem gondolt. Majdnem valószínű, hogy a csajok se, legalábbis a jelek szerint nem. Gyerekkük a lányoknak azóta sincs, ha férjhez mentek is, hamar elváltak, mert hát élni kell, melózzon, aki akar, ők aztán soha, inkább éhen vesznek.

Mondom, azt lehet mondani, Povázsai lovat váltott. Korábban azok a mozis dühkitörések meg Körös-parti bicskázások, most meg ez a megveszekedett búskomorság, kétfelől cigánycsajokkal. Na, persze nem mind cigánycsaj, de ha szajnai, könnyen ráfogják, ha szőke bomba is.

Akad más pesti gyerek is, de Lingurár valahogy kerüli őket. Inkább az itthon maradt fiúkkal lötyög, többnyire azok is szajnai csávók. Még ők inkább megkomolyodtak, bármily hihetetlen, ma már szinte mind családapa. A lányok egyike-másika teljesen elkurvult, vagy éppen svéd férjet fogott magának, a srácok java viszont megjavult. Majdnem mind, még Povázsai is, legföljebb egy-kettő lett sitkós. Hatalmas szakálla megmaradt, s elég furcsán néz ki, ahogy a gyerekkocsit tolja. Persze már rég nem jár se Pestre, se Budára, itthon dolgozik.

Akkoriban, amikor a Csaba volt a törzshelye, még más nóta járta. Valószínűleg művésznek készült, mert egy időben színész barátai is akadtak. Azoknak olvasta föl a regényeit. Nem, ő nem költő, ezek nem költemények, ha a regényt rímbe szedte is, énekelt regénynek

hívta a műveit. Majd minden évben szerzett egyet, volt mit fölolvadni a presszóban. A lányokat ilyenkor elkergette, menjetek a, igen, oda, dolgozom. Ilyenkor elzavarta őket, tarisznyájából kihalászta a tollát meg az irkáját, s egész nap csak írt, álmodott. Megírt mindent, pesti gyárat, budai flasztert, csabai gyorsvonalot, szajnai éjszakákat, Körös-parti himnuszt. Jó trágárul írt, a lányoknak ez tetszett, úgy vihogtak, hogy le kellett őket fogni, s napokat ezen csámcsogtak. Hogy milyen jókat ír ez a Lingár! Tőlem megkapja a Lóbél-díjat.

Szőke szakálla akkoriban rövid volt, csak most növeszt ilyen pópaszörzetet, hogy már itthon van újra. Csinos fej, s milyen magas fiú, hogyne tetszett volna. Erős is, Kőbányán rakodó, mázsákat emel, szóval nem amolyan nyimnyám költőcske. Azt mondja magáról, hogy beat-író. Mondom, azt mondta, amíg írt. Mert ma mással van elfoglalva.

Könyvtárba is járt, a lányoknak ez is tetszett. Olyan okos fiú! A Csabában is csak kitette az asztalra a családregényeket, s falta, mint aki megveszett. Néha még inni is megfeledkezett, s ilyenkor a lányok nem értették, mi van vele, így még részegebb, mint amikor dől belőle a rumszag. Ilyenkor hiába babusgatják, vonszolnák ki a Körös-partra, az Istennek se adná be a derekát, megmakacsolja magát, s felül az első gyorsra, hogy még megnézhesse valamelyik színházat.

Stoppal sose járt, ő nem olyan vagabund. Beat-író, persze, később olvasta Kerouacot, de ő inkább vonatozott. Az egyik barátja, az is szajnai, mellette esett a kerekék alá. Hát ő ezt akarja megzenésíteni, ezt a csabai pesti gyereket.

Kiadóhoz sose vitte? Nem lehet tudni. Csakhogy könyve sose lett, s ő sose szidta a szerkesztőket. Talán magában? Megtartotta magának? Isten tudja. Esetleg a színészeknek? Annak, amelyiket a homokos barátai fölvittek? Mélyen hallgatnak róla. Róla, Povázsairól. Vágbeszterce, olvasta egyszer a térképen, biztos onnan való, Povázska Bisztrica, olvasta. *Csabai pesti gyerekek* lett a címe első családregényének. Mondom, beatnik módra. A llingár csabaiul lógós.

Hogy esett, mint esett, ki tudja, Povázsairól már csak néhányan tudják, hogy Lingurár is. Már nem így hívják, sőt megesik, hogy Povázsai elvtársnak, a másik meg azt kérdezi: y-nal? Mert jóraváló technikus lett. Csak dolgozik, megy haza, hogy sietne, azt nem mondhatjuk, sose siet, inkább andalog, végig az Andrássy úton, az állomás mellett kaptak lakást. Megy haza a családjához, felesége már a másodikat várja, legfőljebb akkor szól vissza, ha azzal heccelik, hogy na, te is ledolgozod a hatvanezretet, merthogy egy gyerek harmincezer, vagyis hogy annyival kevesebb a lakás utáni tartozása, szóval, csak akkor inti le az okoskodókat, mert különben ma is elég csöndes. Majdnem jóra való ember.

Hogy még olvas-e, jár-e könyvtárba, írja-e még a regényeit? Senki se tudja. Valahogy olyan zárkózott lett, amióta hazajött. Az apja azt kérdezte, ugye most már végleg hazajöttél, ő meg azt válaszolta, hogy húsz év. Nem gondolja, de akkor esetleg újra nekivág. Talán majd, ha nyugdíjas lesz, ráér újra beülni a Csabába – ki tudja, Csaba lesz-e még akkor a Fiume –, esetleg ismét odébbáll, fölül a pesti gyorsra, beveszi magát a Vörösmarty cukrászdába, s eladja a regényeit, no meg újra írni kezd. Nem tud ő erről semmit, nem foglalkozik vele, nem is sejti, legfőljebb legalul rejtekezik benne valami. Nem megérzés, nem álmodozás, csak úgy valami.

Nem ül be a Csabába, innen van, hogy senki se tudja, ír-e, családregényt olvas-e. Visszavonult. Benőtt a feje lágya. Megjött az esze. Észhez tért. Csak ne lenne olyan gyanúsán csöndes. Régi zsaru ismerősei először jól megnézték, megint belenéztek a kiléti igazolványába, nem munkakerülő-e, aztán erről is leszoktak. Vagy talán azok is nyugdíjba mentek, avagy máshová helyezték őket sarki rendőrnek.

Ajaj, Lingurár, amikor az hazajött, hogy nevettek a lányok. Megtelt étellel a Csaba. Lingurár ugyan nem szerette, ha hangoskodnak, de hát valahogy csak elviselte a körötte támadt zsvajt. Beletartozott az életébe? Ő maga se tudta volna megmagyarázni. Csak valahogy mindig hazajött, a vonat mindig hazahozta, szombatra, vasárnapra

LÉLEKJELENET

Az Abye båt cso båt no båt nótájára

ritkán maradt fönn. Ha Pesten maradt, mindjárt gyanús lett, a szajnai gyerekek meg széplányok mindig bajt szimatoltak. Pedig sose történt más, mint hogy valamiért fönnrekedt. Például még elutazott Nándorfehérvárra, hogy meglássa, s a hétfői műszakkezdésre vissza is ért. A kalauz csak bámult, hogy ez meg hova az isten nyilába utazik.

Ha jól látom, éppen Lingurár megy ott. A színház előtt tolja a babakocsit, a felesége talán bevásárol. Nem néz semerre, csak előre, néha a kocsiba, nem mosolyog a kocsiba, csak mintha mosolyogna. Elég nehéz észrevenni az arcán, hogy mosolyog. Be se néz a cukrászdába, mármint nem les be a cukrászda ajtaján, amikor eltolja előtte a kocsit. Ha benézne, látná, hogy egy nálánál tán tíz évvel fiatalabb csabai pesti legény keresi a pénztárcáját, merthogy fizetni kéne.

A kert fáit tövig kivágta. Sose tudtam, hogy ennyi góré magasodik a szomszédban. A csupasz kert most mutogatja. Az a régi kert mily más volt! Tele szilvával, leginkább szljukával. Az öreg nem ezt a pálinkát itta.

A kert fái helyén: új fák. Fácskák. Csemeték. Picinyek. Ez a mi Pasónk ültette. Az odvas, vén csoroszlyák helyibe. Üres a kert? Dehogy üres. A jó kétszáz négyszögöles portavég zsendülő vetemény. Kolompír, dughagyma, rózsa, kapor, padlizsán, málna, paradicska, nefelejcs. S itt elől, hol a bukszusok álltak, csirkeól. Jó tojást tojótikok.

A disznóól – üres. Túl közel a szomszéd konyhája. Ide építette az a barom. Most aztán, ha kolbász kell, húst vesznek a hatóságiban. Az egyik kamorát most tisztogatja a mi Pasónk. Vesz belé vagy kétszáz naposcsibét. Hogy teljék a jó tikfiakból nyárra is. Mert meg-esik, hogy naponta párosával kell vagdosni. Jó étvágyú gyerekek.

Az egyik apró, virágtól roskadó körtefa alatt alussza örök álmát az a szerencsétlen kutya.

Hogy is volt? Ki tudja, hogy volt. De hogy megtörtént, kétség-telen. Maga a bizonyosság. Ez a mi csabjanszki életünk.

Megbolondították. Aki csak jött, acsarkodott vele. Persze vad kutya volt az istenadta, de hát nem ő tehetett róla. Akárki jött, láncait tépte, ám a legkisebb gyerkőc is odaszemtelenkedett, heccelte. Egy-két lépésre a feszülő lánctól. Tovább egy tapodtat sem, mert még megharapja őket.

Az udvar is más. Az a jó eperfa már a múlté. Utóbb már nem roskadozott úgy a fekete epertől, gallyai kikezdték a szomszéd ház falát és padlását, oly erős volt, hogy feszegette a cserepet is. Az egész udvart beborította, s csak nőtt, az égig meg vissza, termés nélkül. Élősködő, neki a tövinek. Az egész udvart föl kellett szánta-

ni. Helyén kubikgödör, majdnem Bohn-gödör támad, ha engedik. Tudjátok, hogy megáll, ha hagyják, Csabán a víz.

Az udvar most gyümölcsöskert. Olyasféle lesz, ha fölőnek ezek a csemeték. Itt labdát kergetni már aligha lehet. Persze ez az új nemzedék már jobban figyel a gépkocsikra, mint mi a lovakra. A lovak is eltűntek. S velük együtt, álmainkon túl, ezek a gyermek-zsivajjal teli, téres udvarok.

Az olajbogyók helyén is: meggyfák. Már gyűjtik a befőttessüveget, visszavinni úgyse érdemes, a kamora mennyezetig tele, ha fölőnek, csak aláteszik. A régi öregek ezt még nem tudták. Eperfát ültettek. Persze ahhoz elég volt a zsíros kenyér is. És milyen volt! E befőthöz már nem illik. Más világ, ugye.

Az olajfák alatt, jó öt lépésre, kútágas árválkodik. Már csak egy csupasz oszlop. Se keze, se lába. A kútban békalencse, a lovak ezt biz' meg nem innák. Csak prüszkölnének, hogy vidd a fenébe. Akkor szedte szét a mi Pasónk a kutat, amikor fölhúzta rá a kutyáját.

Nősüljön? Ide? A bátyját még tudóбай vitte el, most hűgát az apjuktól örökölt vérbajféle. A nővére maga neveli a három gyereket, az ura nagy állat, rosszabb volt, mint ez a kutya. Ő volt az egyik boldítója. Vitte haza a lotyókat. Míg egyszer Mara elzavarta.

Nézd az arcát, negyven sincs, de öreganyádé is simább. Igaz, földes szobájuk már nem földes, finom linóleum borítja, tévé, mosógép meg minden, a falon amerikai mozzinészek, de Magasék nem üdülőhely. Naponta kocsiszám rakni a téglát, cserepet, a szülés ahhoz képest nyaralás volt. Szóval, otthon a kis árvák. Igaz, már majdnem padlós szobában. És hát az öreg műhelyéből is szoba lett. Csak Évának sikerült. Emeletes házban lakik, az ura is becsületes. Még jó, hogy az a kutya nem hozott haza asszonyt.

Mama, az a piciny kis asszony? Már harminc esztendeje elszédült. A mosónők korán ájulnak. Hetvenhét évével még állja a sarat. Nem úgy az a kankós öreg. Szél érte. Mint az apját, tán harminc éve, csak lógott a szép, karfás árnyékszéken. Valakinek emelgetni kell azt a rosszcsontot. Még a seggit más is törülgetheti, emelgetni itt a

Pasó. Apró, kemény gyerek. Tiszta tekintetű, jó borostás. Érettséigzett. Most lányok után kajtasson?

Az emeletes házak ideérnek. Pasó meg csak veti, nyesi, ülteti a kert jövődjét. Hogy majd kiirtsák ezt is, akár a Kastélyi-szőlőkben ezer éve termő kertes, szőlős tanyákat.

Tudja, jobb lenne emeletesbe menni. Csak olyan ostoba. Oda asszonyt vinni. Csak olyan hihetetlen. Gyereket csinálna. Csak ezt ne látná. Csak ne lenne ilyen barom.

A kutya is szeret élni. Szereti a szabadságot. Állandóan láncon lenni? Hát ki bírja ezt? Csuda, hogy megőrült? Egy éjjel letépte a láncot. Csodálták a házban, hogy hirtelen csönd lett. Újra hallhatták az első békabrekegést.

Pasó korán kelt, műszak előtt szétnézett a baromfiaknál. Jézus Mária, ott vacog a kutya. Megjuhászodott. A sarokban áll, és cidrizik, mint Feri, amikor kiúszott a jégből. Úgy félt, hogy most olyan szabad, s bárkit megharaphat. Attól remegett? Vagy tán megszakadt benne valami?

Ki tudja. Legföljebb az a kenderszakállú atyaúristen, aki néha lopakodott az eperfán, s úgy rájuk ijesztett. Babonásak a csabjanszki népek. Persze immár magyarul. Nagyobbrészt. Beolvadva, fölszívódás előtt két pillanattal. Éjféli harangszó előtt.

Az még hagyján, hogy állandóan idegesítették. Előtte való nap ájtött a szomszéd, s olyan részeg volt, hogy ha nem fogják le, megharapja a kutyát. Pedig, mondom, nem akármilyen kutya volt, akkora, mint egy borjú. És a szeme mindég vérben forgott. De ez a harmadik szomszéd meg akkora, mint egy bika.

A kutya ezt már nem viselte el. Belerokkant. Megviselte a dolog. A lelkire mehetett. Mert egyébként, végeredményben, mindég bírta cérnával. Volt lélekjelenete, ami az utolsó pillanatban megmentette a teljes örülettől. Vad volt, de még bízott. Hátha egyszer más világ lesz. De hogy őt egy ember megharapja!

Pasó mit tehetett. Öregapja vasvellájával odaállított a kutyához, és szép csöndben hurkot tett a nyakába. A kutya hagyta. Tán hogy

neki már mindegy? Vonszolni se kellett, ment utána. Odakötötte, és szépen fölhúzta. Az akasztott kutya most az egyszer jól viselte magát. Örökre elszenderült ott fenn, az azóta már fölaprított kútágas hegyiben.

Pasó, az értelmiségi gyerek, rongyos kabátujjába törli a szőrös kékít ellepő izzadságot, ásóval szedi le a cipőjéhez tapadt jó csabjanszki sarat, s betér a budí melletti volt kecskeóiba. Hajdan, tán tíz esztendeje, huszonhat évesen a Kishajóban reggelig nem hajtott föl annyit, mint most egy szempillanat alatt. Elégedetten keserű mosoly ül az arcán, s kiül a hátsó ház előtti kispadra, lesni a napot. Álmodni, valami mást.

A feleségem azt mondja: nincsenek csodák. S ezzel lélekjelene-tem be is végezhetném, ha Pasó közbe nem szólna. Tudod, mi kéne ennek a háznak? Egy jó dun-dun golyó.

ÁDLER JÓZSI KECSKÉI

A Kiszazonya, cso aj gépeliu kárvinye nó tájára

Órá aztán senki sem foghatja, hogy parasztgyerek, dédanyjának, Róza néninek vegyeskereskedése volt a Zsilinszki utcában, maga pedig nem egyéb, mint forgácsoló a szerszámgyárban, de hát jó lenne úgy élni, mint a doktoroknak. Elizabettnak sem tetszett a dolog, mit kezd ő másfél száz kecskével, persze a pénz neki is jól jönne. Szeretné úgy jártni a fiait, mint akinek mindenre futja, és hát egy forgácsoló szakmunkás meg egy érettségizett adminisztrátor igen-csak kapaszkodhat, ha vinni akarja valamire.

És ötletnek nem rossz az a százötven darab kecske. Az újság is írta, szinte mást se tesz, hogy mennyire kapós a dollárpiacra a magyar kecske, állítólag százötven forintot is megadnak egy kiló gyöngö gida húsért. Még ha kevesebb is valamivel, üsse kő, jöjjenek azok a bakkecské! Látott ő már kecskét dróton, nem is egyet, édesanyja, Koritár Erzsike szinte avval nevelte föl őket, amikor a háború után nem volt tehentej, egész nyáját legeltettek a pázsiton, kapott is a kecsketejtől akkora vérszegénységet! Nemrég meg a gimnáziumi kiránduláson, külföldön vette észre, hogy Bánffy hunyadon ma is erősen tartják, csak épp sztalintehéennek hívják. Hát, ha az ő aranyos ura így akarja, legyen.

Ádler Titusz és Ádler Richárd, ez a két gézengúz különösen örvendezett, amikor meglátta a kecskenyáját. Sose hitték volna, hogy létezik ennyi gida, és hogy így mekegjenek! Óriási, nézd a bogyókat, már úgy pattognak, mint a pingponglabda. És apu milyen jókedvű.

Volt is oka Józsinak a somolygásra, az egész megyét végigfurikázta, míg összejött ez a csapat kecske. Hol van már az az idő, amikor minden csabai háznál kecskét tartottak, a kecske kiment a divatból, a kecskét már csak az veszi észre, akinek annyi sütnivalója van, mint neki. Meg persze azok a balfácánok, akiktől bagóért vásárolta. Vett egy öreg Trabantot, abba gyömösölte a faluvégi gidákat,

és már röpitette is őket a nagyréti tanyára. Mert mondanom sem kell, anyósáéknak volt ott egy kis háza, hozzá némi kert, vetemény, eszkbált gyorsan valami ólat, és odatelepitette a nagyreményű kecskefarmot. Persze előtte helyet cserélt az öregekkel, akik már úgylis megunták a tanyasi életet, egyébként is csak azért maradtak véglegesen a különben csak tavasztól ősziig lakott tanyán, hogy a városi házat eladhassák és abból szövetkezeti lakásba költözhessenek a gyermekek. A két öreg folyton attól rettegett, megüti valamelyiküket a guta, és akkor mit csinál a másik. Még ha lenne is ló, akkor se tudna egyikük se fölpattanni reá, hogy orvosért vágatasson.

Mondom, egy időre így mindenki jól járt. Józsi a lerobbant, ennek következtében nem csoda, hogy tízezerért vett kocsival csak-csak bejutott az üzembe, és teljes szabad idejét kecskéire áldozhatta, közben nagy álmokat szöve a busás haszonról. Még akkor is csak ábrándozott, amikor a harmadik eperfánál leállt a motor, s bütykölhette, hogy beérjen a műszakra, meg akkor is, amikor jó erős sóprúvel gereblyézte a meglepően gyorsan gyarapodó kecskék tömérdek bogyóját, vagy midőn visszahozta őket a téesz káposztásából. Hogy ő ebből mekkora házat épít a Körös-parton! Oda, a főorvosék meg a fodrászék emeletese közé, van ott még szabad telek, rég kinézte magának, csak addig el ne keljen. Alul garázs, fölötte konyha, miegymás, azon pedig a szobák! Esetleg még egy toronyszoba is a kicsinyeinek, hogy jó messze ellássanak. Ha tiszta az idő, akár a zarándi hegyeket is nézegethetik a padlásról. Az embernek nem is kell útlevel, innen a Körös-partról külföldre ellát az ember. Meg itt a víz is, jöhet a nyár, még csónakot is vesz ezeknek a betyár kölyköknek, érezzék jól magukat, ő gyerekkorában csak leste, amikor a vagányabb osztálytársai ellopták a nádvágó ladikot, vagy amikor a gyógyszerész bácsi végigevezett a Körösön. Hát nem, az ő gyerekei már másképp fognak élni.

Erzsike, vagyis hogy Elizabett? Azt lehet mondani, unta a banánt. Nem is annyira a kecskebogycát, mint inkább az egészet. Jó magyar kútágas állt az udvaron, a mosógépet ki se hozta, mert

hát a villanykörte e tájon nem terem meg, a budi sárfalát a Jóisten tartotta, bizony a lakótelepen máshoz szokott. Négy-öt év tanyán, és megszedik magukat? Legyen, ha nincs más. Józsinak igaza van, nem azért, neki most nem kell az irodába bejárni, kivette onnan is az ura, ő is csak azért maradt a gyárban, mert ha összejön a pénz, onnan akar nyugdíjba menni, esetleg a szakszervezet sem nézné jó szemmel, ha a személyijébe azt íratná, hogy magánzó. Megtehetné, mindkettejüknek könnyebb lenne, de hát az a fizetés se kutya, meg tápért, ezért-azért úgylis gyakran be kell menni a városba. Meg így délutánonként sűrűn el tudja hozni a gyerekeket.

Az öregek? Ők aztán primán érzik magukat, semmi panaszuk nincs. A körzeti orvos már unja is őket, állandóan ott vannak, be akarják hozni az elmaradást. Ricsi és Titi a mindenük, ha nem kéne annyit orvoshoz járni, ők lennének a világon a legboldogabbak. Megteszi így is, szinte megfiatalodtak, erre a néhány csabai eszten-dőre majdnem teljesen az övék lehet a két unoka, jobban babusgatják őket, mint hajdan a sajátjukat. Vénységükre bolondul boldogok lettek. A tanyát ott egye meg a fene, kínlódjanak a fiatalok, nekik már se kecskefejéshez, se bikahizlaláshoz nincs kedvük. Ez a mi Böskénk jól választott, törekvő fiú ez az Adler gyerek. Manapság kukkerral sem talál az ember ilyen dolgos fiatalembert.

Titi meg Ricsi Jani tata meg Erzsi mama mellett úgy érezte magát, mint még soha, azt csináltak, amit akartak. Az apjuk meg az anyjuk sokkal nyugösebb, mindenért rájuk szólt, állandóan csak rohangált, nem ért rá velük játszani, most meg tanulni is könnyebb, mellénk ülnek és velünk bogarásszák a tankönyveket. Azt mondják, olvassunk nekik ezekből a szép mesékből, mert ők még ilyet sohasé hallottak. Ha meg rohangálni támadt kedvük, kimentek a tanyára, s amikor nem látta senki, megnyergelték a legszebb gidákat. Aranyélet ez, csak az apjuk ne káromkodna annyit.

Józsi úgy gondolta, ott a téesz vetése, legelésszen csak az ő egy szem nyája, csősz arrafelé nem jár, de a káposztát tényleg kár volt a kecskéire bízni. Úgy eltűntették az ültetvényt, hogy Józsi

megszéppent, mi lesz ebből, csapnak ezek a kommunisták akkora patáliát, hogy még a végén becsukják. Mi tagadás, ezt elég könnyen megúsza, mert a téesz megfeledkezett a káposztásáról; Józsi munkaerő-átcsoportosításra, profilváltásra vagy valami hasonlóan korszerű dologra gyanakodott, mindenesetre a kecskéi által fölfalt káposztát senki sem kereste. Na, ebből nem lesz baj, járhatott a fejében, és már azon gondolkodott, kinek adja el a kecskéket: közvetlenül a nyugati kecskefogyasztóknak, vagy fogadja el a külkereskedelem közvetítését? Na nem, a sáp is neki kell, esetleg egyenként nyugatra menekíti az ő hízott kecskéit. Rendben van, akár százötvenszer is kimehet, mégsem fogy el a dollárja, de vajon kap-e annyi útlevelet, és mit szólnak hozzá a vámosok? Mondja talán azt, hogy a nyugati ösmerősei szeretik a kecskét, ajándékba viszi, ám mi legyen akkor, ha a fináncok kisütik, hogy a kecske magánkivitele tiltott dolog?

Sajnos, erre már nem került sor, a kecsketerv füstbe ment. A táp az oka, az a marha táp.

Először azzal állított be a boltba, hogy tápot kér. Adtak neki, és a gidák még jobban mekegtek. Állatorvost hívott, aki fölvilágosította, mint később kiderült, a feleségét is, hogy talán a csirke táp teszi a túlmegegést. Akkor változtatunk a módszeren, legközelebb kecsketápot kért. A kereskedőleány csak ámult, hívatta az üzletvezetőt, aki mégiscsak jól képzett káder, és Józsi vihette is haza – tegyük hozzá: megvidámodva – a kecskéknak való felfújószert. Mert ugye ott a téesz vetése, meg ugye nemrég a káposztása, de hát ő gyorsabb növekedést akar, így csinálja ezt mindenki, hol van már olyan csirke, amelyik nem tápon nő föl, még a tanyákon is? Tápot neki, csak meg ne fulladjon, és akkorára nő, mint egy tűzok, hát még a kecske.

Hát ettől az újfajta táptól már nem mekegett egy kecske sem, épp ez tűnt föl az asszonynak. Csak egy kicsikét későn. Elizabett természetesen egész nap a tanyán téblábolt, nyalatta a tápot a nyájjal, úgyannyira, hogy azoknak már a legeléstől is elment a kedvük, hát még a kecskebeszédtől. Józsi aznap túlórázott a szerszámgyárban,

megkésve érkezett haza, de azért megütötte a fülét a nagy csönd. Sehöl egy mekegés, teremő Isten, itt valami büzlik.

A lődoktor azt mondta, na, fiam, erre keresztet vethetsz, hiába, nem vagy te se paraszt, se mezőgazda, építs inkább pisztrángost. Ha Józsi nem lett volna ekkora bajban, tán még fog rajta a szó, gyorsan túlad a mekegéstelen nyájon, esetleg akad valaki, akinek meg éppen ez tetszik, és a pénzt halastóba fekteti, ám így képtelen volt elérteni a célzást. Merthogy az üzletvezető haltáppal kínálta meg az ő többre érdemes kecskeállományát.

Józsának egy szerencséje volt, hogy olyan áldott jó a természete, azonnal vigasztalódott. Az egyik gyári maróseleány, igaz, tíz évvel fiatalabb a feleségénél, azonnal befogadta.

– Tudod, a feleségem a hibás. Elizabett egész nap a kecskéimmel volt, mégiscsak észre kellett volna vennie, hogy az állatok nem úgy mekegnek, ahogy szoktak. Én reggeltől estig kulizok, termelek a gyárban, bevásárolok a városban a családnak, hordom a tápot, és akkor ilyen marha asszony legyen, hogy ne vegye észre a galibát! Most aztán megnézheti magát.

A két gyerek hamar fölhalálta magát, az iskolában már azzal hencseregnek, hogy nekik lesz a legfiatalabb anyukájuk. A kecskéket meg? Ugyan, azokkal ki törődik, úgyse lett volna abból semmi. Nagy marhaság az egész.

Egy kecskét tegnap tartóztattak föl a Szent István téren. Nem bemerészkedett a szemtelen a Fő térre?! Úgy mekegett, hogy jobban nem is lehet. És igen, csak nyalta, csak nyalta a csabai flasztert. És közben bizonyára azt mekegte:

– Bözsi lelkem, Elizabett, hol vagy?

Hogy a tanyán nincs, az biztos, merthogy ő onnan utolsónak jött el. Hiába várta, hogy kapjon már tőle egy kis kacsatápot.

ERESZ ALATT CINKEFÉSZEK

A Kapkodovalyu aj vakpali nótájára

Aznap épp azt írta meg az újságban, hogy mégiscsak disznóság, mennyi disznót tartanak Jaminában még 1979-ben is. Mert jó, jó, kell a sertésdisznó, ugye, a népgazdasági érdek, meg meggyás, na de ne a Városban! Már az a Hizlalda is sertés egy dolog, nyugodtan kivihetnék Kígyósra, ne bűdösítse be a várost! Micsoda bűz jön onnan. Meg hát ezek a háztáji udvarokon tartott mangalicák! Néme-lyik sertés gazdája arra se veszi a fáradságot, hogy tisztába tegye a disznáját, hogy a trágyát eltüntesse!

Már majdnem azt mondta, miért nem vesz sprét? Bele a ganéba, bele az illatosító permetet!

Jaj, csak el ne olvassa Hridlicska is, mert még magától kitalálja, mi a megoldás.

A Gulyásban már az asztal lábát szorongatta. Dologidőben általában itt üti el az időt, mindig akad cimborá. Persze újdondász is, de szolgálaton kívüli üzemrendész mindig. Csak isznak, délben esznek, mert a szerkesztőségéből már tízkor távozik, hogy megy ebédelni, aztán vacsoraidőben szokták kidobni.

Dimát akkor egy rendész jól kiosztotta. Igaz, neki nincsen se hatya, se disznaja, de a család még tart, s ami igaz, igaz, aki szereti a lacipecsenyét, ne szidja a disznónak még a piszkát se.

– Zabálni szeretsz, ugye? A disznószart meg ki nem állod! Pedig abból lesz az a világhíres csabai vastag! Az amerikaiak többet adnak érte, mint a gyulaiért! Hát hogy gondolod? Végiggondoltad te ezt? Nem csak úgy az orrod után mentél?

Dima már úri gyerek. Az apja még anyyi állatot tartott, hogy a drótostót nagybátyja is irigykedett. Fölvitte az isten a dolgot! Föl, bizony, fölvitte, gyere, kóstold meg! Most meg ki nem állja az őlszapot. Talán mert nem volt gyerekszobája?

Akinek volt, annak is bűdös, szóval ki érti ezt!

– Fiam, neked a dolog bűdös – szokta mondogatni a drótostót felesége.

Ez azért nem egészen így van. Dima, a hírlapíró, végre leérett-ségizett, így már tényleg értelmiséginek számít. Értelmiségi, azért bűdös neked a disznó!

Dima eredetileg villanszerelő volt a villanszerelőknél, járta a megyét, nagyon ügyesen szerelte a villanyt. Igaz, néha a tisztaszoba helyett a budiba szerelte a csillárt, de hát ez más részeg emberrel is megesik. Máskor meg, fölpattanva motorkerékpárjára, a tyúkbélnék becézett kábelt végigfektette a Sarkadtól Csabáig tartó úton. Föl-kapta a tekercs végét, és a motor csak húzta-vonta. Káromkodtak az arra járó tehenek, folyton belébotlottak. A motoros rendőr meg utána, fogják meg, örült! Máskor meg azt hitték, tolvaj.

Szóval, nagy villanszerelő volt, míg le nem érettségizett. Mária néni, a gimnázium tanára igencsak kedvezett neki. Bár nem volt éltanuló, különösebben szép sem, de amúgy férfi kinézete volt. Főleg, amikor benézett a vékonydongájú Mária mama szoknyája alá. Meg kell mondani, nem kíváncsiságból, hanem részegségből. De hát az asszonyi állatnak az egyre megy. Ha már egyszer benéztek neki, csak figyelembe kell venni.

Nem is bukott meg. Megkapta a hármast, s ettől Dimának olyan kedve kerekedett, hogy! Leitatta a vizsgaelnököt, persze csak utána, hisz annyira bennfentes azért nem volt, s kijelentette, hogy ő bizony író! Úgy is lehet mondani, elbeszélő, nagy ritkán regényszerző.

Másnap el is vitte a második regényét a helyi lap főszerkesztő-jének. Szóval, az üzemi laphoz, a villanszerelők szerkesztőségébe. Hogy ő most érettségizett, vérbeli munkásgyerek, így vele igencsak megerősödött a szocialista indítékú értelmiség. Hogy az apja disznókat is tartott, nem mondta, hisz ma nem a parasztok vannak hatalmon, ám ő már villanszerelő, s akkor most nyilván munkásértelmi-ség. Nem beszélve a regényeiről, hisz azokkal akkor is értelmiséginek számítana, ha csak négy osztályt végez, mint az a drótostót nagybátyja meg a Libatömő N. V. igazgatója, persze a drótosról sem szólt.

A szerkesztő igen meghányta-vetette a dolgot, meg kell azt gondolni, s leugrottak a Gulyásba. Valamikor iparosember volt ő is, megérti ezt a föltörekvő, ifjú proli nemzedéket. A tizedik pohár után már tegezhetette is ez a Dima gyerek. Ami azért is figyelemre méltó, mert még csak gyakornok se volt. No persze a gyakornokok még nem tegezheték, ahhoz bizony sok egyéb kellett. De ez a Dima mégiscsak más eset. Csabai is, munkásgyerek is, nem utolsósorban felnőtt ember, immár értelmiségi, és hát munkásregényeket ír. Nem utolsó szempont.

Azonnal fölvtették, rögtön munkatársnak, s azzal a fizetéssel, amit villanyszerelőként kapott. Nem ezernégyszáz, mint ezeknek a kis hülye, kezdő diplomásoknak, ezeknek még be kell nőjön a fejük lágya, sokat kell még nekik tapasztalniuk, ajaj! De ez a Dima.

Hát Dima másnap már vezércikket írt. Még nem ezt a jaminei disznóságot, valami mást. Ez se volt sokkal jobb, de a lapnál annál inkább értékelték. Persze amott, a Gulyás csárdában. Jó munkástéma volt, üssünk az imperialista föllazításon, miattuk nő olyan lassan a fű! A második vezércikke meg arról szólt, hogy növelni kellene már a munka termelékenységét, szóval Dima kész közgazdász lett. Az emberek csóválták is a fejüket, hogy ennek a Dimának minden sikerül. Szerencsés csillagzat alatt született.

A regényei ugyan sehol sem jelentek meg, a saját szerkesztője se merte vállalni őket, nehogy azt higgyék, hogy nem ért hozzá. Azt mondta, ezen még csiszolni kell, lásd az én dolgaimat. Dima persze csiszolásra nemigen ért rá, a Gulyás minden idejét elvitte, s hogy újságíró úr lett, újabbat sem írt. Ha az ember ilyen komoly állásba jut, meg kell becsülnie magát, csak nem lopja regényírással azt a drága időt. Amikor olyan jó ez a cikkszerzés. Az ember ebben tényleg ki tudja magát fejezni.

– Ha tudtam volna, hogy az újságírás ilyen könnyű, sose mentem volna villanymézőnek!

– Nana – szokta közbevetni a szerkesztője –, akkor nem lennél ilyen sokat tapasztalt és éber munkáskáder.

Néha azért azokkal is összeült, akik ugyan nem kevésbé munkáskáderok, de hát a szerencsétlenek előbb főiskolát végeztek, s néhanapján egészen a hatásuk alá került. Rendes gyerekek ezek, mondogatta magában, mert hangosan nem merte volna, a felelős szerkesztője nem szívelte ezeket a suhancokat. Egyszer aztán úgy fölbiztatták, azt hiszem, a Halászbán, hogy kanyarított egy akkora közgazdasági tárcát! A címe valahogy így hangzott: *A boldogtalan tehen.*

A szerkesztője már ettől rosszul lett.

– Ki hallott még boldogtalan tehenről?

– Előbb olvasd végig, aztán szólj!

Fülespusztától Füleslegelőig amolyan hét mérföld. Egy Fülesen az istálló, más Fülesen a fű. Itten alszják, ottan eszik. Itten tejel, ottan delel. És akkor ötlet patkolni akarják.

– Jó, jó, van benne valami, az indítás érdekes, de mi süll ki belőle?

– Mondom, olvasd!

Messze az a messze, napi hét mérföld oda, ugyanannyi vissza. A vezetőség patkoltatnyi akar. Ennyi tehen s mennyi jövés-menés, tehen borgia hogy bírnya? Allig-allig. Allig tejel, ollan fáradt, ollan törődött a talpa.

– Honnan veszed ezeket a bírnyákat? Csabán nem így mondják. Talán Méhkeréken?

– A katonaságnál hallottam. Folytasd csak!

No de mindezz sömni. Mondí az amerikai tehenész: boldogtalan ez a holstein-fricc! Nálunk nem ütök durunggal, nem abajgatják istenkáromlással, csak simogati, csak türiügeti, csak cirógati őtöt az amerikai gazda. Ettől tejel ottan többet, itten alig.

– Na, vigyázz, itt valami nincs rendben. Csak nem kerültél az uszályukba?

– Én, öreg, hogy gondolod? Ez így esett, csak egy kicsit megcsavarintottam.

Patkoltatnyi, patkoltatnyi! Ha a lúnak jó, megteszi a birka tehennek is. Ha patkó kerül reája, bizonyára kérődzeni is szívesebben fog. Mert így még kérődzeni se szeret ez az átok tehen. Aláül a fejőnő avagy a fejőgép, s

úgy rúgja sajtáron avagy fartájon a fejőipari szakmunkást, hogy arrul kódol. Mert minek ötet annyit fejni, nem fejőstehén ő, hanem csak egy marha. Marha boldogtalan tehen.

– Ne bomolj, ha én ezt közlöm, mehetünk a kóterba! Az elvtársak nem szeretik az ilyen csúf beszédet.

– Miért, ez csupa népiesség!

Ej, te tehen, bitang tehen! Mit képzelés te itten? Patkót rája, patkót rája, attól nyó a kurta!

– Ne marhászkodj, tényleg megpatkolták?

– De még mennyire! Pincér, jöhet a nyócadik kör!

Na de mindez sömni. Csak ne pofázzon nekünk az amerikai.

– Látod, ezt már szeretem!

Még föllázzíti a mi tehenvilágunk.

– Jóóóó! Illetve ... Hogy is mondod, tehenvilág?

Otthon mondi, ne itten, hogy patkoltatnyi nem szabad.

– Igazad van, otthon mondja, Amerikában a mustrás anyjának!

Árpád apánk szilajmarha-csordája is kapott früstökre ennyi verést, oszt ugyi mégis.

– Úgy ám!

Mégis áll még Tehen Magyar Ország!

Ugyi. Amerika nélkül. Slesszvig-fricc, sicc!

Dima.

– Hogy érted ezt a Tehénmagyarországot?

És Dimát akkor majdnem kirúgták. A szerkesztője éber ember, tudja, mi a dolga, még részegen is. Ilyet ő nem ereszt el, és amiért így beugrasztotta, ki vagy rúgva!

Teljesen persze nem rúgta ki, mert tovább ittak. De Dima akkor úgy megrémült, hogy többé nem ült le azokkal a taknyos gyakornokokkal.

Örült, hogy megúsza. Őt többé nem verik át, egye meg a fene az irodalmat. Ha egyszer Csabán nem értékelik. S gyártja tovább a vezércikkeit.

Gyermeknapra köszöntő. Ülök a parton, a déli verőn. A tornáccon, Csabán podsztvena, az árnyékban is vibrál a forró levegő. Az eresz gerendáján öt éhes, csipogó, sárga csőr tátog a kétpercenként megjelenő cinke mama felé.

Másnap este se ment a fejébe, miért húztatják neki, hogy Eresz alatt fecskefészkek, cinke mama, sírva nézlek.

A SZIK SÓHAJA

A Sztári bíres Jaminában nótájára

Micsoda szik, sóhajthattak az első Csabai Tótok, micsoda vizes rét, föltörni való ugar, lehet itt Paradicsom, a felföldi havas után végre szabad föld! A Csabai Tótok tán csak álmukban sóhajtoztak, tenger volt a dolog, a csabai róna a szüzesség százada után férfiakra várt. Mélyen bele az ekével, boldogságában nyöszörgött a csabai föld, megáldlak, ne félj, szülök néked olyan otthont! Csak törj be, Csabai Tót, trágyázz jószággal, termékenyíts tetemeddel, meglásd, megéri, meglásd, boldog leszel!

Már a szik, ez a terméketlen semmi, milyen tüzes szerető tud lenni. A legszívesebben magához ölelne, szinte könyörög, hogy óhajtsd, hogy ne hagyj veszni, ne hagyj cserben, tégy vele akármit, a tiéd! Áss kutat, borítsd be vízzel, s a szikból élet fakad! Vagy csak egyszerűen vágj át rajta, legalább kocsit legyen rajta, de használjon, használni tudjon, a javadra legyen! Jaj, ez a szik micsoda semmi föld, mégis hogy akar, hogy segítene, csak hogy ne fuss el te is! Ne felejtés el, Csabai Tót! Tégy magadévál!

Hát még a gyöp! A magyar Csaba begyöpösödött háza helye. Termőföldjén csak az elvadult hajdani élet, a török levágta, temetetlen magyar csontján nőtt csipkebokor, ide fát is ültethetsz! Élet ez, ha akarod.

S lett élet. Csabai Tót élet, hamar sártemplom, hamar lutheres gyülekezet, ájtatos tót ének, kistemplom, nagytemplom! Csak nézd az akácát, szagold tavasszal a kibomló virágot, fald a csabai csjapkát, a csabai akác! Nem akármilyen, olyan, mint szerte a Magyar Alföldön, olyan mély gyökeret ereszt belénk, kitiltani ma sem lehet. S ha bontják is a tanyák kertjét, csak nézz szét a csabai piacon, szerdán és szombaton, ámulhatsz, micsoda élet. Jó szagú szilva, barack rogyásig, míg bírják a maradék tanyák, mekkora paprika! Ha gyerek ólálkodik a kocsiderék óriás húsos paprika körül, a gazda

nem bánja, kóstold, marad nekem elég! Páne Boha, uramisten, a gizzaz helyén Kert-Csaba ez a Tót-Csaba.

Hét szilvafa a szegény embernek is jut, már ha szerencséje van, ha abból még nem tud is megélni. De legalább szljuka legyen a kenyérhez, az Úr méceseséből mártogatott olajhoz, mert tenger lett a Csabai Tót, a végén föld se jutott, föld se maradt, legföljebb az alvégi meg a felvégi temetőben. Mert úgy elszaporodtak, úgy szerették egymást, meg úgy futott Csabára a felső-magyarországi nép, hogy csak, na. Keresték a boldogságot, Csabán tán megtalálják, az Alföld merő élet! Ha ott sem lehet boldogulni, hát hol?

Szikszava, meg a többi, Jamina, a szegényebbje kiszorult a Városból. A város körül mind több pocsolás utca, hol megáll a víz, semmi pénzért el nem folya, hogy nyár derekán száradjon csak föl ez a sokutcányi pöcegödör. Állhat neki öregtemplom, ez a népesség oda minek menne? Mégis jár, menni kell a gazdával, meg hát a Bozse moj hátha segít. Micsoda házak a Városban! Tán ők az első telepesek? Aki meg nem bírja, fusson új faluba? Hátha ott lelnek reá a Paradicsomra? Hát mégsem Paradicsom ez a Csaba? Nem mindenkinek Paradicsom? Akár dolgozol, akár nem? Aztán meg futhatsz, mert tót vagy?

Prisztavok, hány prisztavok! Odaállított, prisztaveni, mert élni kellett, s ha nem akartál továbbállni, vagy itt nyomorogni, egy szegényből tüzet csinálni, odaálltál cselédnek valamelyik nagy házhoz. A gazda csak hozzád adta a sokadik leányát, örülhetett, hogy föld nélkül is férjet kapott. Úgy kell neki!

Janó inkább megszökött. Fölnyalabolta az ő kedvesét, és irány Jamina. Futott oda a mindenféle napszámos, csak minél messzebb a község városházától, túl a gödrökön, hol nemrég még szőlő virágozott, s ím, itt a téglagyár. Az ipar, pajtás, az ipar, az itt a jövőendő, van itt annyi agyag, hogy az unokáink is megélnek belőle; Bohnék fölfogadnak, földed sincs, mégis megélsz.

Hogy alig-alig? Hogy a Bohn-gyárban is robotolni kell? De legalább robotolhatsz, nem kell továbbszaladni, otthon maradsz,

Nagy-Csabán! Csaba mellett, immár Jaminában, amelyet a Város urai Erzsébethelynek kereszteltek. Nekik aztán hívhatják, ahogy akarják, Jamina vagy te, Jaminánk, szegény csabai utolsó otthoni menedéke.

Janó nem volt rest, jöttek a gyerekek, Szikszavára tán havonta ha ellátogattak, hogy megy sorod, kisfiam, Jano moj, Bohnéknál könnyebb? Nem lett könnyebb, s tán ezért is lett oly vörös a jaminai népkör, izgatott Áchim, izgatott a poros élet, sóhajtott a csabai szik, a bolondító gyári dolog, Föl, föl, ti rabjai a földnek, míg szét nem verték őket. A szik, a szik, nekik mindig csak a szik maradt, a szikkadt élet. Jobb, mint otthon.

Jobb, mint otthon? Micsoda csehó! Csak kilépsz a gyárból, s máris ott találsz magad. Mert ott tényleg jobb, mint otthon. Az asszony csak ordít, hogy ne ordibálj, inkább adnál több pénzt, az asszony a haját tépi, már megint ittál, hát minek él az ilyen ember, ha én ezt tudtam volna, nem költözöm veled ide, ebbe az átok Jaminába, nem szültem volna neked egy rakás vakarcsot, vidd ki magad a szikre, ásd el magad jó mélyre, ne is lássalak, te ilyen, te olyan semmirekellő. Hát érdemes hazasietni, rágni a penészes kenyert, lesni, hogy a más kertje hogy virágzik, elnézni a nagytemplom fölött, gürcölni otthon is, beesni az ágyba, minek? Akkor inkább nyomás a csehóba.

Nem akármilyen hely ez a Jobb, mint otthon. Nemcsak azért jobb, mint otthon, mert itt aztán kedvedre ordíthatsz, ez inkább csak olyan hétköznapi időtöltés, ami ennél lényegesebb, az a fizetés utáni multság. Egyeseknek máskor is futja, Janó csak ilyenkor teheti meg. Csakis fizetéskor, és csakis akkor, amikor nem beteg. Mert ha baj éri, nincs Jobb, mint otthon, legföljebb az ivóban potyára lesni, vagy amikor a lányoktól szed össze valami nyavalyát, hiába a fizetés napja, mehet haza; jobb esetben, ha nem töri le nagyon a dolog, hát az ivóban káromkodik, hogy az anyátok istenit, miért nem mosakodtok.

Mondom, fizetéskor a melósok ott tolonganak a csehó körül, majd föllökik egymást, a lányok alig győzik, iparkodnak is, most

nem tölthetsz velük annyi időt, mint amikor nincs pénzük az embereknek. Csak leteszed nekik a taksát, fölrohanhatsz velük a szobájukba, s már mehetsz is, jön a következő. Meleg váltás, szokták volt mondogatni a taksás lányok vendégei.

Akad csabai is a lányok között, de inkább falusiak. Persze hamar gyökeret eresztenek, innen aztán kizsupolni sem lehet őket, úgy megszerették Csabát. Janó kedveli is őket, meg nem is, az asszony eléggé lestrapálta magát, ezek meg fiatalok, s egyből fölcsigázzák az érdeklődését. Az asszony tud róla, melyik jaminai asszony ne tudna, de hát ilyen az élet, kutya világ, Jamina. Ezért kár volt idejönni, kupi a városban is van.

Csak a szikszavai édesanyja ne tudta volna meg. Megtudta. Sőt, azt lehet mondani, hamarabb megtudta, mint a párja. A fia zsebéből épp nála esett ki a huszárzsír! Az meg már sok mindent látott, ilyen is hallott, rögtön megértette, mi történt. Mi történi az ő kedves fiával abban az átok Jaminában.

Előbb csak a haját tépte, aztán elmondta a menyének. Hogy te ehhez mit szólsz, mojá milá?

Egy hét múlva az egyik Bohn-gödörben akadtak rá Janó puffadt testére. Nagy meleg volt, vasárnap, a huszárzsír égette a zsebét, valamerre el kellett indulni. Futás a legelőre, ki a szikre, s hogy szívja magához az embert a szik! Oly tüzet ereszt ki magából, hogy a lepke leégeti a szárnyát, Janót is megperzselte. Tán ihatott is valamit, eléggé rosszul kezdte magát érezni, ment volna haza, be a gödörbe. Csak általússza, csak általér, s frissen tápáskodik ki.

Nem úgy lett, másképp lett, valahogy belefulladt.

A szik aznap nagyon nagyot sóhajtott. Ezért kár volt idejönnöd, csabai tót. Látod, ha a rétre mentél volna, vagy csak ide beveszed magad a kukoricásba, másképp alakul, ilyesmi sose jut az eszedbe. Az apád hiába lett Prisztavok.

A szik, a szik szava. A szik egyre fogy, már alig, már alig, már Csaba igen gazdag, a Csabai Tótok igen gyarapodnak, mennek szerte a világba, Csabára vissza nem néznének, de aki marad, az

beleragad. Hogy rád ragad az agyag, le nem vakarnád, hát még ha reád ég.

A búza, a búza, milyen finom kenyér, szinte már tényleg hleba, a Magyar Alföld közepe táján a Csabai Tótok igencsak szeretik a mákos tengerít meg a brinzás haluskát. Kalács ünnepre, kalács minden áldott nap! Már akinek. Prisztavoknak huszárzsír a szikre. Zsíros kenyerünk, Csaba!

Hát ide jöttél.

Akácós Jamina, itt még falu sem volt, csak a nagy semmi, de ezt, Csabai Tót, jól fölcsináltad. Nyög a terhed alatt, nyöszörög, s mint az a külső szik, fölsóhajt, Istenem, én jó Istenem, szolgaság és förtelem.

Kinek ez, kinek az. Tudván tudva, mit csak sejteni lehet. Hogy a Paradicsom örökre elköltözött.

Vagy tán sose járt itt? Csak álmodták? Hogy lesz? Hogy mégiscsak, azért is, csak azért is lesz? Álmodták – a Kárpátok alatt?

Álom a kárpáti hegy alatt, valahol a Magyar Rónán, a Tót Csaba táján, benn a városnyi faluban, kinn a tanyákon, szerte, szerte. Jaj, Áchim, ha Zsilinszky nem ló meg!

Sehol egy erdő, hogy elrejtessen. Fönn, azt mondják, csak erdő van. Erdő az egész!

Csaba? Hun volt, hun nem volt, még a Makra hegye előtt...

TARTALOM

Tóthék és a tótok	5
Brüchlik meg Bruhanek	10
Szluka, a vízholdó	16
Szabadkigyósi tanyák	21
Nyakkendős Valah	25
Bugyur, a Rések-beli kapitány	30
Hattyak dala	36
Gyerünk a Bahama-szigetekre.....	40
Mózsna hlopci	46
Bözsike a Zsilipen	50
Fényképíró Áment és az ő babái.....	54
Lipták a Szajnárol.....	59
Disznaja válogatja.....	64
Kuka az eperfán.....	70
Csillagleső Hridlicska.....	75
A Szép Doktor végzete	79
Szépréthy Szekerka meg a vasfüggöny.....	84
A sánta cigány és a hullamosó.....	89
Tornatanár a kanapén	93
Macó, a fürdős ember.....	98
Szinte Eská Berci bácsi.....	102
Viki néni röpködő vasfazeka	106
Könnycsepp a Körgát fölött.....	110
Mese a Döglött Lórol	115
A nagy Anti.....	120
Pesti gyerekek	124
Lélekjelenet	129
Ádler Józsi kecskéi	133
Eresz alatt cinkefészek	138
A szik sóhaja	144

A könyvek megvásárolhatók, illetve megrendelhetők:

Denticulus Bt. cégtulajdonos

Magyar Téka Erkel Sándor Könyvesház, Békéscsaba

E-mail: denticulus@t-online.hu, Telefon: 06-30/262-4845